

Energi

21

Förslag till statsbudget för 2009

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Utgiftsområde 21 Energi	9
2.1	Omfattning.....	9
2.2	Utgiftsutveckling	10
2.3	Skatteutgifter.....	11
2.4	Resultatredovisning	12
2.4.1	Energi.....	12
2.4.2	Elmarknad.....	18
2.4.3	Naturgasmarknad.....	25
2.4.4	Värmemarknad	26
2.4.5	Energieffektivisering samt minskad el- och oljeanvändning.....	27
2.4.6	Förnybar energi.....	33
2.4.7	Energiforskning	35
2.5	Revisionens iakttagelser.....	42
2.6	Politikens inriktning	43
3	Budgetförslag.....	49
3.1	Budgetförslag	49
3.1.1	1:1 Statens Energimyndighet: Förvaltningskostnader.....	49
3.1.2	1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.....	50
3.1.3	1:3 Insatser för uthållig energianvändning	51
3.1.4	1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	52
3.1.5	1:5 Energiforskning	53
3.1.6	1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket.....	54
3.1.7	1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.....	55
3.1.8	1:8 Stöd för energiinvesteringar i offentliga lokaler	55
3.1.9	1:9 Stöd för konvertering från direktverkande elvärme m.m.....	56
3.1.10	1:10 Stöd för installation av solvärme.....	57
3.1.11	1:11 Stöd för installation av energieffektiva fönster m.m. i småhus	58
3.1.12	1:12 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader.....	58
3.1.13	1:13 Energiteknik.....	59
3.2	Svenska kraftnäts ekonomiska resultat.....	59
3.3	Förslag avseende Affärsverket svenska kraftnäts verksamhet	60

3.3.1	Investeringsplan.....	60
3.3.2	Finansiella befogenheter	64
3.4	Förslag angående dispositionsrätt avseende vissa avgifter inom naturgasområdet	65

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	8
2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 21 Energi.....	10
2.2 Skatteutgifter och skattesanktioner netto.....	11
2.3 Sveriges energibalans (TWh)	14
2.4 Sveriges elbalans (TWh)	15
2.5 Energiforskning, utveckling och demonstration – antal beviljade projekt och beviljade medel fördelade på de sex temaområdena 2005–2007 exkl. Vetenskapsrådet och Formas	37
2.6 Beviljade medel från Energimyndigheten resp. övriga forskningsfinansiärers samfinansiering av forskning, utveckling och demonstration per temaområde för 2005–2007, mnkr	38
2.7 Beviljade medel mellan grupper av bidragstagare för 2005–2007, mnkr	39
2.8 Slag av mottagare för utvecklingsprojekt och stöd till kommersialisering	40
2.9 Stöd till utveckling och kommersialisering, projekt fördelat per temaområde	40
2.10 Antal hel- eller delfinansierade licentiater och doktorsexamina 2005–2007 fördelat på temaområde.	40
3.1 Anslagsutveckling 1:1 Statens Energimyndighet: Förvaltningskostnader.....	49
3.2 Utvecklingen av de samlade förvaltningskostnaderna vid Statens energimyndighet.....	49
3.3 Offentligrättslig verksamhet vid Statens energimyndighet	49
3.4 Uppdragsverksamhet vid Statens energimyndighet	50
3.5 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:5 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	50
3.6 Anslagsutveckling 1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.....	50
3.7 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden för 1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.....	51
3.8 Anslagsutveckling 1:3 Insatser för uthållig energianvändning	51
3.10 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:3 Insatser för uthållig energianvändning.....	52
3.9 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden 1:3 Insatser för uthållig energianvändning.....	52
3.11 Anslagsutveckling 1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	52
3.12 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden 1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	53
3.13 Anslagsutveckling 1:5 Energiforskning.....	53
3.14 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:5 Energiforskning.....	54
3.15 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden 1:5 Energiforskning.....	54
3.16 Anslagsutveckling 1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket	54
3.17 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket.....	55

3.18	Anslagsutveckling 1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.....	55
3.19	Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.....	55
3.20	Anslagsutveckling 1:8 Stöd för energiinvesteringar i offentliga lokaler	55
3.21	Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:8 Stöd för energiinvesteringar i offentliga lokaler	56
3.22	Anslagsutveckling 1:9 Stöd för konvertering från direktverkande elvärme m.m.	56
3.23	Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:9 Stöd för konvertering från direktverkande elvärme m.m.	56
3.24	Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden 1:9 Stöd för konvertering från direktverkande elvärme m.m.....	57
3.25	Anslagsutveckling 1:10 Stöd för installation av solvärme.....	57
3.26	Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden 1:10 Stöd för installation av solvärme.....	57
3.27	Anslagsutveckling 1:11 Stöd för installation av energieffektiva fönster m.m. i småhus.....	58
3.28	Anslagsutveckling 1:12 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader	58
3.29	Offentligrättslig verksamhet vid Energimarknadsinspektionen	58
3.30	Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:12 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader	59
3.31	Anslagsutveckling 1:13 Energiteknik.....	59
3.32	Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:13 Energiteknik.....	59
3.33	Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden	60
3.34	Översikt av de ekonomiska målen 2005–2008.....	60
3.35	Investeringsplan.....	63
3.36	Avgiftsinkomster	63
3.37	Beräknade inleveranser.....	64

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:2 *Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.* godkänna avtal och besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor under 2010 och 120 000 000 kronor under 2011 (avsnitt 3.1.2),
2. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:3 *Insatser för uthållig energi-användning* godkänna avtal och besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 60 000 000 kronor under 2010 och 60 000 000 kronor under 2011 (avsnitt 3.1.3),
3. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:4 *Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft* godkänna avtal och besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor under 2010, högst 70 000 000 kronor under 2011 och högst 70 000 000 kronor under 2012 (avsnitt 3.1.4),
4. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:5 *Energiforskning* godkänna avtal och besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 250 000 000 kronor under 2010, högst 880 000 000 kronor under 2011, högst 680 000 000 kronor under 2012 och högst 400 000 000 under 2013 (avsnitt 3.1.5),
5. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:9 *Stöd för konvertering från direktverkande elvärme m.m.* besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 200 000 000 kronor under 2010 (avsnitt 3.1.9),
6. bemyndigar regeringen att under 2009 för ramanslaget 1:10 *Stöd för installation av solvärme* besluta om stöd som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 22 000 000 kronor under 2010 (avsnitt 3.1.10),
7. godkänner förslaget till investeringsplan för Affärsverket svenska kraftnät för perioden 2009–2011 (avsnitt 3.3.1),
8. bemyndigar regeringen att för 2009 ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 3.3.2),
9. bemyndigar regeringen att låta de myndigheter som tar ut avgifter för tillsyn och försörjningstrygghetsfrågor enligt naturgaslagen (2005:403) disponera sådana avgiftsintäkter (avsnitt 3.4),
10. för 2009 anvisar anslagen under utgiftsområde 21 *Energi* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag		Anslagstyp	
1:1	Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	ramanslag	150 249
1:2	Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.	ramanslag	140 000
1:3	Insatser för uthållig energianvändning	ramanslag	115 000
1:4	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	ramanslag	70 000
1:5	Energiforskning	ramanslag	1 146 609
1:6	Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket	ramanslag	219 000
1:7	Planeringsstöd för vindkraft m.m.	ramanslag	50 000
1:8	Stöd för energiinvesteringar i offentliga lokaler	ramanslag	300 000
1:9	Stöd för konvertering från direktverkande elvärme m.m.	ramanslag	330 500
1:10	Stöd för installation av solvärme	ramanslag	24 000
1:11	Stöd för installation av energieffektiva fönster m.m. i småhus	ramanslag	80 000
1:12	Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader	ramanslag	85 975
1:13	Energiteknik	ramanslag	100 000
Summa			2 811 333

2 Utgiftsområde 21 Energi

2.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar frågor om tillförsel, distribution och användning av energi. Politiken inom utgiftsområdet syftar till skapa en trygg, effektiv och miljöanpassad energiförsörjning och redovisas i det följande under rubrikerna Elmarknad, Gasmarknad, Värmemarknad, Energi-effektivisering samt minskad el- och oljeanvändning, Förnybar energi samt Energiforskning. Det är främst Statens energimyndighet (Energimyndigheten), Energi-marknadsinspektionen (fristående myndighet från den 1 januari 2008) och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) som har

ansvaret för att genomföra åtgärderna inom energipolitiken, men även Boverket, Elsäkerhetsverket och länsstyrelserna bidrar med insatser inom energipolitiken.

Som regeringen aviserade i 2008 års ekonomiska vårproposition (prop. 2007/08:100, avsnitt 4.4.4) och som närmare utvecklas i denna proposition (avsnitt 10.4.1, volym 1) utgår den enhetliga verksamhetsstrukturen. Det innebär att utgiftsområden inte kommer att indelas i politikområden och i förekommande fall inte heller i verksamhetsområden. För Utgiftsområde 21 Energi innebär detta att Politikområde 35 Energipolitik upphör samt att indelningen i verksamhetsområden försvinner.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 21 Energi
Miljoner kronor

	Utfall 2007	Budget 2008 ¹	Prognos 2008	Förslag 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2011
1:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	202	133	145	150	155	152
1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.	139	140	140	140	140	140
1:3 Insatser för uthållig energianvändning	63	120	87	115	105	120
1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	41	70	49	70	70	70
1:5 Energiforskning	698	875	797	1 147	1 403	1 367
1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket	246	242	242	219	197	201
1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.	2	50	82	50	40	20
1:8 Stöd för energiinvesteringar i offentliga lokaler	562	700	784	300	0	0
1:9 Stöd för konvertering från direktverkande elvärme	128	330	147	331	281	0
1:10 Stöd för installation av solvärme	0	27	20	24	24	0
1:11 Stöd för installation av energieffektiva fönster m.m. i småhus	39	50	59	80	0	0
1:12 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader	0	81	80	86	90	92
1:13 Energiteknik	0	0	0	100	122	117
Äldreanslag						
2008 35:06 Statlig prisgaranti elcertifikat	20	0	0	0	0	0
2007 35:06 Energipolitiskt motiverade internationella klimatsatser	18	0	0	0	0	0
2004 35:06 Energiteknikstöd	9	0	5	0	0	0
2004 35:07 Introduktion av ny energiteknik	23	0	39	0	0	0
Totalt för utgiftsområde 21	2 172	2 838	2 677	2 811	2 627	2 279

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

För 2009 föreslår regeringen att 2 811 miljoner kronor anvisas inom utgiftsområde 21 Energi, vilket är i nivå med anvisade medel under 2008.

Jämfört med de ekonomiska ramarna i den ekonomiska vårpropositionen har utgiftsområdet tillförts 470 miljoner kronor för 2009, 726 miljoner kronor för 2010 samt 902 miljoner kronor för 2011.

För 2009 föreslår regeringen att anslaget för energiforskning ökas med 145 miljoner kronor för att underlätta utveckling och kommersialisering av ny teknik för förnybar energi. Regeringen beräknar även 380 miljoner kronor för 2010 och 350 miljoner kronor för 2011 för denna satsning. Regeringen beräknar också att de tidigare satsningarna på teknikupphandling för att utveckla och introducera ny energieffektiv teknik på marknaden förlängs, liksom lokala och

regionala insatser för energieffektivisering. Som en följd av detta beräknar regeringen att anslaget för insatser för uthållig energianvändning ökas med 60 miljoner kronor 2010 och 120 miljoner kronor 2011. Vidare beräknas anslaget för lokala och regionala insatser för energieffektivisering öka med 140 miljoner kronor 2011. Regeringen föreslår också att anslaget för stöd för installation av energieffektiva fönster m.m. i småhus ökas med 80 miljoner kronor 2009.

Regeringen föreslår att ett nytt anslag benämnt Energiteknik anvisas på statsbudgeten fr.o.m. 2009. Satsningen syftar till att stimulera användning av energitekniker som är gynnsamma i ett klimatperspektiv, men som ännu inte är kommersiellt konkurrenskraftiga i jämförelse med på marknaden etablerade tekniker. Biogas

och solceller är två tydliga exempel på sådana tekniker.

För 2009 föreslår regeringen även att anslaget för planeringsstöd för vindkraft ökas med 30 miljoner kronor. För 2010 beräknas anslaget öka med 40 miljoner kronor och för 2011 med 20 miljoner kronor.

2.3 Skatteutgifter

Förutom de stöd till ett visst utgiftsområde som redovisas via anslag på statsbudgetens utgiftssida förekommer även stöd på statsbudgetens inkomstsida i form skatteutgifter.

Definitionen av en skatteutgift är att skatteuttaget är lägre än en viss angiven norm. Om en skatteutgift slopas leder det till ökade skatteintäkter och därmed till en budgetförstärkning för offentlig sektor på samma sätt som om en utgift på statsbudgetens utgiftssida slopas.

Vid sidan av skatteutgifter finns det även skattesanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen. Ett exempel på skattesanktion är den särskilda skatten på el från kärnkraftverk.

När det gäller punktskatter på energi finns en mängd specialregler. Endast en mindre del av de skatteutgifter som dessa särbestämmelser ger upphov till faller dock under utgiftsområde 21 *Energi*. Skatteutgifter vid användningen av energi inom transportområdet redovisas således under utgiftsområde 22 *Kommunikationer*, inom de areella näringarna under utgiftsområde 23 *Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar* samt inom industrin under utgiftsområde 24 *Näringsliv*. Vidare redovisas skatteutgifter till följd av reducerad energiskatt på el i vissa kommuner i främst norra Sverige under utgiftsområde 19 *Regional tillväxt*.

Skatteutgifter och skattesanktioner som hänförs till utgiftsområde 21 *Energi* redovisas i nedanstående tabell.

Tabell 2.2 Skatteutgifter och skattesanktioner netto

Miljoner kronor		
	2008	2009 ¹
Skatteutgifter		
Differentierat skatteuttag på fossila bränslen för uppvärmning	350	380
Energiskattebefrielse för biobränslen, torv, m.m.	3 960	4 310
Avdrag för energiskatt på bränsle i kraftvärmeverk	210	220
Återbetalning av energiskatt för fjärrvärmeleveranser till industrin	100	100
Miljöbonus för el producerad i vindkraftverk	80	50
Återbetalning av koldioxidskatt för fjärrvärmeleveranser till industrin	510	520
Nedsättning av koldioxidskatt på bränsle i kraftvärmeverk	1 080	1 170
Koldioxidskattebefrielse för torv	1 110	1 140
Skattesanktioner		
Skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer	-4 030	-4 030
Summa	3 370	3 860

¹ Beräkningarna baseras på skattesatserna för 2008.

Summan i tabell 2.2 är ett netto av skatteutgifter (dvs. positiva avvikelser) och sanktioner (dvs. negativa avvikelser). Den till beloppet högsta skatteutgiften gäller befrielse från energiskatt för biobränslen, torv, m.m.

Definitionerna av skatteutgifter och skattesanktioner på energiområdet redovisas nedan. En utförlig beskrivning finns i regeringens skrivelse 2007/08:123 Redovisning av skatteutgifter 2008.

Differentierat skatteuttag på fossila bränslen för uppvärmning

Skatteutgifterna beräknas som skillnaden mellan skattesatsen på eldningsolja och skattesatserna på övriga energislag. Skattesatsen för eldningsolja är 7,6 öre/kWh och utgör normen. År 2008 uppgår skattesatsen för gasol till 1,1 öre/kWh, för naturgas till 2,4 öre/kWh och för kol till 4,2 öre/kWh. Skatteutgifterna uppgår 2008 till 6,5 öre/kWh för gasol, 5,2 öre/kWh för naturgas och 3,4 öre/kWh för kol.

Energiskattebefrielse för biobränslen, torv, m.m.

Ingen skatt utgår på biobränslen, torv m.m. som används för uppvärmning. Normen utgörs av energiskatten på eldningsolja. Energiskatt utgår dock på råttolja med en skattesats som motsvarar energi- och koldioxidskatten på eldningsolja.

Avdrag för energiskatt på bränsle i kraftvärmeverk

För bränsle som förbrukas vid samtidig produktion av värme och el i ett kraftvärmeverk medges avdrag för hela energiskatten på den del av bränslet som motsvarar värmeproduktionen. Enligt ett EU-direktiv finns det ingen skatt på den del av bränslet som motsvarar elproduktionen. Normen utgörs av full skattesats på respektive bränsle.

Återbetalning av energiskatt för fjärrvärmeleveranser till industrin

Fjärrvärme som levereras till industrin medges fullt avdrag för energiskatten på bränsle och nedsett skatt till 0,5 öre/kWh på el. Normen utgörs av full skattesats på respektive bränsle.

Miljöbonus för el producerad i vindkraftverk

För 2008 medges ett energiskatteavdrag motsvarande 2,0 öre/kWh för el från landbaserad vindkraft. Avdraget trappas ned årligen och avses upphöra 2009. För el från havsbaserad vindkraft medges ett avdrag på 13,0 öre/kWh. Avdraget upphör när elproduktionen uppnått 20 000 timmar beräknad som drift med full last. Normen utgörs av normalskattesatsen på el.

Återbetalning av koldioxidskatt för fjärrvärmeleveranser till industrin

Fjärrvärme som levereras till industrin medges återbetalning av 79 procent av koldioxidskatten på bränslen. Normen utgörs av full koldioxidskattesats.

Nedsättning av koldioxidskatt på bränsle i kraftvärmeverk

För bränsle som förbrukas vid samtidig produktion av värme och el i ett kraftvärmeverk får avdrag göras för 79 procent av koldioxidskatten på den del av bränslet som motsvarar värmeproduktionen. Normen utgörs av full koldioxidskattesats.

Koldioxidskattebefrielse för torv

Torv är ett bränsle som är befriat från koldioxidskatt. Normen utgörs av full koldioxidskattesats.

Skattesanktioner**Särskild skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer**

För el som produceras i kärnkraftverk finns det en indirekt beskattning genom att det tas ut en skatt på den tillståndsgivna termiska effekten i kraftverket med 12 648 kronor per MW och månad. Skatten kan likställas med en extra skatt som lagts på vissa företag och är därför att betrakta som en skattesanktion.

2.4 Resultatredovisning**2.4.1 Energi****Mål**

Den svenska energipolitikens mål är att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor.

Energipolitiken ska skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Härigenom främjas en god ekonomisk och social utveckling i hela Sverige.

Energipolitiken ska bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen.

Övriga relevanta mål för energipolitiken framgår av riksdagens beslut i juni 2002 om riktlinjer för energipolitiken (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317). Resultatredovisningen i följande avsnitt görs i förhållande till dessa mål.

Resultatindikatorer

Energimyndigheten har på regeringens uppdrag tagit fram ett antal indikatorer som kan tjäna som underlag för den årliga uppföljningen av de energipolitiska målen. Den senaste uppdateringen av dessa indikatorer redovisas i rapporten *Energiindikatorer 2008*. Resultatindikatorerna för energiforskning bygger bl.a. på den strategi för uppföljning och resultatredovisning av det långsiktiga energipolitiska programmet som Energimyndigheten redovisade år 2000 och som därefter fortlöpande har utvecklats. För insatserna kring forskning, utveckling, demonstration och kommersialisering tillkommer indikatorer och resultatmått i enlighet med den metodik som anges i propositionen *Forskning och ny teknik för framtidens energisystem* (prop. 2005/06:127). För de investeringsstöd som under 2005 introducerats för energiinvesteringar i lokaler med offentlig verksamhet respektive konvertering från direktverkande elvärme samt det investeringsstöd som 2006 introducerades för konvertering av oljeuppvärmningssystem i bostadshus har särskilda planer för uppföljning

och utvärdering utarbetats av de ansvariga myndigheterna. Vad gäller elcertifikatsystemet redovisas antal godkända anläggningar fördelat per kraftslag, installerad effekt och elproduktion.

Resultat

I detta avsnitt redovisas den övergripande utvecklingen inom energiområdet med avseende på energibalans, elbalans, försörjningstrygghet, industrins konkurrenskraft, kärnkraft, miljö, hälsa och klimat, samt internationellt.

Energibalanser

Under 2007 har den totala energianvändningen ökat något jämfört med året innan, medan den slutliga energianvändningen har minskat. Inom bostads- och servicesektorn sjönk energianvändningen till stor del beroende på att 2007 var ett varmare år än 2006. Båda åren var väsentligt varmare än ett normalår, 12 respektive 9 procent. Inom industrin steg produktionen med 2 procent samtidigt som energianvändningen var oförändrad. Inom transportsektorn ökade energianvändningen.

På bränslesidan ökade tillförseln av biobränslen, torv m.m. med 4 TWh, motsvarande drygt 3 procent. Användningen av oljeprodukter minskade i bostadssektorn och industrin med vardera 8 procent, medan den ökade i transportsektorn. Totalt sett minskade tillförseln av oljeprodukter med 2 TWh eller 1 procent.

Tabell 2.3 Sveriges energibalans (TWh)

ENERGITILLFÖRSEL	1970	1980	1990	2000	2006	2007
Tillförsel av bränslen:	411	352	296	322	356	358
Därav						
Oljeprodukter	350	285	191	197	200	198
Naturgas	-	-	7	8	11	11
Kol/koks	18	19	31	26	29	29
Biobränslen, torv m.m.	43	48	67	91	116	120
Vattenkraft, brutto	41	59	73	79	62	66
Kärnkraft, brutto ¹	-	76	202	168	194	192
Vindkraft				0,5	1	1,4
Värmepumpar i fjärrvärmeverk	-	1	7	7	6	8
Nettoimport av el	4	1	-2	5	6	1
Total tillförd energi	457	489	576	581	625	627
ENERGIANVÄNDNING	1970	1980	1990	2000	2006	2007
Slutlig användning	375	381	373	388	403	401
Därav:						
Industri	154	148	140	153	157	157
Inrikes transporter ²	56	68	83	87	101	103
Bostäder, service m.m.	165	165	150	148	145	142
Omvandlings- och distributionsförluster ¹	49	84	171	154	177	176
Varav förluster i kärnkraft	0	53	134	111	126	124
Utrikes sjöfart och energi för icke energiändamål	33	25	31	38	45	47
Total energianvändning	457	489	576	581	625	627

¹ I enlighet med den metod som används av FN/ECE för att beräkna tillförseln från kärnkraften.

² Innefattar utrikes flyg.

Källa: Energimyndigheten

Elbalansen

Elproduktionen 2007 var 3,5 procent högre än året innan. Detta berodde främst på en uppgång i vattenkraftsproduktionen till följd av bättre vattentillgång.

Kärnkraftsproduktionen uppgick 2007 till 64,3 TWh, vilket innebär en lägre energiutnyttjandegrad än normalt. Vattenkraftsproduktionen uppgick till 65,5 TWh, vilket är något lägre än normalårsproduktionen på 67,5 TWh.

Tabell 2.4 Sveriges elbalans (TWh)

ELPRODUKTION	1970	1980	1990	2000	2006	2007
Total nettoproduktion	59,1	94,0	141,7	142,0	140,1	145,0
Varav:						
Vattenkraft	40,9	58,0	71,4	77,8	61,2	65,5
Vindkraft	-	-	0	0,46	1,0	1,4
Kärnkraft	-	25,3	65,2	54,8	65,0	64,3
Industriellt mottryck	3,1	4,0	2,6	4,2	5,5	6,1
Kraftvärme	2,4	5,6	2,4	4,7	7,2	7,1
Kondens, gasturbiner	12,7	1,1	0,0	0,1	0,4	0,6
Nettoimport av el	4,3	0,5	-1,8	4,7	6,0	1,3
Total elftillförsel netto	63,4	94,5	139,9	146,6	146,3	146,3
ELANVÄNDNING	1970	1980	1990	2000	2006	2007
Total slutlig elanvändning	57,7	86,4	130,8	135,6	135,1	134,9
Därav:						
Industri	33,0	39,8	53,0	56,9	57,2	57,3
Transporter	2,1	2,3	2,5	3,2	2,9	2,9
Bostäder, service m.m.	22,0	43,0	65,0	69	71,5	71,2
Fjärrvärme	0,6	1,3	10,3	6,5	3,7	3,8
Distributionsförluster	5,8	8,2	9,1	11,1	11,2	11,4
Total elanvändning netto	63,4	94,5	139,9	146,6	146,3	146,3

Källa: Energimyndigheten

Försörjningstrygghet

Grunden för en god försörjningstrygghet är väl fungerande energimarknader som bidrar till ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Sedan 1970-talets oljekriser har den stora svenska importen av olja kunnat halveras. Importen av kol har halverats sedan mitten av 1980-talet. Tillförseln av naturgas från Danmark ligger på en tämligen stabil nivå sedan början av 1990-talet. Införandet av elcertifikatsystemet 2003 och den minskade kraftvärmebeskattningen 2004 har i stor utsträckning haft avsedd effekt: el- och värmeproduktionen har ökat samtidigt som denna produktion i ökande grad baserats på förnybart biobränsle.

Internationellt samarbete inom IEA och EU är grundläggande för försörjningstryggheten. International Energy Agency (IEA) är OECD-ländernas samarbetsorganisation på energiområdet. Sverige är ett av organisationens 27 medlemsländer. En viktig uppgift för IEA är att bidra till medlemsländernas försörjningstrygghet vid störningar i oljetillförseln. Liknande mekanismer finns inom EU. Det svenska deltagandet i arbe-

tet med att upprätthålla och utveckla de regler vi som medlemmar förbinder oss till, stödjer energipolitikens mål om en trygg energiförsörjning. Diskussioner pågår även om hur IEA:s och EU:s krismekanismer bättre ska kunna samverka, samt om EU:s system för beredskapslagring av olja ska förändras.

Oljemarknaden har under 2007 fortsatt att präglas av viss oro och stigande priser. Den svenska importen kommer till största delen från Nordsjön och Ryssland. En fortsatt instabilitet i flera viktiga produktionsländer, exempelvis Irak och Nigeria, samt en fortsatt minskad produktion i Nordsjön och tekniska problem i USA:s raffinaderisektor, har påverkat såväl produktionen som priset. OPEC minskade sina produktionskvoter i november 2006 och februari 2007, men till följd av de höga priserna höjdes de åter i september, motsvarande februaris sänkning. Detta har dock inte hindrat priserna från att fortsätta stiga under slutet av 2007 och början av 2008. Dialogen mellan producent- och konsumentländer fortsätter och har betydelse för en mer stabil global energisituation. I april 2008 hölls det elfte IEF-mötet (International Energy

Forum), där producent- och konsumentländer möts. Främst diskuterades investeringar i produktionskedjan, samt prisutvecklingen på marknaden.

IEA har flera gånger justerat ner sina efterfrågeprognoser avseende oljemarknaden. OECD-länderna spås i en prognos från maj 2008 minska sin efterfrågan under året, medan tillväxtländerna i Asien fortsatt har en ökande efterfrågan. Totalt sett leder detta till en årlig ökning i den globala efterfrågan på cirka 1,2 procent enligt IEA:s prognos. Priset kommer sannolikt att fortsätta vara högt.

De satsningar på energieffektiviseringar som genomförs har också en positiv effekt på den långsiktiga försörjningstryggheten.

Energimyndigheten har medverkat i Samordningsgruppen för gasförsörjning enligt gasförsörjningsdirektivet 2004/67/EG och har under 2007 utarbetat en nationell strategi för en tryggad naturgasförsörjning samt en nationell plan för att trygga naturgasförsörjningen i krissituationer (N2007/8947/E). Förslaget till nationell strategi bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Svenska kraftnät överlämnade till regeringen i april 2008 sin rapport *Den svenska effektbalansen vintern 2007/2008 och 2008/2009* (Dnr N2008/3642/E). I rapporten anges att det under vintern 2007/2008 fanns marginaler i såväl produktions- som överföringskapacitet. Elenergilansan var förhållandevis god. Vattenkraftmagasinen var fyllda mer än normalt och kärnkraften visade högre tillgänglighet än föregående år. Temperaturen i landet var i stort sett normala fram till slutet av december 2007. Därefter kom vintern att bli den varmaste på flera hundra år i stora delar av landet.

Den upphandlade effektreserven behövde aldrig aktiveras för att klara effektbalansen.

Industrins konkurrenskraft

För att svensk industri ska fortsätta att generera exportintäkter och skapa nya arbetstillfällen krävs god tillgång på energi till internationellt konkurrenskraftiga priser. Detta förutsätter stabila spelregler som möjliggör långsiktiga investeringar både inom den energiintensiva industrin och hos kraftproducenterna. Jämförelser med konkurrentländer är viktiga när staten utformar de insatser som riktas mot eller har konsekvenser för den energiintensiva industrin. Bland annat är industrins konkurrenskraft viktig

vid utformning av klimatpolitiska mål och åtaganden.

I Energiindikatorer 2008 visar grundindikator 8 att trenden för de flesta industrisektorerna är en långsamt minskande energianvändning per enhet förädlingsvärde. Av indikatorn framgår vidare att energiintensiteten i svensk industri är hög. Däremot är det inte korrekt att med utgångspunkt från den aktuella indikatorn hävda att svensk industri utnyttjar energin mindre effektivt än industrin i andra länder. Det är snarare ett uttryck för att Sveriges industriproduktion i högre grad utgår från icke förädlade råvaror. Inom tre av de fyra studerade branscherna (massa- och pappersindustri, kemisk industri, järn och stål samt verkstadsindustri) uppvisar den svenska industrin en lägre energianvändning per enhet förädlingsvärde än EU-genomsnittet. Av grundindikator 9 framgår att elintensiteten i svensk industri är hög jämfört med de flesta andra länder. Den visar också hur viktig el är som insatsvara för olika branscher och därmed hur känsliga dessa är för förändringar i elpriset. Grundindikator 10 visar att industrins elpriser sjönk de första sju åren efter avregleringen för att sedan stiga till betydligt högre nivåer. Åren 1998-2001 var våtår vilket förklarar de sjunkande priserna, medan 2003 var ett torrår. De stigande priserna 2005-2007 kan delvis tillskrivas införandet av EU:s system för handel med utsläppsrätter.

Världsmarknadpriset på olja slår igenom mer i priset till industrikunder än till hushållskunder eftersom industrins skattesats är lägre. Enligt grundindikator 11 har energikostnadernas andel av företagets rörliga kostnader minskat sedan början av 1980-talet.

Kärnkraften

Den 30 november 1999 stängdes den första kärnkraftsreaktorn i Barsebäck och den 31 maj 2005 stängdes den andra reaktorn.

Den tidigare regeringen godkände i december 2005 ett tillämpningsavtal mellan staten, E.ON Sverige AB och Vattenfall AB som reglerar compensationen till reaktorägarna för en förtida stängning av Barsebäcksverket. Frågor om finansieringen av kostnaderna för avställnings- och servicedrift avseende Barsebäck 2 behandlas vidare i avsnitt 3.1.6.

Miljö, hälsa och klimat

Enligt Energiindikatorer 2008 (grundindikator 15) var koldioxidutsläppen år 2006 ungefär

9 procent lägre än år 1990. Utsläppen av koldioxid från bostäder och service har kontinuerligt minskat. Detta beror till stor del på att oljeanvändningen har minskat och i stor utsträckning ersatts av bibränslen, värmepumpar, el och fjärrvärme. Detta har lett till att el- och fjärrvärmeanvändningen ökat. Denna ökning har dock skett utan motsvarande koldioxidökning inom energisektorn där el- och fjärrvärmeproduktion ingår. Detta kan förklaras med att den tillkommande el- och fjärrvärmeproduktionen i stor utsträckning baseras på ickefossila energibärare, främst bibränslen. Utsläppsintensiteten i transportsektorn har minskat, dvs. utsläppen har ökat i långsammare takt än transportarbetet, vilket kan förklaras av bränslesnålare bilar och en ökad låginblandning av biodrivmedel i bensin och diesel.

Av grundindikator 16 framgår att svaveldioxidutsläppen har mer än halverats från 1990 till 2005. Industrisektorn och energisektorn utgör de största utsläpsskällorna. Utsläppen från sektorerna bostäder, service, övrigsektorn och transporter är mycket små. De totala svaveldioxidutsläppen uppgick år 2005 till drygt 39 000 ton. Det finns därför marginaler för att uppnå miljö kvalitetsmålet. Bara naturlig försurning, som är 50 000 ton år 2010. Utsläppen av kvävedioxid, grundindikator 17, har totalt sett minskat med cirka 44 procent från år 1990 till 2006. Transportsektorn är den största utsläpsskällan. De totala kväveoxidutsläppen uppgick år 2006 till cirka 181 000 ton. Därmed är det en bit kvar till målet för år 2010, 148 000 ton. För att nå målet krävs alltså en fortsatt minskning av utsläppen. För att målet ska nås måste utsläppen minska i snabbare takt än under 1990-talet.

Internationellt

Till följd av inträffade och befarade försörjningskriser, och mot bakgrund av klimatfrågans allt större betydelse, har energipolitiken kommit att hamna högt på den internationella dagordningen.

På EU-nivå tog diskussionen fart i samband med att kommissionen i mars 2006 presenterade en grönbok, dvs. ett diskussionsdokument, om en europeisk strategi för en hållbar, konkurrenskraftig och trygg energiförsörjning (KOM (2006) 105). Grönboken syftade till att ta ett samlat grepp om energipolitikens tre ben, d.v.s. försörjningstrygghet, hållbarhet och konkurrenskraft. En första politisk diskussion fördes

vid vårtoppmötet 2006 och efter ett brett samrådsförfarande kring grönboken följde kommissionen i januari 2007 upp de inledande diskussionerna med att presentera ett helt paket av energirelaterade initiativ. Huvuddokumentet utgjordes av en Strategisk energiöversyn (KOM(2007)1), som åtföljdes av ett tiotal enskilda meddelanden om bl.a. den inre marknaden, förnybar energi, energiteknologi och infrastruktur.

Paketet utgjorde underlag för det banbrytande beslut om en integrerad klimat- och energipolicy som fattades vid vårtoppmötet 2007. I centrum för beslutet stod ett övergripande klimatmål i form av ett unilateralt åtagande om att minska unionens utsläpp av växthusgaser med 20 procent till 2020 jämfört med 1990 (30 procent inom ramen för en internationell överenskommelse). I syfte att kunna leva upp till detta mål antog också Europeiska rådet en omfattande Energihandlingsplan för åren 2007–2009, som till 2020 ställer upp ett mål om att öka energieffektiviteten med 20 procent, ett bindande mål om 20 procent andel förnybar energi samt ett bindande minimimål för biodrivmedel på 10 procent, förutsatt att produktionen är hållbar samt att andra generationens biodrivmedel är kommersiellt tillgängliga. Handlingsplanen behandlar också fullbordandet av den inre marknaden för energi, försörjningstrygghetsmekanismer och energiteknologiutveckling.

Energihandlingsplanen följs nu upp av konkreta lagförslag. Bland de mest betydande förslagen återfinns ett direktiv för främjande av förnybar energi, som omsätter Europeiska rådets målsättningar och ingår i ett samlat klimat- och energipaket som lanserades i januari 2008.

Direktivförslaget slår fast bindande nationella mål för förnybar energi, inklusive ett bindande mål för förnybar energi i transportsektorn uppgående till 10 procent. Det senare målet är en omformulering av det tidigare målet om 10 procent biodrivmedel. Sveriges nationella mål föreslås bli 49 procent år 2020, vilket innebär att Sverige kommer upprätthålla dagens position med högst andel förnybar energikonsumtion inom EU (2005 hade Sverige närmare 40 procent). Därutöver föreslås i direktivet en rad åtgärder för att minska barriärer och främja användningen av förnybar energi i el, värme och transportsektorerna. Omdiskuterade element har varit hållbarhetskriterier för förnybara drivmedel och handel med ursprungsgarantier. Hållbarhetskri-

terierna syftar till att säkerställa en hållbar produktion av förnybara drivmedel. Handeln med ursprungsgarantier (flexibilitetsmekanismerna) syftar till att underlätta uppnåendet av högt ställda nationella mål på ett kostnadseffektivt sätt genom tillgodoräknande av produktion av förnybar el och värme i ett annat land, så att åtgärder kan genomföras där man får mest förnybar energi per insatt krona.

Inom ramen för energihandlingsplanen väntas det under 2008 även läggas fram förslag inom energieffektiviseringsområdet. Det gäller främst revideringar av nuvarande energimärkningsdirektiv och direktiv för byggnaders energiprestanda.

Till hösten 2008 väntas en uppföljning av 2007 års Strategisk energiöversyn, som kommer att utgöra underlag för nästa Energihandlingsplan, som ska gälla från 2010. Denna översyn är aviserad till oktober 2008 och kommer att ha försörjningstrygghet som tema. Den avses också åtföljas av ett antal lagstiftningsförslag i ämnet. T.ex. väntas ett reviderat oljelagringsdirektiv, nya riktlinjer för transeuropeiska energinätverk samt en rapport gällande gasförsörjningsdirektivet.

Sverige deltar i Östersjöländernas samarbete på energiområdet, BASREC (Baltic Sea Region Energy Co-operation). Inriktningen på samarbetet fastställs i deklARATIONER från Östersjöländernas energiministrar.

Samarbetet har en bred energipolitisk inriktning och omfattar bland annat främjande av en säker energiförsörjning i regionen som helhet, integrering av energimarknaderna i regionen, stöd till introduktion och användning av förnybara energikällor samt energieffektivisering och energirelaterade klimatfrågor.

Analys och slutsatser

Den slutliga energianvändningen har minskat trots en ökad industriproduktion och den långsiktiga trenden med ökad tillförsel av förnybar energi samt minskad tillförsel av oljeprodukter har fortsatt. Utvecklingen är därmed positiv.

Även vad gäller försörjningstryggheten och påverkan på industrins konkurrenskraft går utvecklingen åt rätt håll med minskad energianvändning per förädlingsvärde.

Utsläppen av koldioxid, svaveldioxid och kväveoxid har minskat vilket innebär att utvecklingen går åt rätt håll.

Det fortsatta arbetet med att förverkliga regeringens höga ambitioner inom detta område redovisas nedan.

2.4.2 Elmarknad

Mål

Målet för elmarknadspolitikerna är att åstadkomma en effektiv elmarknad med väl fungerande konkurrens som ger en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser. Målet innebär en strävan mot en väl fungerande marknad med effektivt utnyttjande av resurser och effektiv prisbildning. Målet omfattar en vidareutveckling av den gemensamma elmarknaden i Norden. Detta innebär en fortsatt satsning på harmonisering av regler och ett utökat samarbete mellan de nordiska länderna.

Resultatbedömning

Utvecklingen på elmarknaden

Under 2007 var det genomsnittliga priset på Nord Pools spotmarknad knappt 26 öre per kWh vilket var betydligt lägre än 2006 då det genomsnittliga priset var 45 öre per kWh. Det var den högsta nivån sedan elmarknadsreformen 1996. Att priset var lägre 2007 beror framför allt på bättre vattentillgång i vattenkraften än året innan. De höga elpriserna under 2006 berodde dessutom på att flera svenska kärnkraftsreaktorer var avställda under sommaren och hösten. Under 2007 var tillgången på vatten i de nordiska vattenkraftsdammarna normal.

OMX AB ingick i december 2007 en överenskommelse om att köpa upp clearingverksamheten, konsultverksamheten och den utomnordiska finansiella marknaden inom Nord Pool ASA och har i och med detta skapat en verksamhet för internationella energiderivat. Kvar i Nord Pool ASA som ägs av Svenska kraftnät och Statnett SF, finns elderivat på den nordiska marknaden. Nord Pool Spot AS, som hanterar den fysiska handeln, ägs fortsatt av de fyra nordiska systemoperatörerna.

Elpriset sjönk på de vanligaste kontraktsformerna för elkonsumenter 2007 jämfört med 2006. Detta är en avspeglning av elpriset på spotmarknaden. Priserna för fastpriskontrakt steg under slutet av 2007 vilket indikerar att elleve-

rantörerna räknar med högre priser under 2008. Elprisets andel av den totala kostnaden för el har under senare år ökat medan nätavgiftens andel har minskat.

Marknadsandelen 2007 för de tre största elproducenterna (Vattenfall, Fortum och Statkraft) är på den nordiska elmarknaden ca 41 procent. Marknadsandelen för de tre största elproducenterna i Sverige (Vattenfall, E.ON och Fortum) i förhållande till den totala svenska elproduktionen har dock mellan 1997 och 2007 ökat från 82 till 85 procent, enligt Energiindikatorer 2008 (indikator nr 19). Hur dominerande de tre största i Sverige verksamma elproducenterna är beror följaktligen på vilken geografisk marknad som betraktas som relevant, Sverige eller Norden.

Antalet elhandelsföretag har minskat sedan elmarknadsreformen 1996. Då fanns det drygt 220 elhandelsföretag och 2007 hade dessa minskat till 115, 15 färre än året innan. Endast ett tjugotal av dessa är fristående/oberoende från de tre största företagen. Minskningen av antalet elhandelsföretag beror framför allt på uppköp och sammanslagningar. Statistiken visar, enligt Energiindikatorer 2008, att marknadsandelen för de tre största elhandelsbolagen i Sverige var 50 procent under 2006.

År 2007 uppgick den totala elproduktionen i Sverige till 145 TWh, vilket var 5 TWh mer än året innan. Vattenkraftsproduktionen ökade jämfört med året innan, vilket till stor del beror på den ökade tillrinningen. Elproduktionen i kärnkraftverken blev dock något lägre 2007 än 2006, 64,3 TWh jämfört med 65 TWh året innan. Vindkraftproduktionen ökade under 2007 med 45 procent jämfört med 2006, till 1,4 TWh. Under året tillkom drygt 200 vindkraftverk och i slutet av 2007 fanns 985 vindkraftverk i landet med en effekt större än 50 kW vardera. Värme-kraftproduktion under 2007 var något högre än året innan, 13,8 TWh jämfört med 13,3 TWh 2006. Första halvåret 2008 har kännetecknats av en relativt god tillgång på både vatten- och kärnkraft.

Elmarknadsåtgärder

Den 1 januari 2007 trädde nya regler i kraft i syfte att öka förtroendet för elmarknadens funktioner, bland annat genom att förenkla byte av elleverantör och ge bättre information till elkunderna. Riksdagen begärde dock avseende frågan om anvisad balansansvarig för el enligt el-

lagen att regeringen skulle återkomma med nytt förslag till riksdagen. Ett nytt förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet (dnr N2007/4278/E).

Regeringen gav i mars 2007 Energimarknadsinspektionen i uppdrag att utarbeta en rapport i vilken frågan om åtskillnad mellan handel med el respektive produktion av el ska analyseras. Av analysen skulle bl.a. framgå vilka strukturella förändringar en ökad åtskillnad kan antas leda till, konkurrensen på den svenska, nordiska och europeiska elmarknaden samt vilken påverkan krav på åtskillnad kan förutses få för elmarknadens funktion. I november 2007 presenterade inspektionen rapporten *Åtskillnad mellan handel med el och produktion av el* (dnr N2007/9391/E). Inspektionens slutsats var att legala krav på åtskillnad skulle försämra marknadens funktion. Denna bedömning delades av regeringen.

Energimarknadsinspektionens rapport *Investeringar i elproduktion - nya och mindre aktörers betydelse för minskad koncentration* tog upp frågan hur de kommande investeringarna i elproduktion påverkar ägarkoncentrationen bland producenter i Sverige (dnr N2007/10217/E). Inspektionen, som överlämnade rapporten till regeringen i december, konstaterade att de ekonomiska och tekniska förutsättningarna för att investera i elproduktion finns. Det förekommer dock restriktioner för investeringar i storskalig vatten- och kärnkraft som har en konserverande effekt på ägarkoncentrationen och en negativ inverkan på marknadens långsiktiga funktion. Inspektionen anser att de nuvarande tillståndsprocesserna hämmar investeringar och föreslår att dessa processer effektiviseras. En översyn av tillståndsprocesserna sker inom ramen för Miljöprocessutredningen (M2007:04). Utredningen ska särskilt utreda tillståndsprocesserna för vindkraft och de bestämmelser i miljöbalken som begränsar kapaciteten i vattenkraftsproduktionen.

Energimyndigheten fick i sitt regleringsbrev för 2007 i uppdrag att följa upp och utvärdera tillämpningen avseende regelverket för ursprungsgarantier för högeffektiv kraftvärmeel och förnybar el. Kopplingen mellan ursprungsgarantier och ursprungsmärkning av el skulle särskilt beaktas. I september 2007 lämnade myndigheten sin rapport som tagits fram i samråd med Svenska kraftnät (dnr N2007/8039/E). I rapporten lämnades ett antal förslag till ändring i regelverket för ursprungsgarantier. Energimynd-

dighetens rapport bereds för närvarande inom Regeringskansliet. I januari 2008 presenterade kommissionen ett förslag till direktiv om främjande av användningen av förnybara energikällor som bl.a. innehåller ett förslag till ny utformning av ursprungsgarantisystemet. Direktivförslaget förhandlas för närvarande i rådet och Europaparlamentet.

Nätverksamhet och tillsyn

En av de grundläggande uppgifterna för Energimarknadsinspektionen är att säkerställa att nätföretagens överföring av el bedrivs leveranssäkert, håller god kvalitet och sker till skäliga priser. Verksamheten ska också bedrivas effektivt, så att kostnaderna för överföring av el kan hållas låga.

Under 2007 har 1 748 ärenden av olika slag öppnats av Energimarknadsinspektionen. De flesta ärenden har rört elnätstariffer, årsrapporter från nätföretagen, anslutningsärenden och nät-koncessionshantering. När det gäller inspektionens koncessionsprövning har antalet inkomna ärenden ökat något under 2007 jämfört med 2006. När det gäller prövningsärenden inkom cirka 800 nya ärenden under 2007, vilket kan jämföras med 2006 då 1 143 ärenden inkom. Den extraordinära ökningen av antalet prövningsärenden som ägt rum de senaste åren har sin grund i att många har begärt prövning av anslutningar av telemaster till elnäten, där praxis hittills har saknats. Under 2007 och våren 2008 har praxisavgöranden från kammarrätten underlättat handläggningen och resulterat i att ett större antal prövningsärenden kunnat avgöras.

Granskningen av nätföretagens årliga tariffer sker i efterhand och påbörjas när nätföretaget redovisat uppgifter till Energimarknadsinspektionen. Samtliga beslut som gått företagen emot har överklagats. För närvarande inväntas prövning av länsrätten avseende nio mål som gäller 2003 års tariffer. Granskningen av nättariffer fortgår avseende åren 2004–2006.

Enligt EG:s direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el ska tillsynsmyndigheterna bl.a. ansvara för att i förväg fastställa villkoren för anslutning och tillträde till nationella nät, vilket inkluderar överförings- och anslutningstariffer, alternativt att tillsynsmyndigheterna enbart ska fastställa eller godkänna de metoder som används för att beräkna eller fastställa dessa villkor.

I mars 2006 tillsattes en särskild utredare med uppdrag att bl.a. lämna förslag till den lagstiftning och det regelverk i övrigt som krävs för att införa en ny ordning där tillsynsmyndigheten ska godkänna eller fastställa nätföretagens överföringstariffer innan de får börja gälla samt lämna förslag till den lagstiftning och det regelverk i övrigt som krävs för att införa en ny ordning där tillsynsmyndigheten ska godkänna eller fastställa nätföretagens anslutningsavgifter alternativt där tillsynsmyndigheten ska godkänna eller fastställa nätföretagens metoder för att fastställa anslutningsavgifterna innan anslutningsavgifterna eller metoderna får börja gälla (dir. 2006:39). Utredaren delredovisade sitt uppdrag med betänkandet *Förhandsprövning av nättariffer m.m.* (SOU 2007:99) i november 2007. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma till riksdagen i dessa frågor under innevarande år.

I samma uppdrag fick utredaren också i uppdrag att analysera den nuvarande uppdelningen mellan områdeskoncession och linjekoncession. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Övriga frågor ska redovisas senast den 30 december 2008.

Den 1 februari 2007 beslutade regeringen om en utredning avseende anslutningar av förnybar elproduktion till elnätet (dir 2007:10). Utredningens slutbetänkande *Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion* (SOU 2008:13) innehåller flera förslag till ändringar i det regelverk som styr elnätsföretagens verksamhet. Betänkandet har remissbehandlats och förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

I november 2006 gav regeringen Energimarknadsinspektionen i uppdrag att till den 1 mars 2007 utvärdera lagen om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar och lämna förslag till hur lagen kan kompletteras. Uppdraget innefattade även att i en andra del, till den 15 juni 2007, utreda behovet av ökat skydd för samhällsviktiga företagskunder mot avbrytande av överföring av el vid tvistig fordran. Det första uppdraget har resulterat i förslag till ny lagstiftning som syftar till att stärka möjligheterna att bedriva en effektiv tvångsförvaltning. En proposition lämnades till riksdagen i mars och riksdagsbeslut fattades i maj 2008 (prop. 2007/08:127, bet. 2007/08:NU12, rskr. 2007/08:117). Det andra deluppdraget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Vidare lämnade Energimarknadsinspektionen den 24 november 2006 in en ansökan om inlösen av elektrisk anläggning till fastighetsdomstolen vid Luleå tingsrätt med hänvisning till lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar och expropriationslagen (1972:719). Fastighetsdomstolen meddelade dom i målet den 13 juni 2007 och biföll Energimarknadsinspektionens yrkande om inlösen av anläggningen. Domen överklagades till Hovrätten för övre Norrland som i en dom i juli 2008 meddelade att det saknas förutsättningar för inlösen. Energimarknadsinspektionen har överklagat hovrättens dom till Högsta Domstolen.

Energimarknadsinspektionen redovisade den 31 oktober 2007 rapporten *Månadsvis avläsning och installation av fjärravlästa mätare* (dnr N2007/9775/E) till regeringen med information om hur nätföretagens arbete med månadsvis avläsning och installation av ny elnätsutrustning fortskrider. Månadsvis avläsning ska börja tillämpas senast den 1 juli 2009. Den 31 december 2006 var drygt 1 miljon elmätare utbytta, vilket motsvarar cirka 20 procent av det totala antalet elmätare. Under 2007 utfärdade inspektionen även nya föreskrifter på området (STEMFS 2007:5).

Energimarknadsinspektionen bedrev under 2007 tillsyn avseende elnätsföretagens årliga mätaravläsningar, byte av elhandlare, inflyttning och timvis mätning. Inspektionen bedömer att tillsynen har bidragit till att elöverföringen är leveranssäker, håller god kvalitet och sker till skäliga priser.

Internationellt arbete

Den 19 september 2007 lade kommissionen fram ett antal förslag som följer upp Europeiska rådets Energihandlingsplan avseende behovet av att fullborda liberaliseringen av den inre marknaden för el och gas. Detta paket är det tredje i ordningen och utgör en revidering av det senaste lagstiftningspaketet, som antogs 2003 och som bl.a. innebär att såväl företags- som hushållskunder fritt kan välja leverantör från och med den 1 juli 2007.

I paketet föreslås åtgärder för effektiv åtskillnad mellan transmissionsnätverksamhet och sådan verksamhet som är konkurrensutsatt som produktion och handel. De nationella tillsynsmyndigheterna föreslås få stärkt oberoende och mer harmoniserade befogenheter, liksom utöka de uppgifter. Vidare inrättas en europeisk byrå

för samarbete mellan dessa tillsynsmyndigheter. Ytterligare åtgärder som föreslås för att förbättra marknadens funktion är exempelvis inrättande av ett organ för europeiskt samarbete mellan systemansvariga stamnätsföretag och systemoperatörer och förslag till stärkt marknadstransparens. Förhandlingarna om det tredje lagstiftningsförslaget har pågått sedan hösten 2007. De mest centrala frågorna är frågan om åtskillnad mellan nätverksamhet och produktion med tillhörande frågor om roller och ansvarsfördelning mellan energibyran, samarbetsorganisationen för stamnätsoperatörer och kommissionen. Inriktningen är att söka nå en formell politisk överenskommelse vid energiministermötet i oktober 2008.

Konsumentfrågor

Aktiva konsumenter är en förutsättning för en effektiv och fungerande marknad. Tendensen är att rörligheten på elmarknaden ökar. Under 2006 ökade antalet elkunder som bytte elhandlare med 17 procent jämfört med 2005. Under 2007 bytte cirka 8 procent av hushållen elhandelsföretag. Statistik från 2008 visar att antalet kunder som byter elhandelsföretag minskar något. Under mars 2008 bytte cirka 28 330 kunder elhandelsföretag enligt statistik från SCB.

En väl fungerande elmarknad förutsätter även att kunderna på ett enkelt sätt har tillgång till uppgifter om vilka priser och villkor som de olika elleverantörerna tillämpar. Från den 1 januari 2007 finns en skyldighet för samtliga elhandlare att rapportera in sina elpriser och leveransvillkor till Energimarknadsinspektionen. Inspektionen har infört en tjänst för kunder som vill söka efter elhandelsföretag, den s.k. *Elpriskollen*, där kunden kan söka fram elpriser och leveransvillkor för olika avtalstyper. Härigenom kan kunden hitta det elavtal som passar honom eller henne bäst.

Även Konsumentverket och Konsumenternas elrådgivningsbyrå bedriver en viktig verksamhet när det gäller att upplysa och hjälpa konsumenter. Besöken på byråns webbplats uppgick under 2007 till cirka 300 000 och byrån hade cirka 5 900 direktkontakter med kunder.

Den 1 januari 2006 trädde nya regler i kraft som innebär att ett elnätsföretag har skyldighet att informera kunderna om deras rätt till avbrottsersättning och skadestånd vid elavbrott. Energimarknadsinspektionen utfärdade under våren 2007 föreskrifter som närmare anger hur ofta och på vilket sätt elnätsföretagen ska lämna

denna information. I januari 2007 infördes även bestämmelser i ellagen som innebär att det går fortare att byta elhandlare och att elhandlarna måste lämna tydlig information om priser och övriga villkor, vilket resulterat i förbättrad information för elkonsumenterna.

Elberedskapsfrågor

I stort sett alla delar av det svenska samhället är i dag beroende av en väl fungerande elförsörjning med god leveranssäkerhet. Därmed minskar toleransen för avbrott och störningar i elförsörjningen i hela samhället. Elavbrott kan leda till omfattande störningar i viktiga samhällsfunktioner och förorsaka betydande materiella skador och ekonomiska förluster hos kunderna.

När det gäller elförsörjningen har under 2007 fortsatt verksamhet bedrivits för att vid svåra påfrestningar på samhället i fred och under höjd beredskap kunna tillgodose totalförsvarets och det övriga samhällets behov av elkraft. Insatser har gjorts för investeringar i anläggningar, för åtgärder inom drift och underhåll, för forskningsinsatser samt för utveckling och utredningar. Inom området har vidare fortsatt verksamhet bedrivits för planering och uppföljning, för utbildning och övning, samverkan och information samt för internationell verksamhet (se vidare under utgiftsområde 6 *Försvar och samhällets krisberedskap*).

Telekomverksamhet

Under 2007 har ytterligare utbyggnad av optofiber med hög överföringskapacitet genomförts i syfte att modernisera Svenska kraftnäts telenät för övervakning av och kommunikation i det egna elstamnätet. Ett intensifierat samarbete har också inletts mellan de nordiska stamnätsoperatörerna för att bygga ihop telenäten och därigenom öka säkerheten i övervakningen av de nordiska stamnäten för el. Under 2006 inleddes ett arbete med förnyelse av Svenska kraftnäts drifttelenät, som innebär övergång till telefoni baserad på internetprotokollet, s.k. IP-telefoni. Moderniseringen av drifttelenätet innebär att nätet kan övervakas och styras från central plats. Ett av syftena med nätet är att säkerställa viktig kommunikation mellan kraftbolag och stationerna vid en nationell störning även om de publika telenäten då inte fungerar.

Systemansvar och stamnätet

Svenska kraftnät har till uppgift att förvalta och driva stamnätet för el i Sverige, inklusive utlands-

förbindelserna, samt att vara systemansvarig myndighet enligt ellagen, vilket innebär att ansvara för den löpande momentana elbalansen och det svenska elsystemets övergripande driftsäkerhet. Vidare är Svenska kraftnät elberedskapsmyndighet enligt elberedskapslagen. Svenska kraftnät har även myndighetsuppgifter för dammsäkerhet, elcertifikat och ursprungsgarantier.

Svenska kraftnäts affärsverksamhet syftar till att på ett affärsmässigt sätt förvalta, driva och utveckla ett kostnadseffektivt, driftsäkert och miljöanpassat kraftöverföringssystem. Svenska kraftnäts främsta mål är en hög driftsäkerhet i nätverksamheten. Driftsäkerheten bedöms under 2007 ha varit god. Antalet driftsstörningar på stamnätet under året var 150 stycken, varav de flesta störningarna togs om hand av automatiker i de tekniska systemen utan att påverka elleveranserna. De störningar i stamnätet som inte har kunnat klaras av på detta sätt har endast lett till små volymer icke levererad energi. Vid sammanlagt fem driftsstörningar uppstod dock leveransavbrott för elkunder. Under 2006 uppkom 181 driftsstörningar, varav 15 medförde leveransavbrott för elkunder. Den energi som inte levererats uppgick till 13 MWh under 2007. Under året uppgick överföringen på stamnätet till 117,7 TWh. Abonnemangen för inmatning och uttag var något lägre än 2006. Antal kunder anslutna till stamnätet var 21 stycken.

Trots att vintern i början av 2007 var mestadels mild blev överföringssituationen under några perioder ansträngd. Främst berodde det på inskränkningar i kärnkraftproduktionen samtidigt som högspänningsförbindelsen Fenno-Skan mellan Sverige och Finland var ur drift för reparation av en kabelskada. För att begränsa överföringarna på stamnätet till säkra nivåer var det nödvändigt att aktivera avlastande värmekraftproduktion.

För att ytterligare öka driftsäkerheten och för att förstärka överföringsförmågan i stamnätet har Svenska kraftnät vidtagit en rad åtgärder under 2007, bland annat i ett omfattande investeringsprogram. Svenska kraftnät har under året arbetat för att i första hand genom nätförstärkningar eliminera de fysiska begränsningarna. Detta utgör en väsentlig del av den starkt ökande investeringsverksamheten.

Den 1 juli 2004 fick Svenska kraftnät regeringens uppdrag att utreda utformningen av Stockholmsregionens framtida kraftledningsnät

bl.a. i syfte att skapa en säkrare elförsörjning. Slutredovisning har skett den 31 januari 2008 (dnr N2007/225/E). Under 2007 har beslut fattats om några mindre delprojekt. Bland delprojekten kan speciellt nämnas den planerade 400 kV kabel som ska förläggas under Stockholms centrala delar för att knyta samman näten i regionens norra och södra delar.

En tillräcklig effektbalans är en grundläggande förutsättning för att en säker elförsörjning ska kunna upprätthållas. Svenska kraftnät svarar för att tillse att en effektreserv hålls tillgänglig i det svenska elsystemet genom lagen (2003:436) om effektreserv. Lagen var ursprungligen avsedd att upphöra i och med vintern 2007/2008 men är nu förlängd att gälla t.o.m. vintern 2010/2011. Reserven ska bidra till att klara elförsörjningen även vid extrem väderlek. Energimarknadsinspektionen har i samråd med Svenska kraftnät och efter samråd med Konkurrensverket getts i uppdrag att senast den 31 december 2008 redovisa ett förslag till en långsiktig lösning av effektfrågan.

Svenska kraftnät har i sin årliga redovisning till regeringen i april 2008 redovisat rapporten *Den svenska effektbalansen vintrarna 2007/08 och 2008/2009* (dnr N2008/3642/E). Rapporten innehåller en utvärdering av föregående års effektbalans och prognos för effektbalansen för kommande vinter. För vintern 2007/08 upphandlade Svenska kraftnät effektreserver om 1 998 MW, varav 300 MW utgjordes av förbrukningsreduktion. Under 2007 hade Svenska kraftnät avtal om balansansvar med 30 företag i Sverige. Marginalerna i den svenska effektbalansen bedöms öka med cirka 400 MW jämfört med föregående år främst som en följd av att produktionskapaciteten beräknas öka. Inför vintern 2008/09 har Svenska kraftnät upphandlat en effektreserv om 1 997 MW, varav 301 MW avser förbrukningsreduktion. Vattenkraften väntas inte öka även om vissa om- och tillbyggnader görs. Planerna på effekthöjningar i kärnkraftverken till omkring år 2011 är kända. Det förutsätter emellertid att alla tillstånd ges.

Svenska kraftnät ska vidta nödvändiga åtgärder i sin verksamhet så att möjligheterna att bygga ut förnybar elproduktion, främst vindkraft till lands och till havs, kan tas till vara. Svenska kraftnät redovisade den 1 juni 2008 rapporten *Storskalig utbyggnad av vindkraft – Konsekvenser för stamnätet och behovet av reglerkraft* (dnr N2008/4325/E). I rapporten konstateras bl.a. att den pågående storskaliga utbyggnaden av vind-

kraft kommer att medföra behov av systemförstärkningar i överföringsnätet. Analysresultaten visar bl.a. på att det finns behov av ytterligare överföringsförbindelser mellan norra och mellersta Sverige.

Svenska kraftnäts miljöansvar omfattar dels verksamhetens direkta påverkan på miljön, som t.ex. kraftledningars inverkan på landskapsbild, naturmiljö och människors boendemiljö, dels att utforma det svenska stamnätet för el med hänsyn till den globala miljön, exempelvis så att utbyggnaden av förnybar energiproduktion i landet underlättas. Under 2007 har Svenska kraftnäts miljöarbete bl.a. inriktats mot effektiv energianvändning och begränsad klimatpåverkan, begränsad användning och minsta möjliga utsläpp av farliga ämnen samt litet intrång från kraftledningar och stationer.

Beslutet att bygga SydVästlänken bidrar till att uppnå det nationella miljö kvalitetsmålet ”Begränsad klimatpåverkan” genom att ge bättre förutsättningar för att hantera en omfattande utbyggnad av vindkraft och annan ny produktion som t.ex. biobränslen och naturgas. Överföringsförlusterna på stamnätet är också en viktig miljöaspekt med global anknytning. Förlusternas storlek avgörs bl.a. av den tekniska utformningen av anläggningarna. Ett nytt verktyg för att minimera förlusterna vid drift har utvecklats. Verktøget gör det möjligt för personalen i kontrollrummen att på ett enkelt sätt avgöra vilka styråtgärder som bäst begränsar överföringsförlusterna. Verktøget beräknas kunna tas i operativ drift i slutet av 2008.

Sverige, Finland, Norge och Danmark utgör en nordisk elmarknad. Länderna arbetar aktivt för att utveckla den gemensamma marknaden ytterligare. Det pågår löpande ett samarbete mellan de systemansvariga företagen i Norden genom Nordel, samarbetsorganisationen för de nordiska systemansvariga stamnätsföretagen. Under året har Nordel tagit fram riktlinjer för hur resurser för höglastkapacitet ska hanteras. Om ett nordiskt land finner att staten eller systemoperatörer behöver vidta åtgärder för att förstärka effektbalansen så anger Nordels rekommendationer för hur det ska gå till. Vidare har Nordel enats om förslag till harmonisering av balanstjänsterna, bl.a. utjämning av de avgifter som aktörerna betalar. Förslaget bereds för närvarande med tillsynsmyndigheter och aktörer i respektive land. Målet är att förändringarna ska genomföras till den 1 januari 2009.

Nordel arbetar även med systemutveckling och genomförande av de fem prioriterade högspänningsförbindelser som under 2004 identifierades av Nordel som viktiga i arbetet med att förstärka det nordiska transmissionsnätet och ytterligare förbättra den nordiska elmarknadens funktion. I programmet ingår följande fem projekt i det nordiska kraftnätet: Hallsberg–Skåne mellan centrala och sydliga Sverige (som i januari 2008 beslutades att vidgas till det större projektet SydVästlänken), Stora Bält-förbindelsen i Danmark, Fenno–Skan 2 mellan Finland och Sverige, Nea–Järpströmmen mellan Norge och Sverige samt Skagerak–förbindelsen mellan Danmark och Norge. Arbetet har under 2007 även omfattat framtagande av en ny nordisk utbyggnadsplan för stamnäten i Norden. Denna plan presenterades under våren 2008 och omfattar ytterligare förslag till multiregional utbyggnad av det nordiska kraftsystemet och omfattar även de närliggande grannområdena.

Nordel föreslår i planen nätförstärkningar av stamnätet längs Västkusten i Sverige samt i nätet runt Oslo i Norge, ökad kapacitet i nord-sydlig riktning i området runt Trondheim i Norge, ökad kapacitet i nordligaste Norge och ytterligare förstärkning från Norden till omvärlden samt interna nätförstärkningar i respektive land.

Under året har Nordel också utökat och formaliserat samarbeten med systemoperatörer i närområdet. Nordel och UCTE (Union for the co-ordination of Transmission of Electricity) har haft ett gemensamt möte. En avsiktsförklaring om planeringssamarbete har ingåtts mellan Nordel och BALTSO (Cooperation Organization of Estonian, Latvian and Lithuanian Transmission System Operators).

Det har under 2007 skett en markant utveckling mot s.k. marknadskoppling i Europa. Elbörserna och systemansvariga i olika länder samarbetar för att skapa en effektivare gemensam marknad. Detta är delvis en följd av att kommissionen och tillsynsmyndigheterna har tagit initiativ till att skapa regionala forum för att utveckla den europeiska elmarknaden snabbare.

Det tredje lagstiftningspaketet för den inre marknaden för el och gas kommer att ställa nya krav på drift och utveckling av överföringsnäten. För att möta denna utmaning har de europeiska systemansvariga, däribland Svenska kraftnät, formellt tagit initiativ till en gemensam organisation – European Network of Transmission System Operators (ENTSO).

Diskussionen om transitkompensation har fortsatt under 2007. Då kommissionen inte som förväntat lagt fram riktlinjer för beräkning av transitkompensation, har de nuvarande temporära reglerna förlängts ytterligare. Under 2007 enades alla länder om en interimmodell för fördelning av kompensationen för åren 2008 och 2009. Detta avses skapa tid för att hitta en slutgiltig modell som kan gälla från år 2010.

ENTSO har i övrigt fortsatt arbeta med att förbättra öppenheten på den europeiska elmarknaden. Informationsplattformen ENTSO Vista där medlemsföretagen publicerar uppgifter om tillgänglig handelskapacitet har lanserats och utvecklas vidare.

Analys och slutsatser

Erfarenheterna från bl.a. den nordiska elmarknaden visar att såväl försörjningstryggheten som konkurrenskraften stärks genom att vår nationella marknad stegvis integreras med våra grannländer.

Elpriset har under 2007 sjunkit jämfört med föregående år, vilket främst förklaras av en god tillrinning till vattenkraftsmagasinen. Konkurrensen på elproduktionsmarknaden är fortsatt en viktig fråga för regeringens tillsyn och marknadsbevakning. Regeringen utsåg i januari 2008 en förhandlare med uppdrag att undersöka förutsättningarna för och söka sådana lösningar som innebär att riskerna för konkurrensbegränsningar på grund av samägandet i kärnkraftsindustrin minimeras.

Energimarknadsinspektionen blev den 1 januari 2008 en fristående myndighet vilket bidrar till en ytterligare ökad fokusering på tillsynen över elmarknaden. Ytterligare uppmärksamhet behöver dock läggas på att säkerställa att nätföretagen bedriver sin verksamhet effektivt, så att kostnaderna för överföring av el kan hållas låga samt att förhindra oskäligen höga nättariffer och diskriminering vid tillträdet till elnätet. En ny regleringsmodell med förhandsreglering av nättariffer förbereds. Det är angeläget att denna kan träda i kraft så snart som möjligt.

Regeringen bedömer att verksamheten vid Svenska kraftnät har bedrivits i enlighet med de mål och den inriktning som affärsverket ålagt. Regeringens bedömning är att kostnadseffektiviteten är god i förhållande till andra stamnätoperatörer i Europa. Det är angeläget att ytterligare

åtgärder vidtas för att stärka stamnätets driftssäkerhet och öka överföringskapaciteten samt att det nordiska samarbetet fördjupas. Svenska kraftnät bör också arbeta vidare med frågor kring förnybar elproduktion.

2.4.3 Naturgasmarknad

Mål

Målet är att energipolitiken ska utformas så att energimarknaderna ger en säker tillgång på energi – värme, bränslen och drivmedel – till rimliga priser. Målet för naturgasmarknadspolitiken är att vidareutveckla gasmarknadsreformen så att en effektiv naturgasmarknad med verklig konkurrens kan uppnås.

Resultat

Genom det nya regelverket för naturgasmarknaden som trädde i kraft den 1 juli 2005 togs ytterligare steg i att genomföra en gemensam naturgasmarknad inom EU. Den fulla marknadsöppningen genomfördes den 1 juli 2007. Svenska kraftnät har utsetts att vara systemansvarig på naturgasmarknaden.

Tillsynen bygger på förhandsgodkännanden, vilket för svensk del innebär att villkoren för balansjämsättning och metoderna för tariffsättning ska godkännas i förhand av Energimarknadsinspektionen. För de tariffer som ska tillämpas under 2007 har ett sådant godkännande lämnats. Under 2007 har en ansökan om metodgodkännande av en ändrad tariff kommit in till myndigheten. Energimarknadsinspektionen granskar årligen de metoder som Affärsverket svenska kraftnät använder för att utforma standardiserade balansavtal för naturgas. Energimarknadsinspektionen granskade under året standardavtalet för 2008 och fann därvid att det inte stred mot kraven på objektivitet och icke-diskriminering enligt naturgaslagen.

Under år 2006 inledde Energimarknadsinspektionen arbetet med att granska ett urval av naturgasföretagens överföringstariffer för år 2005. I granskningen ingår att följa om och hur de av företagen tillämpade tarifferna överensstämmer med de metoder som företagen ansökt om och myndigheten beslutat om. Granskningen har avslutats genom att ärendena har skrivits

av. Inspektionen har under året bedrivit ett utvecklingsarbete kring en framtida tillsynsmodell. För att inhämta synpunkter på den föreslagna modellen har inspektionen under året haft dialog med ett antal naturgasföretag.

Energimarknadsinspektionen ska även enligt gasmarknadsdirektivet utarbeta en rapport om den liberaliserade gasmarknaden. Myndigheten har uppdraget att utarbeta rapporten i samråd med Konkurrensverket. Såväl gasmarknadsdirektivet som gasförsörjningsdirektivet innebär att frågor om försörjningstrygghet skall övervakas särskilt och avrapporteras till EU-kommissionen. Energimarknadsinspektionen har även i uppdrag att, i samråd med Svenska kraftnät, övervaka försörjningstryggheten för naturgas och årligen rapportera resultaten av sin övervakning till regeringen. Energimarknadsinspektionen har vid sin rapportering angivit att naturgasmarknaden alltjämt karaktäriseras av ett fåtal aktörer. Ingen ny aktör har etablerat sig på den svenska naturgasmarknaden sedan juli 2005, då marknaden öppnades för samtliga kunder. För närvarande saknas officiell statistik som visar fördelningen mellan priset för överföringen och priset på naturgas samt uppgifter om antalet leverantörbyten.

Svenska kraftnät har avrapporterat sin verksamhet som systemansvarig myndighet för perioden 1 oktober 2005 – 30 september 2006 (dnr N2007/10430/E). Av rapporten framgår att vissa smärre justeringar gjorts i avräkningsmodell och balansansvarsavtal. Samarbetet med marknadens aktörer i det gemensamma Gasmarknadsrådet uppges fungera väl, liksom samarbetet med angränsande danska Energinet.dk.

Analys och slutsatser

Regeringen gör, med hänsyn till den begränsade marknad vi har i Sverige, bedömningen att reformeringen av gasmarknaden har fungerat tillfredställande. Eftersom förändringarna i regelverken för naturgasmarknaden har varit mycket omfattande är det ännu för tidigt att dra långtgående slutsatser. Modellen med en oberoende systemansvarig myndighet och icke-diskriminerande spelregler för dem som utnyttjar infrastrukturen för naturgas är i linje med EU:s krav. Detta lägger också grunden för ett fortsatt arbete mot en gemensam nordisk eller nordeuropeisk naturgasmarknad. Genom att metoderna

för tariffsättning har godkänts i förhand av Energimarknadsinspektionen, säkerställs att villkoren för tillträde till naturgasinfrastrukturen är objektiva och icke-diskriminerande. Energimarknadsinspektionen bedriver för närvarande arbete med att ta fram en modell för att kunna bedriva tillsyn över överföringsföretagens tariffer. Det är angeläget att detta arbete slutförs.

2.4.4 Värmemarknad

Mål

Målet är att energipolitiken ska utformas så att energimarknaderna ger en säker tillgång på energi – värme, bränslen och drivmedel – till rimliga priser. Målet för värmemarknadspolitiken är att genom ökad genomlysning stimulera till konkurrens och högre effektivitet.

Resultat

Insatserna inom värmemarknadsområdet har fortsatt främst varit inriktade på att öka genomlysningen av värmemarknaderna. Energimarknadsinspektionen har tillsammans med Energimyndigheten regeringens uppdrag att årligen redovisa utvecklingen på värmemarknaden med avseende på priser, konkurrensförhållanden och miljöpåverkan. Energimarknadsinspektionen redovisade den 30 juni 2008 sin årliga uppföljningsrapport – *Uppvärmning i Sverige 2008* (dnr N2008/4864/E). Rapporten är en uppdatering av föregående års rapport och behandlar värmeslagen elpanna/direktverkande el, värmepump, fjärrvärme, naturgas, olja samt biobränslen/pellets. Särskilt fokus ligger på fjärrvärmemarknaden. Rapporten visar att fjärrvärme är det billigaste uppvärmningsalternativet för småhus följt av bergvärmepump och pellets. För flerbostadshus är pellets i genomsnitt det billigaste uppvärmningsalternativet följt av fjärrvärme och bergvärmepump. Dock varierar priset på fjärrvärme kraftigt från kommun till kommun. Fjärrvärmepriset i den dyraste kommunen är mer än dubbelt så högt som i den billigaste.

Regeringen lämnade i februari 2008 en proposition till riksdagen med förslag till en fjärrvärmelag (prop. 2007/08:60). Propositionen godkändes av riksdagen den 14 maj (bet.

2007/08:NU11, rskr. 2007/08:184) och fjärrvärmelagen trädde i kraft den 1 juli 2008. Fjärrvärmelagen syftar till att stärka fjärrvärmekundernas ställning och öka insynen i fjärrvärmeverksamhet. Energimarknadsinspektionen har utsetts till tillsynsmyndighet enligt fjärrvärmelagen. Bland annat ska fjärrvärmeföretag lämna uppgifter om drifts- och affärsförhållanden till Energimarknadsinspektionen. Uppgifterna ska ligga till grund för framtagande av nyckeltal om bl.a. prissättning, produktion och distribution av fjärrvärme. Vidare inrättades den 1 juli 2008 Fjärrvärmenämnden vid Statens energimyndighet. Om fjärrvärmeföretag och fjärrvärmekunder inte kommer överens i frågor om avtalsvillkor för fjärrvärme finns en möjlighet att ansöka om medling vid Fjärrvärmenämnden. Fjärrvärmenämnden ska även medla i förhandlingar om tillträde till rörledningar i en fjärrvärmeverksamhet.

Analys och slutsatser

Värmemarknaden utgörs främst av enskild bränsleledning, elvärme av olika slag samt när- och fjärrvärme för uppvärmning av framför allt bostäder och lokaler. Värmemarknaden har starka kopplingar till övriga energimarknader, avfallshantering, skogs- och jordbrukssektorn med flera samhällssektorer. Den nya fjärrvärmelagen som trädde i kraft den 1 juli 2008 kommer att bidra till att öka genomlysningen av värmemarknaderna och att kundernas ställning stärks. Samtidigt skapas förutsättningar för harmonisering av regelverken på energimarknaderna.

Regeringen avser att under hösten tillsätta en utredning i syfte att närmare studera förutsättningarnas för ett lagstadgat tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten på icke-diskriminerande villkor. Om det bedöms lämpligt ska utredningen också lämna förslag till ett regelverk för tredjepartstillträde. Syftet är att ytterligare stärka fjärrvärmekundernas ställning samt att åstadkomma lägre fjärrvärmepriser, en effektivare värmemarknad och en förbättrad miljö.

De väl utbyggda fjärrvärmenäten i Sverige skapar förutsättningar för att på ett effektivt sätt ta tillvara energi som annars inte skulle nyttiggöras. Fjärrvärmenäten utgör dessutom basen för utbyggnad av ny hållbar elproduktion i form av kraftvärme.

2.4.5 Energieffektivisering samt minskad el- och oljeanvändning

Mål

Målet är att energin skall användas så effektivt som möjligt med hänsyn tagen till alla resurstillgångar. Stränga krav ska ställas på säkerhet och omsorg om hälsa och miljö vid energiomvandling och vid utveckling av all energiteknik.

Ett vägledande mål sattes upp för 2008 och framåt med lydelsen att energibesparingen år 2016 ska vara minst 9 procent av det årliga energianvändningsgenomsnittet 2001–2005.

Enligt EG-direktivet (2006/32/EG) om effektivare slutanvändning av energi och om energitjänster i Sverige ska Sverige också ställa upp ett mellanliggande vägledande energibesparingsmål för 2010. Energieffektiviseringsutredningen har föreslagit 6,5 procent till 2010 i det delbetänkande som presenterades den 11 mars 2008 (*Ett energieffektivare Sverige*, SOU 2008:25).

Enligt utredningen kommer Sverige att nå det föreslagna mellanliggande målet och det tidigare fastlagda målet till 2016, detta ska dock inte ses som ett slutligt uttryck för ambitionsnivån till 2016 eller senare. Ambitionsnivån kommer att fastställas när Energieffektiviseringsutredningens slutbetänkande remissbehandlats och beretts.

Med hänvisning till de förpliktelser som följer av medlemskapet i EU gör sammanfattningsvis regeringen bedömningen att ett mellanliggande energibesparingsmål bör ställas upp redan nu.

Regeringens bedömning: Ett vägledande mål för energieffektivisering ställs upp. Energibesparingen ska år 2010 vara minst 6,5 procent av det årliga energiförbrukningsgenomsnittet 2001–2005.

Resultat

Det energipolitiska programmet

Inom ramen för 2002 års energipolitiska program satsades under perioden 2003–2007 1 000 miljoner kronor på åtgärder för en effektivare energianvändning. Energimyndigheten har varit ansvarig för genomförandet.

En framgångsrik politik för energieffektivisering leder till att miljontals beslutsfattare dagligen, integrerat med andra beslut, även beaktar energieffektivisering. Av den anledningen är åt-

gärdena inom området energieffektivisering brett upplagda och syftar till att nå så många individer som möjligt och påverka deras handlande i många olika situationer.

Informationsinsatser

Energimyndigheten har 2007 – på uppdrag av regeringen – drivit informationskampanjen ”Bli energismart” tillsammans med Boverket, Naturvårdsverket och Konsumentverket. Samverkan har skett med energirådgivare och energikontor. Målgruppen har varit villaägare och ägare till flerbostadshus. Kampanjen har innefattat ett utställningshus som har turnerat på nio olika platser i landet. Huset har varit utrustat med energismart teknik och energisnåla lösningar. Det massmediala genomslaget har varit mycket gott. Det har blivit 35 artiklar i tryck med en räckvidd på 12,4 miljoner potentiella läsare. Dessutom har det varit 14 inslag i etermedia och artiklar på internetsidor. En eftermätning genom intervjuer med allmänheten visar att andelen personer som hört talas om begreppet energieffektivisering ökat från 52 procent till 58 procent. Användningen av lågenergilampor har ökat. Andelen som spontant nämner det som en energisparande åtgärd man gör i sitt hushåll har ökat från 22 till 35 procent. På Energimyndighetens webbplats pågår sedan år 2005 utvecklingen av riktad information till allmänhet och företag. Statistik visar ett ökat intresse för webbsidan Råd och tips hushåll, där information finns om bl.a. energisparande åtgärder, olika uppvärmningsalternativ och tester av energikrävande produkter. Från första januari till sista november år 2007 har antalet besök varit drygt 124 000 vilket ger ett snitt på drygt 400 per dag. Detta är en markant ökning sedan år 2006. Intresset har också ökat för webbsidan Råd och tips företag som bl.a. innehåller information om energieffektivisering i företag, lokaler och bostadshus och energisparande åtgärder för bostadsrättsföreningar. Från första januari till sista november år 2007 har antalet besök varit drygt 19 000 vilket ger ett snitt på 67 besök per dag.

Energimyndigheten har under 2007 beviljat bidrag till totalt 28 projekt för särskilda informations- och utbildningsinsatser. Totalt betalade myndigheten ut närmare 8,2 miljoner kronor till projekten. Huvudmän för de projekt som på detta sätt fått stöd från myndigheten är regionala energikontor, branschföreningar och kommunalförbund. De största stödbeloppet betalades ut

till de regionala energikontoren (dryga 3,4 miljoner kronor).

Lokala och regionala insatser

De kommunala energi- och klimatrådgivarna samt energikontoren är centrala i regeringens arbete med att förstärka de lokala och regionala nätverken för energieffektivisering. Satsningarna inom den s.k. klimatmiljarden användes bland annat till detta. I linje med politikens nya inriktning skedde också en modernisering av förordningen om bidrag till kommunal energirådgivning (1997:1322), inte minst för att tydliggöra kopplingen mellan energieffektivisering och klimatpolitik. Rådgivningen benämns numera kommunal energi- och klimatrådgivning. Nedan används genomgående det nya namnet. 2006 års kraftiga ökning av antalet genomförda aktiviteter av energi- och klimatrådgivarna har under år 2007 fortsatt i samma takt (mellan 2005 och 2006 ökade antalet aktiviteter från 715 till 1 338. Under 2007 genomfördes 1 898 aktiviteter). Bidrag till kommunal energi- och klimatrådgivning för 2007 har beviljats 290 kommuner till ett totalbelopp på cirka 77 miljoner kronor.

Att energi- och klimatrådgivarna är kända för allmänheten och företagen är en förutsättning för att de ska nå ut med sin information. Energimyndigheten beställer årligen en undersökning från SIFO för att undersöka allmänhetens kännedom om kommunal energi- och klimatrådgivning. Andelen av de intervjuade som vet vart de ska vända sig för råd och tips i energifrågor var något mindre under 2007 än under 2006 (55 procent under 2007 jämfört med 58 procent under 2006). 45 procent av dem skulle vända sig till kommunens energi- och klimatrådgivning, vilket är något fler än föregående år då andelen var 41 procent. Fem procent uppger att de sökt och/eller fått någon typ av energi och klimatrådgivning från sin kommun under de senaste 12 månaderna. Fem procent motsvarar cirka en halv miljon individer som fått någon typ av energi- och klimatrådgivning det senaste året.

Så många som 42 procent säger att de gjort inköp eller investeringar för att spara energi de senaste 12 månaderna. Ytterligare 12 procent planerar att göra det i framtiden. Siffrorna visar en markant ökning i jämförelse med 2006 då andelen var 31 procent. 2004 var andelen 26 procent. Bland dem som gjort inköp eller investeringar uppger 16 procent att informationen från kommunens energi- och klimatrådgivare haft

stor eller ganska stor betydelse för inköpen/investeringen. Enligt Energimyndighetens bedömning innebär detta minst 150 000 svenska hushåll. I jämförelse med 2006 indikerar resultatet en liten uppgång.

Samtliga energi- och klimatkontor har under 2007 genomfört minst fyra nätverksträffar och utöver dessa minst två kompetensutvecklande aktiviteter med energi- och klimatrådgivarna. Projekten har vitt skiftande karaktär och en fylig beskrivning finns med i Statens Energimyndighets årsredovisning för 2007.

Utbildning av energi- och klimatrådgivare

Under år 2007 genomfördes flera utbildningsinsatser som syftade till att öka energi- och klimatrådgivarnas kompetens inom energiområdet och för att stärka dem i sin roll som energi- och klimatrådgivare.

Under sommaren och hösten 2007 genomförde Energimyndigheten i samarbete med Föreningen Sveriges Energikontor en utbildning i rådgivning mot små- och medelstora företag, där huvudsakligt fokus låg på industriföretag. Genom sina nya kunskaper förbättras energi- och klimatrådgivarnas möjligheter att ge företag rådgivning om energieffektivisering. Under 2008 genomförs basutbildningar, bl.a. i klimat, som är obligatoriska för energi- och klimatrådgivarna.

Företagens energieffektivisering

Att främja företagets energieffektivisering är centralt för minskade klimatutsläpp. Ett antal initiativ har tagits. Projektet EnergiFokus har resulterat i en folder och en rapport som främst riktar sig till små och medelstora industriföretag. 54 företag har genom projektet fått djupare kunskap och 29 företag har deltagit i en större informationsträff. Utvärderingen av projektet samt det intresse som visats efter genomförandet pekar dock på att framtaget informationsmaterial och projektupplägg kommer att inspirera och leda till ökad kunskap för hur små och medelstora industriföretag kan arbeta strukturerat med energiaspekten.

Energimyndigheten har under året aktivt deltagit i samarbetet kring IPPC-direktivet (rådets direktiv 96/61/EG av den 24 september 1996 om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar). Så kallade BREFs tas fram (Best Available Technique Reference Notes) för att specificera vad som är bästa tillgängliga teknik. Den omfattande BREF-handboken bedöms få stor betydelse för tillsynsmyndigheterna när

de ställer krav på energieffektivisering i enlighet med miljöbalken och bästa tillgängliga teknik. Energimyndighetens motorlista (som bygger på en europeisk standard för bestämning av förluster och verkningsgrad för motorer) avseende högeffektiva elmotorer, har uppdaterats under året och utveckling pågår. Små procentuella energiförbättringar av elmotorer ger stor faktisk effektivisering av elanvändningen eftersom drift av elektriska motorer står för drygt 60 procent av industrins elanvändning och en stor del av den totala elanvändningen.

Provning, märkning och certifiering

Fr.o.m. den 1 januari 2006 har ansvaret för provning, märkning och certifiering av energikrävande utrustning övergått till Energimyndigheten. Energimyndigheten testade ett antal produkter under 2007. Därvid framkom att det är stora skillnader mellan tekniken och egenskaperna för de bästa modellerna och de sämre inom många produktgrupper. Val av produkter påverkar därmed den totala energiförbrukningen. Informationen om produkter och energieffektivisering sänds ut via ett antal informationskanaler varav de viktigaste är energi- och klimatrådgivarna, myndighetens webbplats och media. Under år 2007 har elva pressmeddelanden skickats ut. Pressmeddelandena har generellt resulterat i en bra spridning och gett artiklar, notiser i både riks-, fack- och lokalpress samt flera TV- och radioinslag i samband med tester eller kopplat till produkter bl.a. för kyl/frysar, digitalboxar, spishällar, ljusslingor för utomhusbruk och cirkulationspumpar. En tredjedel av alla besökare på myndighetens webbplats studerade sidorna för tester.

Teknikupphandling och marknadsintroduktion

Under 2007 har stål- och gruvindustrin drivit ett projekt med stöd från Energimyndigheten. Syftet är att påskynda introduktionen av befintlig och ny teknik som främjar effektiv energianvändning. Projektet har hittills resulterat i en webbhandbok som vänder sig till olika personalkategorier inom industrin och tre stycken breddutbildningar med 80–90 procent deltagande av alla anställda inom stål- och gruvindustrin. Omkring 3 000 personer har utbildats i energifrågan. Dessutom har ett nätverk bildats med nästan 160 deltagare, vilka representerar cirka 80 procent av industriföretagen i denna energiintensiva bransch.

En ny teknikupphandling, pelletsförråd för småhus, har pågått under året. Kravspecifikationerna för den nya tekniken har färdigställts med syftet att utveckla systemen kring pelletsledning utan att ge avkall på prestanda vad gäller effektivitet, miljö och bekvämlighet. Ett annat exempel på pågående teknikupphandling är Behovsstyrd ventilation i nya flerfamiljshus.

Flera teknikupphandlingar är i spridningsfasen, bland dessa kan nämnas Styr- och övervakningssystem för fastigheter och Resurseffektiva tappvattenarmaturer, som har fått ett bra mottagande av beställare och användare och kommer att få stor betydelse för en minskad användning av varmvatten i bostäder.

Beställargrupper

BELOK och BEBO är beställargrupper för lokaler och bostäder. De har till uppgift att dels driva och stödja olika energieffektiviseringsprojekt i lokaler och bostäder, dels initiera och genomföra teknikupphandlingar. I grupperna ingår fastighetsägare, fastighetsförvaltare och Energimyndigheten. De representerar 20 procent av Sveriges lokalyta och cirka 70 procent av Sveriges lägenhetsbestånd i flerbostadshus. Nationellt finns en bred parlamentarisk samsyn om vilka energibesparingar som skall eftersträvas inom byggnadssektorn. Som mål har riksdagen satt att minskningen bör vara 20 procent till år 2020 och 50 procent till år 2050 i förhållande till användningen 1995 (se prop. 2005/06:145, bet. 2005/06:BoU9, rskr. 2005/06:365). För att målen ska nås krävs stora insatser i den befintliga bebyggelsen. Bland annat med anledning av detta har BELOK under året startat ett brett anlagt projekt som syftar till att klargöra hur långt det är möjligt att nå inom rimliga företagsekonomiska ramar med energieffektiviseringsåtgärder i befintliga byggnader. Under året har BELOK utvärderats av Statens Byggeforskningsinstitut, Danmark. Arbetssättet fick mycket goda vitsord som ett föredömligt sätt att stödja fastighetsägare genom att använda innovativa företrädare som banbrytare för att få in energieffektiv teknik i fastigheterna. BEBO:s program har under 2007 omfattat tio projekt.

Hus utan traditionellt värmesystem – Passivhus

Passivhus är ett koncept för mycket energieffektiva byggnader vilka i det närmaste helt värms upp genom den energi som finns i huset. Konceptet fokuserar på att minska energiförlusterna

genom väl isolerade väggar och god ventilation med hög återvinning av värme ur frånluften. Dessutom utnyttjas solinstrålning för att värma både hus och varmvatten när det är möjligt. Passivhus anses vara ett av de mest energieffektiva koncepten men det har saknats en tydlig kravspecifikation för svenska förhållanden. Under 2007 presenterades en specifikation för passivhus i Sverige som ett upphandlingsunderlag för byggherrar baserat på svenskt regelverk och vad som är praktiskt genomförbart i svenskt klimat. Som en följd av arbetet har byggprojekt inletts och efter årsskiftet 2007–2008 förväntas totalt över 200 lägenheter vara färdiga. Utvecklingen av antalet byggprojekt pekar fortsatt uppåt. Omkring 900 radhuslägenheter kommer att finnas klara efter utgången av 2009.

Program för energieffektivisering i energiintensiva företag

Energiintensiva företag som i sina industriella verksamheter använder el i tillverkningsprocessen ges enligt lagen (2004:1196) om program för energieffektivisering en möjlighet att delta i femåriga program för energieffektivisering. Totalt deltar 108 företag i programmet. Dessa företag använder nära 31,3 TWh el, vilket motsvarar en femtedel av Sveriges totala elanvändning. Resultatet från den första tvåårsrapporteringen från 102 företag indikerar att den årliga eleffektiviseringen under programperioden kommer att uppgå till minst 2,5 procent. De deltagande företagen omfattar mer än hälften av den totala industriella elanvändningen i Sverige. Av detta underlag framgår att företagen har genomfört de kartläggningar och analyser som krävs, infört och låtit certifiera energiledningssystem m.m. Tillsammans beräknas företagen spara minst 1 TWh el per år. Måluppfyllelsen bedöms därmed som god.

EG-direktiv på energieffektiviseringsområdet

Arbetet med genomförandet av EG-direktivet 2006/32/EG om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster fortsätter. Den särskilde utredaren ska presentera slutbetänkandet senast den 31 oktober 2008. Den preliminära handlingsplanen, som presenterades med delbetänkandet Ett energieffektivare Sverige (SOU 2007:25) har givits in till EU-kommissionen med reservationen att den är preliminär och att det dryga tjugotalet experter från samhällets berörda sektorer arbetar vidare med att konkretisera förslagen till styrmedel.

Ekodesigndirektivet

Lag (2008:112) om ekodesign trädde i kraft den 1 maj 2008. Med lagen avses EG:s s.k. direktiv om ekodesign (2005/32/EG) vara genomfört i svensk rätt. Energimyndigheten har av regeringen utsetts till samordnande myndighet för arbetet som följer av detta direktiv. Myndigheten har etablerat samarbetsformer med övriga berörda myndigheter för att hantera kommande förslag på EU-gemensamma produktkrav för energianvändande produkter.

EU:s program intelligent energi – Europa2 (IEE2) 2007–2013

EU har inom det sjuåriga ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation för perioden 2007–2013 inrättat ett program för intelligent energi – Europa2. För svenskt vidkommande är framför allt insatserna kring energieffektivisering, förnybara energikällor och uppföljning av stort intresse då insatserna på gemenskapsnivå kompletterar de svenska åtgärderna.

Stöd för energiinvesteringar i lokaler med offentlig verksamhet

I enlighet med beslutet om budgetpropositionen för 2005 har ett särskilt investeringsstöd för energieffektivisering och konvertering till förnybara energikällor i lokaler som används för offentlig verksamhet införts. I enlighet med beslutet om budgetpropositionen för 2007 har stödet, som tidigare lämnades via kreditering på sökandens skattekonto, lagts om och fr.o.m. 2007 t.o.m. 2008 lämnas det som ett anslagsfinansierat bidrag. Genom regeringsbeslut i mars 2008 finns den tidigare begränsningen om högst 150 miljoner kronor till stöd för installation av solceller inte längre kvar.

Till och med den 31 december 2007 har 6 073 ansökningar beviljats stöd till ett belopp av 1 333 miljoner kronor. Av det beviljade stödet har 674 miljoner kronor betalats ut till bidragstagarna. Under samma period har 114 ansökningar beviljats stöd för installation av solceller motsvarande ett belopp av 148 miljoner kronor. Av detta beviljade stöd har 52 miljoner kronor betalats ut till bidragstagarna.

Boverket har t.o.m. 2006 följt upp stödet (N2007/1488/E). På uppdrag av Näringsdepartementet har Grontmij AB t.o.m. september 2007 utvärderat stödet (dnr N2007/3395/E). Av utvärderingarna framgår bl.a. följande. På en övergripande nivå bedöms myndigheternas genomförande av stödprogrammet ha fungerat väl.

Det gäller särskilt samarbetet mellan Boverket och Energimyndigheten. Stödet har lett till att energianvändningen i offentliga lokaler minskat med 275 GWh/år. Användningen av fossila bränslen beräknas minska med 683 GWh/år. Stödet bedöms i huvudsak ha inneburit att åtgärder, som ändå skulle ha skett, tidigare lagts. Sammantaget gäller att utvärdering av stödet för energiinvesteringar i offentliga lokaler försvåras av att det saknas kvantifierade mätbara mål. Grontmij AB har bedömt att stödet till installation av solcellsanläggningar har haft en mycket stor inverkan på den svenska solcellsmarknaden. Storleken på den genomsnittliga solcellsanläggningen har ökat liksom andelen nätanslutna anläggningar. Andra viktiga effekter är att solceller fått mer uppmärksamhet samt att en inhemsk solcellsmarknad har skapats.

Stöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus

I budgetpropositionen för 2006 föreslogs ett särskilt investeringsstöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus, vilket godkändes av riksdagen. I enlighet med beslutet om budgetpropositionen för 2007 har stödet, som tidigare lämnades via kreditering på sökandens skattekonto, lagts om och fr.o.m. 2007 lämnas det som ett anslagsfinansierat bidrag. Den totala ramen för stödet uppgår till cirka 1,3 miljarder kronor för femårsperioden 2006–2010. Till och med den 31 december 2007 har 8 818 ansökningar beviljats stöd till ett belopp av 417 miljoner kronor. Av det beviljade stödet har 153 miljoner kronor betalats ut till bidragstagarna. Konvertering till fjärrvärme utgör 67 procent, konvertering till värmepumpar utgör 26 procent och konvertering till biobränslen utgör 7 procent av beviljade ärenden. Av ansökningarna har 104 beviljats stöd för att även installera solvärme. Boverket har redovisat en uppföljning t.o.m. april 2007 (dnr N2007/6383/E). Uppföljningen visar bl.a. följande. Anslaget för stödet verkar vara väl anpassat till efterfrågan. Huvuddelen av stödet har beviljats husägare i norrlandsläna, vilket kan bero på klimatet men även på att fjärrvärmebolag i norra Sverige har gjort särskilda satsningar för att öka anslutningen till fjärrvärme. De åtgärder som har vidtagits med hjälp av stödet beräknas minska elanvändningen med ca 190 GWh per år och ca 15 200 kWh per lägenhet och år. Elbesparingen uppgår till ca 0,64 kWh per krona som

utbetalats i stöd. Boverket kommer att redovisa en utvärdering av stödet under 2011.

På uppdrag av Näringsdepartementet har Econ Pöyry AS t.o.m. september 2007 utvärderat stödet för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus (dnr N2007/3396/E). Av utvärderingen framgår bl.a. följande. Avgörande för stödets utfall har varit att det lanserades samtidigt med oljekonverteringsstödet. Det stora intresset för detta har lett till resursbrist hos myndigheterna och skapat förvirring bland stödtagarna. Enligt analysen är de flesta konverteringar lönsamma även utan stöd. Antalet fripassagerare, dvs. de som skulle ha genomfört åtgärden även utan stöd, är relativt många. Om stödet har bidragit till att minska hinder som innebär att hushållen inte genomför lönsamma konverteringar, såsom brist på information, är dock antalet fripassagerare i realiteten lägre. Det stora intresset i norra Sverige beror på att fjärrvärme är mer tillgängligt, att satsningar gjorts på information samt att privata och offentliga aktörer samarbetat.

Stöd för konvertering från oljeuppvärmning i bostadshus

I propositionen Stöd för konvertering av oljeuppvärmningssystem i bostadshus (Prop. 2005/06:32) föreslogs ett särskilt investeringsstöd för konvertering från oljeuppvärmning i bostadshus, vilket godkändes av riksdagen och trädde i kraft i januari 2006. Regeringen har begränsat ansökningstiden för stödet till den 1 mars 2007. Utbetalning av stöd kommer dock att ske även därefter. Till och med den 1 mars 2007 har 36 952 ansökningar beviljats stöd till ett belopp av 450 miljoner kronor. Totalt hade ca 50 000 ansökningar kommit in till länsstyrelserna. Vid utgången av 2007 hade 443 miljoner kronor betalats ut till bidragstagarna. Av stödet har 43 procent gått till värmepumpar, 37 procent till biobränsle och 20 procent till fjärrvärme. Av ansökningar har 179 beviljats stöd för att även installera solvärme.

Stöd för installation av solvärme

I enlighet med beslutet om 2008 års budgetproposition har stödet för solvärme i småhus, flerbostadshus och bostadsanknutna lokaler samt stödet för solvärme i kommersiella lokaler från 1 januari 2008 slagits samman till ett solvärmestöd. Fr.o.m. juni 2000 t.o.m. den 31 december 2007 har ca 9 300 ansökningar till ett belopp av 73 miljoner kronor beviljats stöd för installation

av solvärme i småhus, flerbostadshus och bostadsanknutna lokaler. Under perioden fr.o.m. juli 2006 t.o.m. 31 december 2007 har 10 ansökningar till ett belopp av 680 000 kronor beviljats stöd för installation av solvärme i kommersiella lokaler.

Boverkets utvärdering av det tidigare stödet för investeringar i solvärme i bostadshus visar att användningen av solvärme har ökat men nivåerna är fortfarande låga och det är få användare. Solvärmens kostnader har inte minskat, men lönsamheten har ökat till följd av stigande priser på el och olja.

Av Energimyndighetens årliga utvärdering och analys av solvärmestödet framgår bl.a. att mer än hälften av solfångarna installeras utan stöd. Under 2006 ersatte solvärmens ca 33 GWh varav hälften var elenergi.

Stöd för installation av energieffektiva fönster eller biobränsleanordningar i småhus

I enlighet med beslutet om budgetpropositionen för 2007 har ett särskilt investeringsstöd för installation av energieffektiva fönster i befintliga småhus och installation av biobränsleeldat uppvärmningssystem i nyproducerade småhus införts. Stödet trädde i kraft den 1 januari 2007 och omfattar en ram om 50 miljoner kronor per år för 2007 och 2008. Stödet ersatte motsvarande stöd som gällde under perioden jan 2003–dec 2006 och som utgick via kreditering på sökandens skattekonto. Intresset för stödet har varit stort. Under 2007 har 5 029 ansökningar beviljats stöd till ett belopp av 47 miljoner kronor. Totalt 39 miljoner kronor har betalats ut. Varje ärende medför i genomsnitt att 9 fönster byts ut. Av beviljade ansökningar har 78 avsett installation av biobränsleanordningar.

Boverket har redovisat en plan för uppföljning och utvärdering av stödet (dnr N2007/5749/E). Uppföljning och utvärdering av stödet kommer att ske efter stödperiodens slut dvs. 2009.

Analys och slutsatser

Att främja en minskning av växthusgasutsläppen är en av regeringens viktigaste uppgifter för de kommande åren. Att effektivisera användningen av energi är inte bara ett välkommet bidrag till detta arbete utan också i allt väsentligt lönsamt för hushållen, för företagen och för den offentli-

ga sektorn. Energieffektiviseringsutredningen har bedömt att det finns en lönsam effektiviseringspotential om mer än 40 TWh slutanvändarenergi i sektorerna bostäder och service (i vilken lokaler ingår) samt transporter och industri (SOU 2008:25 *Ett energieffektivare Sverige*).

Att kvantifiera resultaten av energieffektiviseringsåtgärder är svårt. Enligt den handlingsplan för energieffektivisering som Kommissionen presenterade i oktober 2006 skulle energiintensiteten i EU ha varit ca 50 procent högre (2 700 i stället för 1750 Mtoe) om ingen energieffektivisering hade genomförts mellan åren 1971 och 2005. Där benämns sparad energi som den viktigaste energikällan och den har ju ingen miljöpåverkan. Det finns ingen anledning att anta att åtgärder i Sverige skulle ha haft mindre inverkan på energianvändningen än i övriga Europa.

Energimyndigheten bedömer att kunskaperna om effektivare energianvändning och viljan att effektivisera energianvändning har ökat betydligt under år 2007. Regeringen delar denna bedömning. Under det gångna året har också medias bevakning av de senaste årens klimatförändringar och dess konsekvenser intensifierats. Regeringen bedömer också att det finns ett ökande intresse från företag, organisationer och enskilda för energieffektivisering.

Genomförda utvärderingar av stöden för minskad el- och oljeanvändning visar att samarbetet och informationen mellan administrerande myndigheter fungerar bra. Däremot fungerar informationen mellan myndigheter och intresseorganisationer sämre.

Stödet för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus och stödet för konvertering från oljeuppvärmning lanserades samtidigt. Enligt utvärderingen skapade detta förvirring bland sökandena. Resursbrist betyder i detta fall att länsstyrelserna helt enkelt inte hann med att behandla ansökningarna. Utvärderingen av stödet för konvertering från direktel visar att de flesta åtgärder är lönsamma även utan stöd samt att de som skulle ha genomfört åtgärden även utan stöd bedöms vara relativt många. Stödet har i huvudsak inneburit att åtgärder tidigare lagts.

Stöden bedöms allmänt ha ökat fastighetsägarnas medvetenhet vilket lett till att lönsamma investeringar genomförts. I norra Sverige har privata och offentliga aktörers gemensamma satsningar på bl.a. information om fjärrvärme medfört ett stort intresse för att ansöka om stöd för konvertering till fjärrvärme. Slutsatsen är att

information är viktig för att få till stånd lönsamma energiinvesteringar i bostäder och lokaler.

Efterfrågan på stöd för installation av energieffektiva fönster m.m. i småhus har varit stor vilket bidragit till ett ökat utbud av energieffektiva fönster på marknaden. Detta kan förväntas få en mer långsiktig effekt på installationen av energieffektiva fönster i bostadsbeståndet.

2.4.6 Förnybar energi

Mål

Målet för förnybar el inom ramen för elcertifikatsystemet innebär en ökning med 17 TWh till 2016 jämfört med 2002 års nivå. För vindkraft har riksdagen satt upp ett planeringsmål på 10 TWh till 2015. Planeringsmålet syftar till att skapa förutsättningar för en framtida utbyggnad. Energimyndigheten har avrapporterat ett regeringsuppdrag rörande nytt planeringsmål för vindkraft som innebär att målet höjs till 30 TWh till 2020. Förslaget har remisshanterats och remissinstanserna var övervägande positiva.

Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Som vägledande mål för användningen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel i Sverige gäller att denna från och med 2005 ska utgöra minst 3 procent av den totala användningen av bensin och diesel för transportändamål beräknat på energiinnehåll. Från och med 2010 ska användningen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel uppgå till minst 5,75 procent.

Resultat

Användningen av förnybar energi ökar i alla sektorer, beroende på en rad olika åtgärder, framförallt koldioxidskatt och elcertifikat. Sveriges andel förnybar energi i förhållande till slutlig energianvändning har ökat stadigt sedan början på 70-talet och uppgick år 2006 till 43 procent. Värmeproduktionen ger störst bidrag till denna andel då den i stor utsträckning baseras på biobränsle, men även värmepumparna ger idag ett signifikant bidrag. Elproduktionen står också för ett betydande tillskott till Sveriges andel förnybar energi främst på grund av vattenkraften.

Även biobränslebaserad elproduktion och vindkraft bidrar dock i ökande utsträckning.

Under år 2007 producerades 12,7 TWh förnybar el inom elcertifikatsystemet. Det motsvarar årsförbrukningen hos cirka en halv miljon eluppvärmda villor. Biobränslen dominerar elproduktionen inom systemet. Vindkraften är det kraftslag som ökar mest, med 45 procent i jämförelse med år 2006, från 0,99 TWh till 1,43 TWh.

Resultatet på 12,7 TWh år 2007 är i takt med riksdagens målsättning om en ökning av elproduktionen från förnybara energikällor med 17 TWh mellan åren 2002 och 2016. Hittills har den förnybara elproduktionen i Sverige ökat med 6,2 TWh sedan år 2002. Sedan elcertifikatsystemets start i maj 2003 har det byggts cirka 400 nya anläggningar med en förväntad produktion av förnybar el på omkring 2,1 TWh per år.

Regeringen tog förra året initiativet till att starta ett nätverk för vindbruk för att skapa möjligheter att sprida kunskap samt ta tillvara de möjligheter för regional utveckling och förankring som uppstår tack vare de stora investeringar som görs inom vindkraftsområdet. Energimyndigheten utsågs till knutpunkt för nätverket. Energimyndigheten har utsett fyra nodpunkter med olika uppgifter inom nätverket.

Varje nod är en sammanhållande funktion för nationell kunskaps- och kompetensförmedling inom ett ämnesområde. Noden ska fungera som samordnare, samarbetspartner och extra resurs för Energimyndighetens arbete för en kraftig utbyggnad av vindkraften.

De fyra noderna är:

- **Näringslivs- och affärsutveckling**
Regionförbundet i Kalmar län
- **Planerings- och tillståndsfrågor**
Länsstyrelsen i Halland
- **Utbildnings- och kompetensfrågor**
Högskolan på Gotland
- **Arbetskraftsförsörjning samt drift- och underhållsfrågor**
Strömsunds kommun

Regeringen införde 2007 ett bidrag för översiktplanering av vindkraft som ett led i att skapa bra förutsättningar för en omfattande utbyggnad av vindkraft i enlighet med vindkraftpropositionen "Miljövänlig el med vindkraft – åtgärder för ett livskraftigt vindbruk" (prop. 2005/06:143, bet. 2005/06 NU21, rskr. 2005/06:141). Intresset från kommunerna har varit mycket stort.

I februari i år avrapporterade Nätanslutningsutredningen (dir. 2007:10) sina förslag till underlättande av anslutning av förnybar elproduktion till elnätet – något som är av stor betydelse för vindkraften. Förslagen är remissbehandlade och under beredning i Regeringskansliet. Vindkraftsamordnarna har under 2008 intensifierat sitt arbete med att främja vindkraften genom ett stort antal kontakter med såväl företag, myndigheter som kommuner. Regeringen har avsatt medel för marknadsintroduktion av vindkraft, de s.k. pilotpengarna som hittills resulterat i ett antal projekt. Vindkraftetableringarna Lillgrund, Utgrunden II, Uljabuouda och Vindpark Väneren beräknas sammanlagt producera 0,86 TWh per år, vilket kan jämföras med de cirka 1,43 TWh per år som den sammanlagda svenska vindkraften idag bidrar med.

Projektet har stora möjligheter att driva utvecklingen av vindkraft framåt vilket i sin tur kan leda till ökad användning av förnybar energi och minskade kostnader.

Regeringen har lämnat tillstånd till en gruppstation för vindkraft vid Stora Middelgrund i Kattegatt. Vindkraftsparken omfattar högst 108 vindkraftverk med en totalhöjd på högst 200 meter och med en installerad effekt på ca 860 MW. När gruppstationen är i drift väntas den producera dubbelt så mycket förnybar el per år jämfört med vad som gjordes sammanlagt av alla vindkraftsanläggningar i Sverige år 2007.

Andelen biodrivmedel för vägtransporter uppgick till 3,2 procent år 2006, att jämföra med 2,3 procent år 2005. Därmed är Sverige tvåa i EU efter Tyskland som har en högre andel förnybara biodrivmedel. De flesta andra länder ligger på betydligt lägre nivåer. Måluppfyllelsen inom detta område är dock i hög grad beroende av gällande EU-regelverk om exempelvis bränslekvalitetsdirektivets gräns för högsta tillåtna låginblandning.

Analys och slutsatser

Enligt regeringens bedömning fungerar elcertifikatsystemet väl. Aktörerna på elcertifikatmarknaden har anpassat sig till systemet och en omfattande utbyggnad av förnybar elproduktion sker eller planeras. Regeringen avser att kontinuerligt följa upp systemet och vid behov föreslå förbättringar. Ökningen av elproduktionen inom ramen för systemet ligger hittills väl i linje

med de mål som satts upp. Systemet gäller fram till utgången av 2030.

Ett förändrat klimat till följd av människans utsläpp av växthusgaser är kanske ett av de största framtida hoten mot biologisk mångfald. Effektiv energianvändning och ökad tillförsel av förnybar energi är avgörande för att motverka klimathotet. Vindkraften har stor outnyttjad potential i Sverige och regeringen bedömer att det kommer att krävas en omfattande utbyggnad av vindkraften för att nå inom ramen för elcertifikatsystemet uppställda mål. Det är således angeläget att det bl.a. skapas förutsättningar för vindkraften i enlighet med riksdagens planeringsmål på 10 TWh till år 2015. Beredning pågår av Energimyndighetens förslag om att höja planeringsmålet till 30 TWh för 2020. Arbetet pågår även med att bereda de förslag till förändringar av villkoren för nätanslutning för förnybar elproduktion som rapporterats av såväl Nätanslutningsutredningen (SOU 2008:13) som Svenska kraftnät. Regeringen noterar också att Energimyndighetens arbete med riksintressen för vindkraft resulterat i ett stort antal nya områden som kan användas för vindkraftsetablering och att Miljöprocessutredningen arbetar med förslag till regelförenklingar avseende tillståndsprövsprocessen för vindkraft. Sammantaget bedöms förutsättningarna för den förnybara elproduktionen vara goda.

Många mycket goda vindlägen återfinns till havs i områden som har olika former av skydd, t.ex. Natura 2000. Regeringen anser att vindkraft i vissa av dessa områden bör kunna lokaliseras utan att skyddsvärdena påverkas på ett inte acceptabelt sätt. För att möjliggöra etablering av vindkraft i sådana områden krävs både att det finns djup kunskap om de arter och miljöer som skyddet avser och kunskap om vindkraftens effekter. Det pågår idag ett omfattande arbete om vindkraftens miljöeffekter inom ramen för projektet Vindval. Arbetet bör dock kompletteras med riktade insatser för att förbättra kunskapsunderlaget för vindkraftsetablering i skyddade områden till havs. Möjligheter till synergier mellan biologisk mångfald och vindkraft bör också belysas ytterligare. Regeringen avser därför att under hösten 2008 ge ett sådant uppdrag till Naturvårdsverket i samråd med Energimyndigheten och andra berörda myndigheter.

2.4.7 Energiforskning

Mål

Målet för de långsiktiga energipolitiska insatserna är att bygga upp sådan vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens inom universiteten, högskolorna, instituten, myndigheterna och näringslivet som behövs för att genom tillämpning av ny teknik och nya tjänster möjliggöra en omställning till ett långsiktigt hållbart energisystem i Sverige, samt att utveckla teknik och tjänster som genom svenskt näringsliv kan kommersialiseras och därmed bidra till energisystemets omställning och utveckling såväl i Sverige som på andra marknader.

Energimyndighetens regleringsbrev anger fyra verksamhetsmål: att för varje temaområde formulera visioner, mål och prioriteringar, att säkerställa att för energiomställningen nödvändig kunskap finns vid lärosäten, industri och offentlig sektor, att stödja näringslivsutveckling och kommersialisering av forskningsresultat, samt att resultat och metoder från energisystemstudier integreras i myndighetens verksamhet

Resultat

I det följande redovisas resultaten av de energiforskningsinsatser som finansieras helt eller delvis från anslaget 1:5 *Energiforskning* inom utgiftsområde 21 Energi. Dessa medel disponeras i huvudsak av Energimyndigheten

Under 2007 uppgick de samlade utgifterna för forskning, utveckling och demonstration inklusive internationellt samarbete inom energiområdet till 735 miljoner kronor. Energimyndigheten har under 2007 fortsatt arbetet med att vidareutveckla de s.k. utvecklingsplattformar som bildats för varje temaområde i enlighet med intentionerna i propositionen *Forskning och ny teknik för framtidens energisystem* (prop. 2005/06:127). Nedan följer prioriteringar och exempel på verksamhet och resultat inom de sex temaområdena.

Temaområde Byggnaden som energisystem

Under 2007 bildades ett med byggbranschen gemensamt finansierat program, CERBOF, om energi- och resurseffektivt byggande och förvaltning. Programmet samlar all energirelaterad byggforskning i syfte att skapa tvärvetenskapliga

forskningskonstellationer för en ökad förståelse för byggnaden som energisystem. I verksamheten deltar myndigheter, näringsliv, brukare och lärosäten. Angreppssättet är nytt och har vuxit fram ur kunskap från tidigare verksamhet. Även studier som interaktionen mellan tekniska system, IT, information och beteende har prioriterats.

Forskningsinsatser som rör driftoptimering av värmepumpsystem har resulterat i att den svenska industrin är först med varvtalsreglerade bergvärmepumpar, vilket medför energibesparing på uppemot 20 procent. Ytterligare ett exempel på framgångsrika resultat är forskning kring energiglas som kommersialiseras inom byggnader och fordon.

Temaområde Transportsektorn

Under 2007 har stor vikt givits demonstration och affärsutveckling avseende andra generationens biodrivmedel. Utvecklingen av tekniken för utvinning av etanol ur vedråvara vid pilotanläggningen i Örnsköldsvik fortsätter. Även svartlutsförgasning genom Chemrec-processen har utvecklats väl i pilotskala och ett avtal har tecknats om uppskalning av tekniken vid ett pappersmassabruk i USA. Förstudier har genomförts om en motsvarande anläggning i Sverige. Riskkapital har tillförts från både svensk och amerikansk industri och investerare.

Utvecklingen av plugin-hybrider och andra hybridfordon fortsatte under 2007. Tyngdpunkten har legat på demonstration av hybridteknik i tunga fordon och bildandet av Svenskt hybridfordoncentrum vid Chalmers tekniska högskola. Under året har också stöd givits för fortsatt effektivisering av förbränningsmotorn, samt anpassning av denna för alternativa drivmedel.

Temaområde Bränslebaserade energisystem

Bioenergi har en nyckelroll i energisystemet och efterfrågan på biomassa för energiändamål väntas öka kraftigt i både Sverige och övriga världen. Temaområdet har därför även under 2007 koncentrerats på utvecklingsinsatser syftande till att förstärka resursbasen samt nå ökat elutbyte genom mer effektiva konverteringsprocesser. Insatserna involverar bl.a. utveckling av nya avancerade material för förbränningsteknik samt utveckling av effektivare turbomaskiner. Under 2007 beviljades medel för en större strategisk satsning på forskning om miljöeffekter av stubbskörd. Forskningsinsatsningen ska resultera i en

fördjupad miljöanalys som ska ligga till grund för Skogsstyrelsens riktlinjer för stubbskörd.

Bland de marknadsnära insatserna under 2007 märks ny och energieffektiv fläktkonstruktion som nu verifieras beträffande verkningsgrad och miljödata inom skogsindustrin. Ytterligare exempel från 2007 är ny NIR-teknik (Near Infra Red) som ska förbättra inmätning av biobränslen och momentan styrning av förbränningskammarens egenskaper.

Temaområde Energiintensiv industri

Den energiintensiva industrin utgör en viktig del av Sveriges industri och står för en betydande andel av energiförbrukningen. Temaområdets insatser har under 2007 koncentrerats till utveckling av ny teknik och nya metoder för ökad energieffektivisering inom i första hand massa- och pappersindustrin.

I ett framgångsrikt större projekt produceras bränsle genom ligninutvinning ur pappersindustrins svartlut. En utvecklingsfabrik för ändamålet invigdes i Bäckhammar i februari 2007. I projektet studeras hur bränsleutvinning ska ske så effektivt som möjligt och hur ligninbränslet ska anpassas till olika användare, t.ex. kraftvärmeanläggningar eller som oljeersättning inom massabruket. Andra lyckade utvecklingsinsatser har resulterat i att ståltillverkare genomfört omfattande investeringar för att i full skala installera teknik som ska leda till betydande energieffektivisering.

Temaområde Kraftsystemet

Temaområdets utvecklingsinsatser har som mål ett robust och effektivt kraftsystem med hög tillgänglighet, god elkvalitet och hög leveranssäkerhet. Inom vindkraften pågick under 2007 flera projekt. Forskningen omfattar bland annat modeller för ljudspridning över havet samt hur omgivningen kan maskera vindkraftverkens ljud.

Sveriges första vågkraftverk sjösattes 2005 och har fortsatt under 2007. Tekniken har visat sig fungera och fortsatt verksamhet inriktas på prestandaförbättringar. Under 2007 utökades havsstudierna med attrappbojar för biologiska och ekologiska långtidsstudier. Ett bolag har bildats för kommersialisering av tekniken.

Utveckling av solcellsteknik är fokuserad på andra och tredje generationens solceller, tekniker med potential att avsevärt sänka produktionskostnaden och som bedöms skapa goda förutsättningar för en svensk solcellsindustri. Under 2007 ändrades inriktningen på forskningen och

är nu av mer allmängiltig karaktär där målen inte är specifikt kopplade till något enskilt företag, utan syftar till att gynna flera avnämare.

Energimyndigheten har i samverkan med VINNOVA och industrin under flera år satsat på utvecklingen av nya halvledarematerial, främst kiselkarbid. Målet är elektronik med väsentligt minskad elförbrukning jämfört med dagens teknik.

Temaområde Energisystemstudier

Forskningsprogram kring energisystemstudier har bedrivits i olika skepnader sedan 1975. Under 2007 fokuserade programmet på analys av energipolitiska styrmedel och deras konsekvenser på energimarknaderna. Även beteenderelaterad energiforskning ingår i de finansierade programmen. En stor del av projekten har nyligen startats och är således inte i en fas då det går att dra slutsatser.

Energiinriktad grundforskning

Energimyndigheten samarbetar sedan 2006 med Vetenskapsrådet kring energiinriktad grundforskning. Genom Vetenskapsrådets årliga utlysning finns en principiell överenskommelse mellan Energimyndigheten och Vetenskapsrådet att bedöma inkomna ansökningar även utifrån ett energiperspektiv. Samarbetet resulterar i energiinriktade grundforskningsprojekt av hög inomvetenskaplig kvalitet. Projekten erhåller finansiering från Energimyndigheten. Vid 2007 års utlysning finansierade Energimyndigheten 20 av de högst rankade projekten med totalt drygt 15 miljoner kronor.

Internationellt forskningssamarbete

Energimyndigheten stödjer svenskt deltagande i ett stort antal internationella forskningssamarbeten inom ovanstående temaområden, främst genom det nordiska energiforskningsprogrammet, inom EU:s ramprogram, samt genom IEA:s omfattande forskningsnätverk. Näringsdepartementet och Energimyndigheten deltar aktivt i styrgrupper för dessa samarbeten.

Regeringen ingick under 2007 bilaterala överenskommelser med både USA och Brasilien. Båda överenskommelserna involverar forskning och utveckling om framför allt andra generationens biodrivmedel. En nationell organisation har bildats och i synnerhet samarbetet med USA har snabbt utvecklats i positiv riktning. Den brasilianska kongressen har ännu inte godkänt avtalet.

Utfall

I tabell 2.5 redovisas beviljade medel och antal

projekt som administreras av Energimyndigheten.

Tabell 2.5 Energiforskning, utveckling och demonstration – antal beviljade projekt och beviljade medel fördelade på de sex temaområdena 2005–2007 exkl. Vetenskapsrådet och Formas

Temaområde	2005		2006		2007	
	Antal	Beviljat mnkr	Antal	Beviljat mnkr	Antal	Beviljat mnkr
Byggnaden som energisystem	36	29,8	54	58,1	62	84,3
Transportsektorn ^{a)}	65	105,0	62	201,4	76	213,3
Bränslebaserade energisystem	59	86,8	107	165,5	101	147,0
Energiintensivindustri	39	65,0	42	122,6	59	108,1
Kraftsystemet	24	35,5	44	94,8	53	92,3
Energisystemstudier, övrigt mm ^{b)}	77	63,5	109	81,3	121	90,0
Summa Energimyndigheten	300	385,6	418	723,7	472	735

^{a)} Tillkommer ytterligare 64,5 mnkr Miljöriktad fordonsforskning 2007^{b)} övrigt = Internationellt samarbete som inte kan fördelas på temaområde. Inkluderar klimatsamarbete, Nordiskt samarbete samt IEA och EU*Antal program m.m.*

Verksamheten genomförs till stor del genom forsknings- och utvecklingsprogram eller annan programlagd verksamhet. Detta innebär bl.a. att verksamhetens inriktning och genomförande utformas med hjälp av styrgrupper eller motsvarande med representation av avnämarna till re-

sultaten. Under 2007 har ett fortsatt prioriteringsarbete genomförts. Totalt beviljade projektmedel 2005-2007 inklusive privat motfinansiering redovisas i Tabell 2.6. Andelen samfinansiering uppgick 2007 till 53 procent av den totala finansieringen. Jämfört med år 2000 har samfinansieringen ökat med 9 procentenheter, från 44 procent till 53 procent.

Tabell 2.6 Beviljade medel från Energimyndigheten resp. övriga forskningsfinansiärers samfinansiering av forskning, utveckling och demonstration per temaområde för 2005–2007, mnkr

Samfinansiering inom Temaområden	2005	pro-cent	2006	%	2007	%	S:a 2005–2007	
	mnkr		mnkr		mnkr		mnkr	%
Bebyggelse	76	100%	111	100%	153	100%	340	100%
- Energimyndigheten (staten)	30	39%	58	53%	84	55%	172	51%
- Företag/branschorgan	46	61%	53	47%	69	45%	168	49%
Transport	156	100%	278	100%	478	100%	912	100%
- Energimyndigheten (staten)	106	68%	201	72%	213	45%	520	57%
- Företag/branschorgan	50	32%	77	28%	265	55%	392	43%
Bränslebaserade Energisystem	161	100%	319	100%	320	100%	800	100%
- Energimyndigheten (staten)	87	54%	165	52%	147	46%	399	50%
- Företag/branschorgan	74	46%	154	48%	173	54%	401	50%
Industri	239	100%	430	100%	330	100%	999	100%
- Energimyndigheten (staten)	65	27%	123	28%	108	33%	296	30%
- Företag/branschorgan	174	73%	307	72%	222	67%	703	70%
Elproduktion/Elteknik	86	100%	258	100%	176	100%	520	100%
- Energimyndigheten (staten)	36	41%	95	37%	92	53%	223	43%
- Företag/branschorgan	50	59%	163	63%	84	47%	297	57%
System/ Internationellt/mm	88	100%	98	100%	117	100%	303	100%
- Energimyndigheten (staten)	63	72%	82	83%	90	77%	235	77%
- Företag/branschorgan	25	28%	16	17%	27	23%	68	23%
Summa statlig och företagsfinansiering	806	100%	1 494	100%	1 575	100%	3 875	100%
- Energimyndigheten (staten)	385	48%	724	48%	735	47%	1 844	48%
- Företag/branschorgan	421	52%	770	52%	840	53%	2 031	52%

Tabell 2.7 Beviljade medel mellan grupper av bidragstagare för 2005–2007, mnkr

Temaområde/ Stödmottagare	Företag	Bransch-organ/institut	UoH	Offentliga/övriga samt internat.	Summa Energi-myndig-heten	Summa samfinans	Totalt
Byggnaden som energisystem							
2005	5,5	9,7	14,3	1,0	30,5	46,6	77,1
2006	4,8	27,5	24,6	1,3	58,2	52,5	110,7
2007	4,7	40,8	32,0	6,8	84,3	69,2	153,5
Transportsektorn							
2005	19,7	0,0	82,6	2,8	105,1	50,5	155,6
2006	39,4	7,1	150,7	4,2	201,4	76,8	278,2
2007	93,9	8,0	104,6	6,8	213,3	265,2	478,5
Bränslebaserade energisystem							
2005	2,5	17,8	66,1	0,4	86,8	74,2	161,0
2006	8,5	31,0	125,2	0,7	165,4	153,4	318,8
2007	8,6	46,0	91,8	0,6	147,0	173,4	320,4
Energiintensivindustri							
2005	3,2	50,6	10,0	0,5	64,3	174,0	238,3
2006	50,0	65,1	7,0	0,6	122,7	307,7	430,4
2007	14,3	65,7	26,9	1,2	108,1	221,7	329,8
Kraftsystemet							
2005	1,2	14,4	18,0	1,8	35,4	50,4	85,8
2006	24,9	23,3	41,7	4,8	94,7	163,6	258,3
2007	11,4	26,7	53,8	0,4	92,3	83,4	175,7
Energisystemstudier mm							
2005	1,6	5,6	37,0	19,3	63,5	24,9	88,4
2006	9,1	7,0	51,9	13,3	81,3	16,2	97,5
2007	1,8	9,0	53,9	25,3	90,0	27,3	117,3
Summa Energimyndigheten							
2005	33,7	98,1	228,0	25,8	385,6	420,6	806,2
2006	136,7	161	401,1	24,9	723,7	770,2	1493,9
2007	134,7	196,2	363,0	41,1	735,0	840,2	1575,2

Samfinansiering

Styrmedel och den allmänna debatten kring klimat- och energiområdet har inneburit att industrins intresse för forsknings- och utvecklingsinsatser ökat. Exempel på detta är forskning om energieffektivisering i pappersindustrin, svartlutsförgasning och elektronikområdet. Ytterligare en effekt är att antalet ansökningar till energiforskningsprogrammet ökat med 15 procent mellan 2006 och 2007. De av Energimyndigheten stödda projekten blir också allt större och rymmer allt fler samverkande parter. I genomsnitt har projektens genomsnittliga budget ökat med 50 procent sedan 2004 till 2007. En icke oväsentlig ökning av stödet till branschorgan/institut har skett, ca 5 procentenheter, med motsvarande minskning för universitet och högskolor. Trenden kan sannolikt delvis förklaras med de ökande ambitionerna att kommersialisera forskningsresultaten och förlägga mer av insatserna nära marknaden. Ytterligare ett tecken

på denna trend är att Energimyndighetens stödandel i projekten minskar från år till år. Bland de tematiska ämnesområdena har det till 2007 märkts en allmän budgetmässig förskjutning mot i synnerhet transportområdet. Ökningen kan förklaras dels av det stora intresse som nu finns för förnybara drivmedel och energieffektiva fordon, dels av att flera av de prioriterade teknikerna går in i en industriell fas där projekten blir allt kostsammare.

Utveckling och kommersialisering

I begreppet utvecklingsprojekt (Tabell 2.8 och 2.9) ingår både affärsutvecklingsprojekt som genomförs av utvecklingsbolag som utvecklingsprogram, och projekt som genomförs med branschorgan, lärosäten eller företag. Drygt hälften av Energimyndighetens finansiering går till utvecklingsprojekt där näringslivet står för 65 procent samfinansiering.

Tabell 2.8 Slag av mottagare för utvecklingsprojekt och stöd till kommersialisering

Anslagsmottagare	2007	2007	2007	2007
	Antal organisationer	STEM	Näringsliv	S:a
Företag: Stora	6	40	129	169
Företag: SMF	30	89	225	313
Branschorgan/institut	21	146	273	418
Universitet/högskolor ^{a)}	6	124	126	250
Summa beviljade medel mnkr	63	398	753	1 151

^{a)} Chalmers, KTH, Luleå tekniska universitet, Uppsala universitet, Lunds universitet och SLU

Tabell 2.9 Stöd till utveckling och kommersialisering, projekt fördelat per temaområde

Beviljat per temaområde	2007	2007	2007	2007
	STEM	Näringsliv	S:a	Procent
Byggnaden som energisystem	42	63	105	9 %
Transportsektorn	115	243	358	31 %
Bränslebaserade energisystem	111	170	280	24 %
Energiintensiv industri	93	221	314	27 %
Kraftsystemet	36	51	87	8 %
Energisystemstudier m.m.	2	5	7	1 %
Summa mnkr	398	753	1 151	
Summa procent	35 %	65 %	100 %	100 %

Antal examina m.m.

Totala antalet doktorander i Energimyndighetens projekt är 388 stycken, varav 120 kvinnor och 268 män. Andelen industridoktorander är cirka 11 procent och av industridoktoranderna är

för delningen 23 procent kvinnor och 73 procent män. Sammantaget minskar antalet doktorander (Tabell 2.10), möjligen som en konsekvens av att ökad vikt lagts på marknadsnära projekt och kommersialisering.

Tabell 2.10 Antal hel- eller delfinansierade licentiat- och doktorsexamina 2005–2007 fördelat på temaområde.

Temaområde	2005		2006		2007	
	Dr	Lic	Dr	Lic	Dr	Lic
<i>Byggnaden som energisystem</i>	5	1	2	4	2	0
<i>Transportsektorn</i>	13	6	7	13	10	13
<i>Bränslebaserade energisystem</i>	51	25	23	11	26	10
<i>Energiintensivindustri</i>	6	8	3	5	1	4
<i>Kraftsystemet</i>	18	11	13	17	6	6
<i>Energisystemstudier, övrigt mm.</i>	5	9	7	3	8	3
Totalt:	98	60	55	53	53	36

Sammanställningar och analyser

Under 2007 har sammanställningar och analyser utarbetats. Syftet med dessa är att sätta dagens forskningsfront i ett bredare sammanhang. Sammanställningarna ger dels kunskap om nuläget, dels underlag för beslut om fortsatta satsningar.

- Artificiell fotosyntes – Energi från sol och vatten
- Bioenergi: resurseffektivitet och bidrag till energi- och klimatpolitiska mål
- Miljöeffekter av skogsbränsleuttag och askåterföring i Sverige – en syntes av Energimyndighetens forskningsprogram
- Miljökonsekvenser av stubbskörd – en sammanställning av kunskap och kunskapsbehov
- Sammanställning och syntes av kunskap och erfarenheter om grödor från åker till energiproduktion
- Swedish Energy Research – engelsk version av "Energiforskningsläget" som beskriver det svenska energiforskningsprogrammet på ett kortfattat och lättillgängligt sätt

Insatser för att integrera resultat och metoder från temaområdet Energisystemstudier i den löpande verksamheten

Under 2007 har bl.a. följande insatser genomförts för att integrera forskningsresultat i verksamheten.

- En doktorandkurs som ska erbjudas alla doktorander som finansieras genom Energimyndighetens forskningsprogram har beställts och börjat utvecklas av energisystemforskare vid Linköpings universitet, Uppsala universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, Chalmers tekniska högskola, Kungl. tekniska högskolan och Lunds universitet
- Deltagande kommuner i Energimyndighetens Uthållig Kommun har på Energimyndighetens bekostnad nyttjat energisystemforskare från Linköping, KTH och Luleå för att göra energianalyser i kommunernas företag
- I Energimyndighetens och Naturvårdsverkets arbete med Kontrollstation 2008 har systemforskning integrerats i arbetet med analyser i flertalet av underlagsrapporterna; *Styrmedel i klimatpolitiken* (ER

2007:28), *Åtgärdsalternativ i Sverige – en sektorsvis genomgång* (ER 2007:29), *Konsekvensanalys av klimatmål* (ER 2007:30). Myndigheten har därtill särskilt beställt forskningsbaserat underlag av forskare vid Stockholm Environment Institute respektive Luleå tekniska universitet

Analys och slutsatser

Det stora intresse som nu finns hos både allmänhet och industri för klimat- och energiområdet har manifesterats genom att tydligare mottagare finns för forskningsresultaten. I flera fall har forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivits under många år nu gått in i ett industriellt skede. Antalet ansökningar har ökat, liksom antalet parter i varje projekt och projekten blir allt större. Dessutom ökar industrins andel i finansieringen. Noterbart är också industrins ökande intresse för mycket stora projekt som syftar till att föra tekniken närmare kommersialisering, t.ex. uppskalning av pilotanläggningar. Under 2007 hade detta ännu inte realiserats i faktiska beslut men diskussioner har förts mellan olika intressenter och Energimyndigheten.

Debatten kring ökade livsmedelspriser och konkurrens om biomassa har ökat intresset för forskningen kring tillförsel av biobränslen. Det tematiska område som ökat mest var dock transportområdet, vilket involverar drivmedelsfrågorna. Ökningen kan förklaras med det stora intresse som nu finns för förnybara drivmedel och energieffektivare fordon. Den stora satsningen på t.ex. hybridteknik utgår från industrins behov och stödet bedöms bidra till att effektivare hybridteknik kan kommersialiseras tidigare än som annars vore möjligt. Viktigt är också att man genom stödet till forskning understödjer industrins internationella konkurrenskraft

Ett av målen med energiforskningen är att säkerställa kompetens inom prioriterade energirelaterade områden. Totalt finns ca 390 seniora forskare med energiinriktning engagerade i Energimyndighetens projekt och ungefär lika många doktorander. Antalet doktorander minskar dock. En möjlig tolkning kan vara att det speglar en glidning mot en högre andel projekt av industriell eller mycket tillämpad karaktär. Under 2007 var det främst industriellt samfinan-

sierade program som utvärderades, vilket förklarar varför relevansen bedömdes som mycket god. Den vetenskapliga kvalitén bedömdes dock som god och tidigare påpekanden om behov av förbättringar förefaller således i förekommande fall ha hörsammats

Det har inte gått att analysera omfattningen av investerat riskkapital. En enkätundersökning visade att även de investerande aktörerna hade svårt att skilja på vad som är att betrakta som riskkapital och vad som är att betrakta som samfinansiering. Flera företag uppger dessutom att uppgiften om riskkapital är konfidentiell. Riskkapital var ny som indikator och kommer inte att analyseras på samma vis i framtiden.

År 2007 var det första hela år som Energimyndighetens nyinrättade avdelning Affärsutveckling och kommersialisering kunnat bedriva ett utvecklingsarbete. Energimyndigheten har beviljat villkorslån och utfört affärsutvecklande åtgärder till ett stort antal företag. Det allmänna intresset för energi- och klimatfrågorna har sannolikt bidragit till att även det mediala intresset för verksamheten ökat markant. En viktig komponent i stöd till affärsutvecklingen har också varit insatserna för att starta och implementera det bilaterala avtal som slöts med USA. Verksamheten bedöms som central när en allt större del av forskningsverksamheten får en mer tydlig koppling mot marknaden.

2.5 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat revisionsberättelser utan anmärkning till de myndigheter som verkar inom utgiftsområdet.

Riksrevisionen har lämnat följande granskningsrapporter som kommenteras nedan; *Säkerheten vid vattenkraftsdammar* (RiR 2007:9) och *Statens insatser för att hantera omfattande elavbrott* (RiR 2007:17).

I granskningen av säkerheten vid vattenkraftsdammar (RiR 2007:9) som presenterades i maj 2007 rekommenderar Riksrevisionen regeringen att ta initiativ till en översyn av de statliga insatserna för dammsäkerhet. En sådan översyn bör pröva om nuvarande system för dammsäkerhet, som i hög utsträckning vilar på att dammägarna själva preciserar nivån på och omfattningen av dammsäkerhetsarbetet, svarar mot de krav på säkerhet som samhället ställer i dag.

Översynen bör pröva samhällets behov av att tydligare reglera dammägarnas egenkontroll samt tillsynsvägledningens och tillsynens omfattning, organisation och krav på kompetens. Ytterligare en fråga som bör belysas i översynen gäller hur tillsynen ska finansieras.

Regeringen har med anledning av Riksrevisionens rekommendation beslutat ge Affärsverket svenska kraftverk i uppdrag att utreda de statliga insatserna för dammsäkerhet i enlighet med Riksrevisionens föreslag och därmed tagit det initiativ till översyn Riksrevisionen rekommenderat. Det ärende som föranletts av Riksrevisionens granskningsrapport (RiR 2007:9) är att anse som slutbehandlat.

Riksrevisionens granskning av statens insatser för att hantera omfattande elavbrott (RiR 2007:17) som presenterades i juni 2007 resulterade i rekommendationer till regeringen att utreda Svenska kraftnäts befogenheter relativt branschen vid särskilt svåra påfrestningar i elsystemet samt att se till att det tas fram ett underlag så att regeringen kan bedöma om stamnätets dimensionering är rimlig relativt de kostnader som samhället kan drabbas av i händelse av svåra påfrestningar. Regeringen bör ställa tydligare krav på myndigheternas redovisning av operativ förmåga att hantera allvarliga störningar, förbättra sin uppföljning av myndigheternas risk- och sårbarhetsanalyser och säkerställa att ett nödvändigt utredningsarbete bedrivs bl.a. avseende frågor om prioritering av elanvändare vid elenergibrist.

Regeringen har med anledning av Riksrevisionens rekommendationer beslutat utreda Svenska kraftnäts befogenheter relativt branschen vid särskilt svåra påfrestningar i elsystemet samt sett till att Svenska kraftnät tar fram ett underlag om stamnätets dimensionering är rimlig relativt de kostnader som samhället kan drabbas av i händelse av svåra påfrestningar. Regeringen har i regleringsbrev ställt tydligare krav på myndigheternas redovisning av operativ förmåga att hantera allvarliga störningar och uppföljning av myndigheternas risk- och sårbarhetsanalyser. Regeringen har vidare säkerställt att utredningsarbete bedrivs avseende frågor om prioritering av elanvändare vid elenergibrist. Det ärende som föranletts av Riksrevisionens granskningsrapport (RiR 2007:17) är att anse som slutbehandlat.

2.6 Politikens inriktning

Övergripande inriktning

Energipolitiken är inriktad på att skapa förutsättningar för effektiva energimarknader, en god försörjningstrygghet och en långtgående hänsyn till miljö, hälsa och klimat.

Energifrågorna - starkt kopplade till hoten om globala klimatförändringar, en snabb tillväxt i framför allt Kina och Indien, en allt mer globaliserad ekonomi samt säkerhetspolitiska förhållanden - utgör avgörande politiska utmaningar för Sverige, Europa och världssamfundet under årtionden framåt. Samtliga samhällssektorer kommer att påverkas av höga energipriser, konsekvenserna av ett förändrat klimat och andra samhällsförändringar som är nödvändiga för att trygga en hållbar framtid.

En trygg energiförsörjning blir allt viktigare för Europa, som är världens största importör av olja och gas. God och säker tillgång på elektrisk kraft och annan energi är en grundförutsättning för vårt moderna samhälle.

Energipolitiken ska ge långsiktiga spelregler för energimarknadernas aktörer. Samhällets energiförsörjning formas av infrastruktur med mycket lång livslängd. Ett tydligt, stabilt och långsiktigt regelverk för produktion och distribution av energi samt för effektiv hushållning är nödvändigt för att säkra goda ramvillkor för investeringar i ett hållbart energisystem. För att svensk industri ska fortsätta att generera exportintäkter och skapa nya arbetstillfällen krävs god tillgång på energi till internationellt konkurrenskraftiga priser. Samtidigt måste energiföretagen ges realistiska och stabila villkor för sin verksamhet. Ständigt ändrade spelregler leder till otrygghet och uteblivna investeringar, vilket i sin tur konserverar miljöbelastande teknik och leder till höga samhällskostnader. Att säkerställa goda konkurrensförhållanden på energimarknaderna är en viktig politisk uppgift.

Klimat, energi och miljö

Klimatfrågan är en av de största gemensamma utmaningarna som världen står inför. Den stora utmaningen ligger i att lyckas åstadkomma breda internationella överenskommelser som inte bara omfattar de industrialiserade länderna utan även utvecklingsländerna, samtidigt som deras ekonomiska tillväxt beaktas.

Energisystemet har avgörande betydelse för att skapa en ekologiskt, ekonomiskt och socialt uthållig utveckling. Regeringen sätter klimatpolitiken högt på den politiska dagordningen och prioriterar åtgärder som minskar utsläppen av koldioxid och andra klimatpåverkande gaser. På energiområdet kräver detta en effektivare energi-användning, en minskad användning av fossila bränslen och ökad användning av förnybar energi. En effektiv användning av vattenkraft, bioenergi och kärnkraft är en av förklaringarna till att den svenska energisektorns koldioxidutsläpp är låga i en internationell jämförelse

Klimathotet måste mötas på global nivå. Den rika världen, vars utsläpp av växthusgaser är stora, har ett särskilt ansvar för att en omställning påbörjas. Regeringens politik för ett uthålligt energisystem utgår från tre viktiga perspektiv: ett långsiktigt, ett europeiskt/globalt och ett som förenar miljö- och näringspolitiken.

Det långsiktiga perspektivet

För att uppnå högt ställda energi- och miljöpolitiska mål krävs en långsiktig och brett förankrad politik. Inte minst hotet om globala klimatförändringar ställer krav på beslut om åtgärder, på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Demokratins förmåga att möta långsiktiga gränsöverskridande hot prövas.

Regeringen avser att föra samtal med riksdagens partier om förutsättningarna för att nå en samsyn om en bred och långsiktigt modern och marknadsekonomiskt orienterad energi- och klimatpolitik. Som en upptakt har regeringen under 2008 genomfört ett antal dialogmöten med ett brett deltagande från samhälle och näringsliv, med syftet att diskutera hur samtliga aktörer kan bidra till en långsiktig nationell strategi för klimat och energi. Processerna för att nå breda politiska överenskommelser om klimat- och energipolitiken kommer således att vara tätt sammanknutna, i Sverige liksom i EU. En sådan överenskommelse bör också kunna få ett brett stöd i samhället. Det är bara genom en sammanhållen energi- och klimatpolitik i samklang med finans- och handelspolitiken, som vi förmår möta de utmaningar som samhället står inför.

Det internationella perspektivet

Den europeiska dimensionen blir allt viktigare i energipolitiken. EU:s stats- och regeringschefer antog i mars 2007 en handlingsplan som omfattar bl.a. mål om att minska utsläppen av växthusgaser i unionen med 20 procent till 2020 jämfört

med 1990. Under förutsättning att andra industriländer förbinder sig till jämförbara minskningar, avser EU att minska sina utsläpp med 30 procent under samma period. Samtidigt antogs bindande mål om att andelen förnybar energi ska 2020 uppgå till 20 procent av all energianvändning i EU och att förnybara drivmedel ska svara för minst 10 procent av all konsumtion av bensen och diesel i transportsektorn, förutsatt att produktionen är hållbar och att andra generationens biodrivmedel är kommersiellt tillgänglig. Beslutet innefattar också en målsättning om att effektivisera energianvändningen med 20 procent jämfört med prognoser för 2020.

I enlighet med Europeiska rådets beslut år 2007 presenterade Europeiska kommissionen den 23 januari 2008 ett klimat- och energipaket innehållande bl.a. nationella bindande mål för andelen förnybar energi och för utsläpp av växthusgaser. Förhandlingar om de olika direktiven har påbörjats med den uttalade ambitionen att de ska vara beslutade före sommaren 2009. De föreslagna målen är för svensk del mycket ambitiösa och kommer under det närmaste decenniet att kräva insatser inom ett antal områden, såväl nationellt som på gemenskapsnivå. De utgör också en självklar utgångspunkt för regeringens arbete med att nå en brett förankrad nationell överenskommelse om energi- och klimatpolitiken.

Regeringen föreslog i föregående års budgetproposition åtgärder omfattande en miljard kronor i syfte att stärka Sveriges energi- och klimatpolitik. Likaså föreslogs ett antal förändringar av energi- och miljöbeskattningen som syftar till att bidra till att nå de energipolitiska målen. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2009 att ytterligare 795 miljoner kronor tillförs anslagen för klimat- och energiåtgärder 2009. Regeringen avser också att satsa 1 070 miljoner kronor 2010 och 1 165 miljoner kronor 2011. Tillsammans med klimatmiljarden uppgår regeringens nysatningar inom området till drygt 4 miljarder kronor. Satsningarna fokuserar på kostnadseffektiva åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser, insatser för energieffektivisering och ökad andel förnybar energi samt åtgärder för att anpassa Sverige till de effekter som följer av ett varmare klimat. Inom energiområdet föreslås resurser bland annat för att tillgängliggöra hållbara och klimatanpassade energilösningar och kommersialisering av ny energiteknik. Utbyggnaden av vindkraft kommer fortsatt underlättas genom att planeringsstödet förlängs t.o.m. 2010

och att satsningar görs på minskade handläggningstider vid myndigheterna samt genom det nationella nätverket för vindbruk. Fortsatta satsningar på energieffektivisering och uthållig energianvändning genomförs också.

En förenad miljö- och näringspolitik

Genom att förena miljö- och näringspolitik, i samklang med finans- och handelspolitiken, kan omställningen till ett uthålligt energisystem öka förutsättningarna för en starkare teknisk utveckling och skapa nya affärsmöjligheter. En sådan omställning leder inte bara till tillväxt, nya jobb och stärkt välfärd i gles- och landsbygd, små och medelstora städer och i storstadsområden i Sverige utan också till att politiken får ett större genomslag globalt. Det avtal som undertecknades i juni 2007 mellan Sverige och USA, om utveckling av uthålliga energilösningar är ett konkret exempel på de möjligheter som öppnas för svenska företag och svenska idéer. Det är första gången som USA ingår ett bilateralt samarbete med något land om utveckling av hållbar energiteknik. Avtal har även tecknats med Brasilien och Kina.

Statens insatser i form av olika regler och styrmedel ska utformas så att det lönar sig att ta miljöansvar. En sådan långsiktig inriktning skapar också möjligheter till teknikutveckling och affärsmöjligheter. Regeringen har under det senaste året stärkt det internationella samarbetet på energiteknikområdet på ett sätt som både kommer att bidra till att motverka det globala klimathotet och till att öka svenska företags konkurrenskraft på världsmarknaden.

Elmarknaden

Elmarknadspolitikens mål är att skapa förutsättningar för en effektiv elmarknad med stabila spelregler och väl fungerande konkurrens på lika villkor. Det förutsätter bl.a. att inga eller få marknadshinder finns på den svenska och nordiska elmarknaden. För att elmarknaden ska fungera väl är det centralt att upprätthålla ett tydligt, stabilt och långsiktigt regelverk för bl.a. investeringar i produktion och distribution av el samt att kunderna har möjlighet att vara aktiva på elmarknaden. En viktig del är att stärka konsumenternas ställning och kunskap om elmarknaden. En väl fungerande och effektiv elmarknad

skapar goda förutsättningar för internationell konkurrenskraftiga elpriser.

Regelverket på elmarknaden har successivt utvecklats sedan avregleringen 1996 då produktion av och handel med el konkurrensutsattes. Det är nu angeläget att regelverket kontinuerligt utvärderas, utvecklas och blir effektivare.

Elnätsverksamheten utgör ett naturligt monopol. Elnätsföretagen har stor betydelse för den konkurrensutsatta elmarknaden eftersom de äger och förvaltar elnätet och därigenom har ansvar för att den nödvändiga infrastrukturen fungerar. Vidare har företagen bl.a. till huvuduppgift att ansluta kunder, mäta överförd el och rapportera dess resultatet till elhandelsföretag, elproducenter och konsumenter. Ett effektivt regelverk för och kontinuerlig tillsyn av denna nätverksamhet är nödvändig för en fungerande elmarknad. I november 2007 inkom Energinätsutredningen med ett förslag till nytt regelverk avseende nättariffers skälighet. Utredningen som tillsattes under 2006 hade i uppdrag att bl.a. lämna förslag till ett regelverk där nättarifferna fastställs på förhand. Regeringen bereder under hösten 2008 ett nytt regelverk för bedömning av nättariffers skälighet.

Regeringen inrättade den 1 januari 2008 en ny myndighet, Energimarknadsinspektionen, samtidigt som det verksamhetsområdet avvecklades inom Energimyndigheten. På detta sätt skiljs tillsynsfrågorna från främjandefrågorna, vilka fortsatt är en uppgift för Energimyndigheten.

Regeringen har inlett ett arbete med att se över samägandet av kärnkraftsreaktorerna i Sverige. Syftet är att undersöka förutsättningarna för och söka sådana lösningar som innebär att riskerna för konkurrensbegränsningar på grund av samägandet i kärnkraftsindustrin minimeras.

För att skapa goda marknadsförutsättningar inriktas elmarknadspolitiken också mot att vidareutveckla den gemensamma nordiska elmarknaden, stärka överföringskapaciteten mellan länderna och främja en fortsatt integrering med övriga elmarknader inom Norden och EU.

En väl fungerande nordisk elmarknad ger Norden konkurrensfördelar och skapar bättre förutsättningar för både energitillförsel, miljö och tillväxt. Inom Norden pågår för närvarande genomförandet av fem prioriterade överföringsförbindelser som avsevärt kommer att stärka överföringskapaciteten. På detta sätt förbättras förutsättningarna för ett effektivt utnyttjande av gemensamma produktionsresurser i Norden,

vilket stimulerar till en ökad konkurrens. Den planerade utbyggnaden av vindkraftsparker kräver också förstärkningar i stamnätet. Konkurrensen och effektiviteten på den nordiska elmarknaden bör fortsatt utvecklas. Den nordiska marknaden bör kännetecknas av få gränser och hinder mellan länderna samt en väl fungerande och effektiv handel med omvärlden. Regeringen har under 2008 tagit initiativ till att fördjupa och utveckla samarbetet på elmarknadsområdet mellan de nordiska länderna, bl.a. genom att utreda förutsättningarna för att inrätta en nordisk systemoperatör.

Den nordiska marknaden har länge utgjort en föregångare i arbetet med att skapa en integrerad europeisk elmarknad. Sverige hör till de länder som nu är pådrivande för att vidareutveckla elmarknaden inom EU i syfte att skapa en effektiv integrerad marknad. En central fråga är införandet av regler för effektivare åtskillnad mellan å ena sidan stamnätsverksamhet och å andra sidan konkurrensutsatta verksamheter såsom elhandel och elproduktion.

Samhällets ökade krav på tillgängligheten i elnäten ökar fokus på trygg elförsörjning och leveranssäkerhet. Sverige ska ha en säker elförsörjning. Det är därför viktigt att regelverket ger nätföretagen incitament att göra de investeringar som långsiktigt säkerställer att elnäten blir mindre sårbara och att omfattande strömavbrott förebyggs.

Vad gäller kärnkraften kommer under mandatperioden 2006–2010 inte några nya politiska beslut om avveckling att fattas. Inte heller kommer några förnyade driftstillstånd ges till de två reaktorer som redan har stängts. Kärnkraftverk i drift skall med beaktande av rådande höga miljö- och säkerhetskrav användas så effektivt som möjligt. Förbudet att uppföra nya reaktorer kommer att bestå. Regeringen kommer att pröva begäran om effekthöjningar enligt gällande lagar.

Naturgasmarknaden

Naturgasen, som är ett fossilt och ändligt bränsle med hög energieffektivitet, kan ha betydelse för energiförsörjningen under en omställningsperiod. Detta förutsätter dock att den används på ett sätt som leder till bättre utnyttjande av de samlade energiresurserna och minskad belastning på miljö och klimat.

Statens styrmedel och EU:s ramverk kommer sannolikt att leda till att naturgasen utnyttjas företrädesvis för kombinerad el- och fjärrvärmeproduktion i kraftvärmeverk och för att ersätta olja och kol i nuvarande produktionsanläggningar. De säkerhetspolitiska aspekterna av ett ökat beroende av naturgas måste dock beaktas. Något statligt stöd för naturgasutbyggnad kommer inte att kunna påräknas. Den samhälleliga bedömningen av ett naturgasprojekt ska göras i samband med tillståndsprövningen.

Naturgasmarknaden öppnades den 1 juli 2005 för näringsidkare och är sedan den 1 juli 2007 öppen för alla kunder. Naturgasmarknadspolitiken inriktas på att främja en fortsatt integrering med övriga gasmarknader inom Europa och i Östersjöområdet. En väl fungerande konkurrens på lika villkor är en förutsättning för att naturgasmarknaden ska fungera effektivt. Genom fortsatt integrering skapas en naturgasmarknad med tillräckligt många aktörer, vilket stimulerar konkurrensen. Utveckling och integration av gasmarknaderna har även betydelse för den framtida försörjningstryggheten och klimatpolitiken. Genom gasförsörjningsdirektivet har det etablerats en solidaritetsmekanism som kan träda i funktion vid betydande försörjningskriser inom gemenskapen.

Där naturgastillämpningar utvecklas är det väsentligt att från början skapa så goda förutsättningar som möjligt för en framtida successiv övergång till biogas eller andra energigas framställda ur förnybara energikällor.

Värmemarknad

Värmemarknaden utgörs främst av enskild bränsleledning, elvärme av olika slag samt när- och fjärrvärme för uppvärmning av framför allt bostäder och lokaler. Värmemarknaden har starka kopplingar till övriga energimarknader, avfallsområdet, skogs- och jordbrukssektorn med flera samhällssektorer.

De väl utbyggda fjärrvärmenäten i Sverige skapar förutsättningar för att på ett effektivt sätt ta tillvara energi som annars inte skulle nyttiggöras. Fjärrvärmenäten utgör dessutom basen för utbyggnad av ny hållbar elproduktion i form av kraftvärme.

Politiken på värmemarknadsområdet bör i huvudsak bygga på en fungerande konkurrens mellan olika uppvärmningsalternativ och gene-

rellt verkande ekonomiska styrmedel. Selektiva bidrag och teknikberoende bestämmelser bör så långt möjligt undvikas. Regeringens utgångspunkt är att energipolitikens styrmedel och regelverk ytterligare ska utvecklas i den riktningen. Det är väsentligt att skapa goda förutsättningar för marknadens aktörer att medverka till resurseffektiva och hållbara systemlösningar för samhällets försörjning av el, värme och drivmedel.

I maj 2008 godkändes propositionen Fjärrvärmelag, m.m. (prop. 2007/08:60) av riksdagen, vilket innebar att en ny fjärrvärmelag trädde i kraft den 1 juli i år. Därmed stärks fjärrvärmekundens ställning och insynen i fjärrvärmeföretagen ökar. Regeringen avser under hösten tillkalla en särskild utredare med uppdraget att närmare analysera förutsättningarna för att införa ett lagstadgat tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten på icke-diskriminerande villkor.

Energieffektivisering

Incitamenten för energieffektivisering inom både hushåll och industri måste ses över. Det sker i huvudsak genom Energieffektiviseringsutredningens arbete med att ge förslag på hur Energitjänstedirektivet ska genomföras i svensk rätt. Slutbetänkandet från utredaren kommer att utgöra grunden för en nationell strategi för energieffektivisering.

Regeringens målsättning är att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och ökad användning av energi och råvaror. Energieffektivisering medför i de flesta fall minskad belastning på klimat och miljö. Olika energikällor och olika energibärare har i det sammanhanget olika betydelse. Besparing av en kilowattimme el från kol-kondenskraft måste värderas högre än besparing av en kilowattimme fjärrvärme från industriell spillvärme eller från en solfångare.

Ett första steg i att stärka incitamenten för effektivare energianvändning togs genom att Energimyndigheten fick i uppdrag att se över de krav som ställs på energieffektivisering i lagen om Program för energieffektivisering och i miljöbalken. Syftet med detta uppdrag var att säkerställa att de styrmedel för energieffektivisering som påverkar företag är konsekventa och att överlappande lagstiftning undviks i möjligaste mån. Uppdraget slutrapporterades under våren och har remissbehandlats. Frågan bereds vidare inom Regeringskansliet.

Ett system för energideklaration för byggnader införs stegvis fr.o.m. den 1 oktober 2006. Genom energideklarationerna ges information om byggnadens energiprestanda och förslag till kostnadseffektiva energieffektiviseringsåtgärder lämnas. Arbetet med deklarationerna har kommit i gång under året och en kontinuerlig dialog förs mellan Regeringskansliet och de ansvariga myndigheterna för att löpande identifiera eventuella problem och säkerställa att systemet fungerar så bra som möjligt.

Förnybar energi

Det är angeläget att produktionen av el från förnybara energislag fortsätter att öka. För att nå det mål som ställts upp inom ramen för elcertifikatsystemet om 17 TWh förnybar el till 2016 jämfört med 2002 års nivå bedöms det komma att krävas en omfattande utbyggnad av vindkraften. Det är således angeläget att det skapas planmässiga förutsättningar för vindkraften i enlighet med riksdagens planeringsmål på 10 TWh till år 2015.

Sveriges elproduktion står idag i huvudsak på två ben, vattenkraft och kärnkraft, och är därmed nära nog koldioxidfri. Ur försörjningstrygghetssynpunkt är det positivt att systemet med elcertifikat nu leder till att det utvecklas kompletterande ben som består av biokraftvärme och efter hand också av betydande mängder vindkraft.

Vattenkraften är en värdefull tillgång för produktion av förnybar el och kommer även i framtiden att spela en central roll för Sveriges elförsörjning. Att bibehålla en hög produktion av vattenkraft, utan att undergräva miljömålen och Sveriges gemenskapsrättsliga åtaganden, är en viktig del i arbetet med att motverka klimatförändringar och en nödvändig förutsättning för att uppnå de mål för förnybar energi som ställts upp inom EU.

Regeringen har mot denna bakgrund gett den s.k. Miljöprocessutredningen i uppdrag att bl.a. utreda behovet och lämpligheten av att ändra bestämmelserna i miljöbalken för att främja en hög produktionskapacitet för förnybar energi.

Det energipolitiska mål som fastställdes av EU:s vårtoppmöte 2007 innehåller ett särskilt, bindande mål vad gäller biodrivmedel. Målet har dock i kommissionens föreliggande förslag till energi- och klimatpaket omformulerats till att

omfatta all förnybar energi i transportsektorn. Trafiken är den sektor där Sverige fortfarande är starkt beroende av fossila bränslen. Men vårt land har samtidigt goda förutsättningar att vara bland de länder som leder utvecklingen mot effektivare energianvändning och ökat inslag av förnybara energikällor i transportsektorn. Vi har stora tillgångar till biomassa, en utvecklad fordonsindustri och flera världsledande satsningar vad gäller utvecklingen av biodrivmedel. Det av regeringen tillsatta Globaliseringsrådet pekar också på Sveriges goda förutsättningar att bli en testmarknad för elbilar.

En ökad användning av biomassa för energiändamål ställer dock krav på att framtida tillgång på råvara garanteras. Ett ökat uttag av biomassa för energiändamål måste vara förenligt med uppställda mål för bevarandet och det hållbara nyttjandet av biologisk mångfald. Det ska inte heller leda till annan miljöbelastning så som ökad övergödning. Detta bör ske bl.a. genom forskning och utveckling för att öka effektiviteten i produktionen av drivmedel.

Inom ramen för en bredare satsning på demonstrationsanläggningar och kommersialisering av ny energiteknik tillför regeringen i denna proposition ytterligare medel för uppbyggnaden av pilot- och demonstrationsanläggningar för andra generationens drivmedel. Syftet är att bidra till ett genombrott för kommersiellt gångbar teknik för produktion av biodrivmedel som är betydligt mer resurseffektiva än de som idag är kommersiellt tillgängliga.

För att säkerställa att förnybara drivmedel uppfyller grundläggande krav på miljömässig hållbarhet och för att undvika biodrivmedel som ger upphov till stora utsläpp av växthusgaser, pågår inom EU ett arbete med att fastställa hållbarhetskriterier för biodrivmedel. Regeringen deltar aktivt i detta arbete och verkar för att dessa hållbarhetskriterier ska bli ändamålsenliga, icke-rotektionistiska och inte leda till snedvridna konkurrensförhållanden mellan biomassans olika användningsområden.

Inom värmesektorn fortsätter utfasningen av de fossila bränslena. Energimyndigheten och Naturvårdsverket bedömer i Kontrollstation 2008 att nuvarande styrmedel och energipriser kommer att leda till att de fossila bränslena i princip helt avvecklas ur bostads- och lokalsektorn.

Forskning

En målmedveten satsning på forskning, utveckling och demonstration behövs för att uppnå en långsiktigt hållbar energiförsörjning. Fokus bör vara på energilösningar som är miljömässigt gynnsamma, som kan förväntas bli kommersiellt gångbara, och på områden där Sverige har förutsättningar att vara internationellt konkurrenskraftigt. Avgörande för möjligheterna att få fram ny teknik är också att det sker en konstruktiv samverkan mellan staten, industrin och forskarvärlden.

Eftersom energi- och klimathoten är globala och de nationella resurserna begränsade bör forskning, utveckling och demonstration inom energiområdet bedrivas i internationellt samarbete, särskilt inom Norden och EU, samt med ett fåtal andra strategiskt utvalda samarbetsländer. Den svenska energiforskningen måste också fokuseras till ett begränsat antal områden med tydliga mål och konkreta planer, från grundläggande forskning till kommersialisering och användning. Detta står inte i konflikt med en stark energiinriktad grundforskning.

Regeringens satsningar på forskning och teknikutveckling, i kombination med ett positivt företagsklimat som uppmuntrar till nytänkande och satsningar inom energi- och miljöområdet, skapar tillväxt, nya jobb, miljönytta och goda exportmöjligheter i alla delar av landet.

I enlighet med vad som kommer att beskrivas närmare i den forsknings- och innovationspolitiska propositionen, som regeringen avser att presentera under hösten 2008, förslår regeringen i denna proposition att anslaget för energiforskning tillförs ytterligare 110 miljoner kronor från och med 2009.

Klimat och teknik kommer även att vara två av de tre utpekade områdena för de strategiska satsningar som kommer att presenteras i den forsknings- och innovationspolitiska propositionen.

Kommersialisering och spridning av ny energiteknik

Utveckling, kommersialisering och spridning av ny teknik är en av grundförutsättningarna i arbetet med att förverkliga regeringens höga ambitioner inom klimat och energipolitiken.

Sverige ligger i den absoluta internationella framkanten vad gäller teknik för produktion av andra generationens biodrivmedel. Tekniken har nått stadiet mellan utveckling och demonstration och nu behövs stöd till uppskalning av processerna till industriell skala och demonstration. Regeringen avsätter därför totalt 875 miljoner kronor över perioden för demonstration och kommersialisering av ny energiteknik. Satsningen avser till största del demonstrationsanläggningar för andra generationens biodrivmedel men också demonstration och kommersialisering av annan energiteknik av stor nationell betydelse och omfattande exportpotential, till exempel teknik avseende fordon och elproduktion.

Det är även angeläget att stimulera användning av andra energitekniker som är gynnsamma i ett klimatperspektiv, men som ännu inte är kommersiellt konkurrenskraftiga i jämförelse med på marknaden etablerade tekniker. Biogas och solceller är två tydliga exempel på sådana tekniker. Under perioden avsätter regeringen 339 miljoner kronor för detta ändamål.

3 Budgetförslag

3.1 Budgetförslag

3.1.1 1:1 Statens Energimyndighet: Förvaltningskostnader

Tabell 3.1 Anslagsutveckling 1:1 Statens Energimyndighet: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2007	Utfall	202 034	Anslags-sparande	12 425
2008	Anslag	133 264 ¹	Utgifts-prognos	144 705
2009	Förslag	150 249		
2010	Beräknat	155 174 ²		
2011	Beräknat	151 623 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 150 635 tkr i 2009 års prisnivå.

³ Motsvarar 144 187 tkr i 2009 års prisnivå.

Anslaget är avsett att finansiera Energimyndighetens förvaltningskostnader, Fjärrvärmenämnden samt provning, märkning och certifiering av energianvändande utrustning.

I Energimyndighetens förvaltningskostnader ingick under 2007 även Energimarknadsinspektionens verksamhet. Sedan 1 januari 2008 är dock Energimarknadsinspektionen en separat myndighet vars förvaltningskostnader finansieras från anslag 1:12 *Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader*.

Förvaltningskostnaderna uppgick till 201,5 miljoner kronor för 2007. Därtill finansierar Energimyndigheten sina kostnader för planering, uppföljning och utvärdering av de energipolitiska programmen genom de s.k. programanknutna kostnaderna, som belastar anslagen för de olika åtgärderna inom de energipolitiska programmen. De programanknutna kostnaderna har ökat i takt med att verksamhetsvolymen ökat.

Minskningen 2008 förklaras av att Energimarknadsinspektionen fr.o.m. detta år inte längre är en del av Statens energimyndighet.

Tabell 3.2 Utvecklingen av de samlade förvaltningskostnaderna vid Statens energimyndighet

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Utfall 2004	Utfall 2005	Utfall 2006	Utfall 2007	Prognos 2008
Förvaltningsanslag	140	148	183	193	202	147
Programanknutna kostnader	101	95	84	107	117	122
Summa	241	243	267	300	319	269

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.3 Offentligrättslig verksamhet vid Statens energimyndighet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2007	9 802	2 660	2 343	317
Prognos 2008	9 000	80	80	0
Budget 2009	5 000	80	80	0

Energimyndigheten disponerade under 2007 avgifter för tillsyn enligt naturgaslagen (2005:403). Från och med den 1 januari 2008 kommer dock dessa intäkter istället att disponeras av Energimarknadsinspektionen. Energimyndigheten disponerar avgifter enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter avseende kontoföring för de som frivilligt ansluter sig till handelssystemet. De offentligrättsliga avgiftsintäkterna som inte får disponeras avser främst kvotplikts-

avgifter enligt lagen (2003:113) om elcertifikat samt lagringsavgifter enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol.

Tabell 3.4 Uppdragsverksamhet vid Statens energimyndighet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2007	4 983	4 760	223
(varav tjänsteexport)	–	–	–
Prognos 2008	13 080	13 080	0
(varav tjänsteexport)	–	–	–
Budget 2009	13 380	13 380	0
(varav tjänsteexport)	–	–	–

Energimyndighetens uppdragsverksamhet avser främst viss test- och provningsverksamhet. Den avser därutöver mindre analysuppdrag beställda av andra myndigheter, viss handläggning av ansökningar inom klimatinvesteringsprogrammen (KLIMP) samt administrativa tjänster på uppdrag från andra myndigheter.

Sedan juli 2008 disponerar myndigheten även ansökningsavgifter som tas ut enligt 12 § fjärrvärmelagen. Ansökningsavgifterna ska bidra till finansieringen av Fjärrvärmenämndens verksamhet vid Statens energimyndighet.

Regeringens överväganden

Den provning, märkning och certifiering av energianvändande utrustning som överfördes från Konsumentverket till Energimyndigheten i januari 2006 är till sin karaktär att likna vid Energimyndighetens övriga administration. Regeringen föreslår därför att verksamheten fr.o.m. 2009 finansieras från myndighetens förvaltningsanslag i stället för som tidigare från anslaget 1:3 *Insatser för utbållig energianvändning*. Anslaget ökas av denna anledning med 15 miljoner kronor. Anslaget 1:3 *Insatser för utbållig energianvändning* minskas med motsvarande belopp 2009 och 2010. Från och med 2011 minskas i stället anslaget 1:5 *Energiforskning* med 15 miljoner kronor.

Sedan 2008 ansvarar Statens Energimyndighet för Fjärrvärmenämnden. För att finansiera denna verksamhet ökas anslaget fr.o.m. 2009 med 2 miljoner kronor. Anslaget 1:12 *Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 150 miljoner kronor anvisas för 2009. För 2010 och 2011 beräknas anslagen till 155 och 152 miljoner kronor.

Tabell 3.5 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:5 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	133 264	133 264	133 264
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 207	6 289	9 194
Beslut	-966	-955	13 984
Överföring till/från andra anslag	15 744	16 616	-4 819
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	150 249	155 174	151 623

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2008 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.1.2 1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.

Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2007	Utfall	139 079	39 337
2008	Anslag	140 000 ¹	140 322
2009	Förslag	140 000	
2010	Beräknat	140 000 ²	
2011	Beräknat	140 000 ³	

¹ Inklusive tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser bidrag för kommunal energi- och klimatrådgivning, utbildning av och information till energirådgivare samt stöd till regionala energikontor och utvecklingsinsatser för länsstyrelsernas energiomställningsarbete. Anslaget avser även insatser för informationsspridning, utveckling och spridning av verktyg och metoder, vissa utredningsinsatser samt utbildning om energieffektiv teknik. Vidare får anslaget användas för administrationskostnader knutna till det särskilda stödet för konvertering från oljeuppvärmning i bostadshus.

Bemyndigande om ekonomiska antaganden

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2009 besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjor-

da åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 miljoner kronor under 2010 och 120 miljoner kronor under 2011.

Tabell 3.7 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden för 1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2007	Prognos 2008	Förslag 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2011
Ingående åtaganden		15 488	10 448	240 00	
Nya åtaganden		10 000	239 552		
Infriade åtaganden		-15 000	-10 000	-120 000	-120 000
Utestående åtaganden		10 448	240 000	120 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande		480 000	240 000		

Regeringens överväganden

Insatserna bygger på en fortsatt utveckling och förstärkning av den kommunala energi och klimatrådgivningen och de regionala energikontorens arbete. De utgör en del av regeringens arbete med att minska klimateffekterna vid slutanvändningen av energi genom att sprida kunskap om en effektivare energianvändning som kan minska klimatpåverkan. Att resurshushålla med energi är lönsamt för den enskilde och innebär minskad belastning på energisystemet. För att nå ut till alla beslutsfattare i deras olika roller är det motiverat med ett brett spektrum av insatser. I denna proposition avsätts medel för att möjliggöra en fortsättning av dessa insatser även under 2011.

Regeringen föreslår att 140 miljoner kronor anslås för 2009. För 2010 och 2011 beräknas anslaget till 140 miljoner kronor per år.

3.1.3 1:3 Insatser för uthållig energianvändning

Tabell 3.8 Anslagsutveckling 1:3 Insatser för uthållig energianvändning

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2007	Utfall	63 196	73 191
2008	Anslag	120 000 ¹	86 822
2009	Förslag	115 000	
2010	Beräknat	105 000	
2011	Beräknat	120 000	

¹ Inklusive tillägsbudget enligt 2008 års tillägsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tillägsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser bidrag till teknikupphandling för att utveckla och introducera ny energieffektiv teknik på marknaden samt kompletterande stöd till marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. Anslaget får även användas för informations-, utvecklings- och demonstrationsinsatser avseende konvertering mellan olika system för uppvärmning. Vidare får anslaget användas för genomförandet av EG-rättsakter inom energieffektiviseringsområdet och därtill hörande metod-, utvecklings- och utredningsarbete. Anslaget får användas till utveckling av styrmedel för energieffektivisering.

Bemyndigande om ekonomiska antaganden

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2009 besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 60 miljoner kronor under 2010 och högst 60 miljoner kronor under 2011.

Regeringens överväganden

Spridning och implementering av ny teknik är en förutsättning för att de högt ställda målen för energieffektivisering ska vara möjliga att uppnå. Ny teknik kan också bidra till bättre förutsättningar för hållbar utveckling och minskat beroende av fossil energi. Mot bakgrund av detta ökas och förlängs anslaget genom att ytterligare 60 miljoner kronor avsätts för budgetåret 2010 samt 120 miljoner för 2011. Som redovisades

under anslaget 1:1 *Energimyndigheten: Förvaltningskostnader* föreslås provning, märkning och certifiering av energianvändande utrustning fr.o.m. 2009 överförs till myndighetens förvaltningsanslag i stället för att som tidigare finansieras från detta anslag. Anslaget minskas av denna anledning med 15 000 000 kronor 2009 och 2010.

Regeringen föreslår att 115 miljoner kronor anslås för 2008. Anslaget beräknas till 105 miljoner kronor för 2010 och 120 miljoner kronor för 2011.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:3 Insatser för uthållig energianvändning

Tusental kronor			
	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	120 000	120 000	120 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	12 000	1 548	-12 764
Överföring till/från andra anslag	-17 000	-16 548	12 764
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	115 000	105 000	120 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 3.9 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden 1:3 Insatser för uthållig energianvändning

Tusental kronor					
	Utfall 2007	Prognos 2008	Förslag 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2011
Ingående åtaganden		44 335	39 335		
Nya åtaganden		35 000	115 665		
Infriade åtaganden		-40 000	-35 000	-120 000	-60 000
Utestående åtaganden		39 335	120 000	60 000	
Erhållet/förslaget bemyndigande		260 000	120 000		

3.1.4 1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tusental kronor				
År	Utfall		Anslags-sparande	
2007	Utfall	41 442		149 546
2008	Anslag	70 000 ¹	Utgifts-prognos	49 029
2009	Förslag	70 000		
2010	Beräknat	70 000		
2011	Beräknat	70 000		

¹ Inklusivt tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget får användas för bidrag till teknikutveckling och marknadsintroduktion av storskaliga vindkraftstillämpningar.

Genom beslut om propositionen Miljövänlig el med vindkraft – åtgärder för ett livskraftigt vindbruk (prop. 2005/06:143, bet. 2005/06:NU21, rskr. 2005/06:362) har riktlinjer för stödperioden 2008–2012 lagts fast.

Utgifterna under 2007 uppgick till 41,4 miljoner kronor, vilket var 29 miljoner kronor lägre än anslagsnivån. Anslagssparandet förklaras

främst av att tiden från beslut om bidrag till dess att de bidragsberättigade åtgärderna slutförts och bidragen betalas ut sträcker sig över flera år. Under hösten 2004 fattades beslut om bidrag för huvuddelen av anslaget för programperioden 2003–2007. Anslagssparandet är till största delen uppbundet av dessa beslut.

Bemyndigande om ekonomiska antaganden

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2009 besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 miljoner kronor under 2010, högst 70 miljoner kronor under 2011 och högst 70 miljoner kronor under 2012.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 70 miljoner kronor anslås för 2009. För 2010 och 2011 beräknas 70 miljoner kronor per år.

Tabell 3.12 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden 1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tusental kronor

	Utfall 2007	Prognos 2008	Förslag 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2012
Ingående åtaganden		146 558	161 558		
Nya åtaganden		65 000	138 442		
Infriade åtaganden		-50 000	-90 000	-70 000	-140 000
Utestående åtaganden		161 558	210 000	140 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande		280 000	210 000		

3.1.5 1:5 Energiforskning

Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:5 Energiforskning

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2007	697 805	528 647	
2008	Anslag 874 899 ¹		797 218
2009	Förslag 1 146 609		
2010	Beräknat 1 403 409 ²		
2011	Beräknat 1 367 441 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 356 398 tkr i 2009 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 279 267 tkr i 2009 års prisnivå.

Anslaget får användas för att finansiera forsknings-, utvecklings-, demonstrations- och kommersialiseringsinsatser inom energiområdet. Anslaget får även användas för bidrag för att främja utvecklingen av teknik som baserar sig på förnybara energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar. Anslaget får även användas för vissa utrednings-, utvärderings- och samordningsinsatser inom energiområdet, svenskt och internationellt forsknings- och utvecklingssamarbete samt för att uppfylla Sveriges åtaganden inom ramen för ingångna bilaterala energiforsknings-samarbeten. Vidare får anslaget användas för att finansiera medlemsavgifter och stöd till vissa internationella organisationer inom områdena energi och hållbar utveckling.

Utfallet under 2007 uppgick till 699 miljoner kronor, vilket var 117 miljoner kronor lägre än anslagsnivån. Anslagssparandet förklaras främst av att tiden från beslut om stöd till dess att åtgärderna slutförts och stöden utbetalats sträcker sig över flera år.

Bemyndigande om ekonomiska antaganden

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2009 besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 250 miljoner kronor under 2010, högst 880 miljoner kronor under 2011, högst 680 miljoner kronor under 2012 och högst 400 miljoner kronor under 2013.

Regeringens överväganden

Sverige ligger i den absoluta internationella framkanten vad gäller teknik för produktion av andra generationens biodrivmedel. Tekniken har nått stadiet mellan utveckling och demonstration och nu behövs stöd till uppskalning av processerna till industriell skala och demonstration. Det är avgörande för att möjliggöra kommersialisering och tillämpning i Sverige och andra länder. Det finns även andra teknikområden där stöd till de senare faserna av utvecklingskedjan behövs för att underlätta processen från forskning och teknikutveckling till marknad.

För 2009 föreslår regeringen att anslaget för energiforskning ökas med 145 miljoner kronor för att underlätta demonstration och kommersialisering av ny teknik för förnybar energi. Regeringen beräknar även 380 miljoner kronor för 2010 och 350 miljoner kronor för 2011 för denna satsning, som i första hand avser demonstrationsanläggningar för andra generationens biodrivmedel och i andra hand demonstration och kommersialisering av annan energiteknik av stor nationell betydelse och omfattande exportpotential.

I enlighet med vad som kommer att beskrivas närmare i den forsknings- och innovationspolitiska propositionen, som regeringen avser att presentera under hösten 2009, föreslår regering-

en i denna proposition att anslaget ökar med ytterligare 110 miljoner kronor från och med 2009.

Samtidigt minskas anslaget med 3 miljoner kronor 2009 och 5 miljoner kronor fr.o.m. 2010, för att finansiera förändrad tillsyn vid Energi-marknadsinspektionen. Anslaget minskas med 15 miljoner kronor 2011, i enlighet med vad som redovisats under anslag 1:1 *Energimyndigheten: Förvaltningskostnader*. Slutligen överförs fr.o.m. 2009 4 miljoner kronor som tidigare disponerats av Energi-marknadsinspektionen till inspektionens förvaltningsanslag.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att 1 147 miljoner kronor anslås för 2009. För 2010 beräknas 1 403 miljoner kronor och för 2011 beräknas 1 367 miljoner kronor.

Tabell 3.14 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:5 Energiforskning

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	874 899	874 899	874 899
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	23 710	54 855	85 647
Beslut	252 000	477 794	404 702
Överföring till/från andra anslag	-4 000	-4 139	2 193
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 146 609	1 403 409	1 367 441

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2008 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Tabell 3.15 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden 1:5 Energiforskning

Tusental kronor

	Utfall 2007	Prognos 2008	Förslag 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2011–2013
Ingående åtaganden		1 476 968	1 756 968	3 210 000	
Nya åtaganden		1 100 000	2 288 032		
Infriade åtaganden		820 000	835 000	-1 250 000	-1 960 000
Utestående åtaganden		1 756 968	3 210 000	1 960 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande		2 240 000	3 210 000		

3.1.6 1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket

Tabell 3.16 Anslagsutveckling 1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2007	Utfall	245 657	-3 509
2008	Anslag	242 100 ¹	242 100
2009	Förslag	219 000	
2010	Beräknat	197 000	
2011	Beräknat	201 000	

¹ Inklusivt tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition vårproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser statens åtaganden om ersättning av vissa merkostnader som uppstår till följd av att driften av de två kärnkraftsreaktorerna vid Barsebäcksverket upphört. Driften av den första reaktorn i Barsebäcksverken upphörde den 30 november 1999. Enligt det avtal som träffats mellan staten, Sydkraft AB och Vattenfall AB utgår ersättning för merkostnader för avställnings- och servicedrift av de två reaktorerna. Avtalet framgår av propositionen *Godkännande av*

avtal om ersättning i samband med stängning av Barsebäcksverket, m.m. (prop. 1999/2000:63). Avtal om ersättning till reaktorägarna för kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket

Den tidigare regeringen beslutade i december 2005 att godkänna ett tillämpningsavtal till ramavtalet av den 30 november 1999 med anledning av att Barsebäck 2 stängdes i och med utgången av maj 2005. Tillämpningsavtalet mellan staten, E.ON Sverige AB och Vattenfall AB reglerar kompensationen till reaktorägarna för den förorda stängningen av Barsebäck 2.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 219 miljoner kronor anslås för 2009. För åren 2010 och 2011 beräknas anslaget till 197 respektive 201 miljoner.

Tabell 3.17 Härlledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	242 000	242 000	242 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	7 900	9 900	15 900
Volymer	-31 000	-55 000	-57 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	219 000	197 000	201 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.1.7 1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2007	1 532		28 468
2008	Anslag	50 000 ¹	81 848
2009	Förslag	50 000	
2010	Beräknat	40 000	
2011	Beräknat	20 000	

¹ Inklusive tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser ekonomiskt stöd till kommuner, kommunala och regionala samverkansorgan samt länsstyrelser i syfte att genomföra planeringsinsatser för vindkraft och underlätta för vindkraftens utveckling. Anslaget får även användas för samordnings- och informationsinsatser för att främja vindkraftsutbyggnad. Av anslaget får högst 0,9 miljoner kronor användas för programanknutna kostnader såsom planering, administration, uppföljning och utvärdering av stödet hos Boverket och 2,5 miljoner kronor hos Energimyndigheten.

Regeringens överväganden

I arbetet med att öka andelen förnybar energi i energisystemet kommer vindkraften att spela en avgörande roll. Det är därför angeläget att un-

danröja de hinder som idag finns för en ökad utbyggnad. Det handlar inte minst om kunskapsbrist, planering samt långa handläggningstider av vindkraftsärenden. Detta är även en del av regeringens strategi för att stärka landsbygdens utvecklingskraft. Regeringen avsätter därför i denna proposition medel för att möjliggöra en förlängning av satsningen på nätverk för vindbruk i ytterligare två år, samt stöd till planeringsinsatser ytterligare två år. Anslaget ökas med 30 miljoner kronor 2009, 40 miljoner kronor 2010 och 20 miljoner kronor 2011.

Regeringens satsningar på vindkraftsutveckling kommer att leda till ökad belastning på miljödomstolarna. I syfte att kompensera för detta tillförs Sveriges domstolar 10 miljoner kronor per år under en tvåårsperiod. Under samma period tillförs länsstyrelserna 20 miljoner kronor per år för att möjliggöra en snabbare hantering av vindkraftsärenden.

Regeringen föreslår att 50 miljoner kronor anslås för 2009. För åren 2010 och 2011 beräknas anslaget till 40 respektive 20 miljoner kronor.

Tabell 3.19 Härlledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	50 000	50 000	50 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-10 000	-30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	50 000	40 000	20 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.1.8 1:8 Stöd för energiinvesteringar i offentliga lokaler

Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:8 Stöd för energiinvesteringar i offentliga lokaler

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2007	562 286		137 714
2008	Anslag	700 000 ¹	784 470
2009	Förslag	300 000	
2010	Beräknat		
2011	Beräknat		

¹ Inklusive i tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser stöd för investeringar i energiefektivisering, konvertering till förnybara energikällor och installation av solcellsystem i lokaler som används för offentlig verksamhet. Av anslaget får högst 14 miljoner kronor användas för programanknutna kostnader såsom planering, administration, uppföljning och utvärdering av stödet under 2008.

Utgifterna uppgick under 2007 uppgick till 562 miljoner kronor vilket var 138 miljoner kronor mindre än anvisat anslag.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 300 miljoner kronor anslås för 2009.

Tabell 3.21 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:8 Stöd för energiinvesteringar i offentliga lokaler

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	700 000	700 000	700 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-400 000	-700 000	-700 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	300 000	0	0

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.1.9 1:9 Stöd för konvertering från direktverkande elvärme m.m.

Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:9 Stöd för konvertering från direktverkande elvärme m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2007	128 201		212 799
2008	330 000 ¹		147 088
2009	Förslag	330 500	
2010	Beräknat	280 500	
2011	Beräknat		

¹ Inklusive tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser stöd för konvertering från direkt verkande elvärme i småhus, flerbostadshus och bostadsanknutna lokaler. Anslaget får användas för att betala ut stöd som beslutats för konvertering från oljeuppvärmning i bostadshus. Av anslaget får högst 7 miljoner kronor användas för programanknutna kostnader som planering, administration, uppföljning och utvärdering under 2009.

Bemyndigande om ekonomiska antaganden

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2009 besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 200 miljoner kronor under 2010.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 330,5 miljoner kronor anslås för 2009. För 2010 beräknas anslaget till 280,5 miljoner kronor.

Tabell 3.23 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:9 Stöd för konvertering från direktverkande elvärme m.m.

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	330 300	330 000	330 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	500	-49 500	-327 000
Överföring till/från andra anslag			-3 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	330 500	280 500	0

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 3.24 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden 1:9 Stöd för konvertering från direktverkande elvärme m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2007	Prognos 2008	Förslag 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2011–
Ingående åtaganden		259 521	240 000	200 000	
Nya åtaganden		173 479	200 000		
Infriade åtaganden		193 000	240 000	200 000	
Utestående åtaganden		240 000	200 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande		420 000	200 000		

3.1.10 1:10 Stöd för installation av solvärme

Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:10 Stöd för installation av solvärme

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2007	474	9 526	
2008	27 000 ¹		19 612
2009	Förslag	24 000	
2010	Beräknat	24 000	
2011	Beräknat	0	

¹Inklusive tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser stöd för installation av solvärme. Av anslaget får högst 1,1 miljoner kronor användas för programanknutna kostnader såsom pla-

nering, administration, information, uppföljning och utvärdering av stödet under 2008.

Bemyndigande om ekonomiska antaganden

Regeringen föreslås bemyndigas att under 2009 besluta om åtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 22 miljoner kronor under 2010.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 24 miljoner kronor anslås för 2009. För 2010 beräknas anslaget till 24 miljoner kronor.

Tabell 3.26 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden 1:10 Stöd för installation av solvärme

Tusental kronor

	Utfall 2007	Prognos 2008	Förslag 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2011–2013
Ingående åtaganden		245	3 096	22 000	
Nya åtaganden		3 096	22 000		
Infriade åtaganden		-245	-3 096	-22 000	
Utestående åtaganden		3 096	22 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande		22 000	22 000		

3.1.11 1:11 Stöd för installation av energieffektiva fönster m.m. i småhus

Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:11 Stöd för installation av energieffektiva fönster m.m. i småhus

Tusental kronor

2007	Utfall	39 455	Anslags-sparande	10 545
2008	Anslag	50 000 ¹	Utgifts-prognos	59 370
2009	Förslag	80 000		
2010	Beräknat	0		
2011	Beräknat	0		

¹ Inklusivt tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser stöd för installation av energieffektiva fönster i befintliga småhus och installation av bibränsleddade uppvärmningssystem i nya småhus. Av anslaget får högst 1,5 miljoner kronor användas för programanknutna kostnader för planering, administration, uppföljning och utvärdering av stödet under 2008.

Regeringens överväganden

Tillströmningen av bidragsärenden avseende installation av energieffektiva fönster m.m. i småhus har varit större än förväntat, med följderna att tidigare anvisade medel inte är tillräckliga för att bifalla de ansökningar som inkommit. För att möjliggöra stöd för de ansökningar som inkommit föreslår regeringen att ytterligare 80 miljoner kronor tillförs anslaget 2009.

Regeringen föreslår följaktligen att 80 miljoner kronor anvisas under 2009.

3.1.12 1:12 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader

Tabell 3.28 Anslagsutveckling 1:12 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

2007	Utfall		Anslags-sparande	0
2008	Anslag	81 219 ¹	Utgifts-prognos	79 642
2009	Förslag	85 975		
2010	Beräknat	89 950 ²		
2011	Beräknat	91 994 ³		

¹ Inklusivt tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 87 088 tkr i 2009 års prisnivå.

³ Motsvarar 87 111 tkr i 2009 års prisnivå.

Anslaget är avsett att finansiera Energimarknadsinspektionens förvaltningskostnader.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.29 Offentligrättslig verksamhet vid Energimarknadsinspektionen

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2007				
Prognos 2008		3 000	3 000	0
Budget 2009		4 000	3 000	1 000

Energimarknadsinspektionen disponerar avgifter för tillsyn enligt naturgaslagen (2005:403).

Regeringens överväganden

Under 2008 har Energimarknadsinspektionen disponerat 4 miljoner kronor under anslaget 1:5 *Energiforskning*. Dessa medel används bl.a. för studier av energisystemets och energimarknadernas funktion, vilket inbegriper interaktioner mellan de tekniska systemen, energimarknaderna, miljön och klimatet. I syfte att förenkla anslagsstrukturen inom utgiftsområdet föreslås en överföring av dessa medel till myndighetens förvaltningsanslag.

Regeringen avser att under hösten 2008 lämna förslag till nytt regelverk för prövning av nättariffer m.m. Som finansiering av de tillkommande uppgifterna ökas Energimarknadsinspektionens

förvaltningsanslag med 3 miljoner kronor under 2009 samt 5 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2010.

För att finansiera den under 2008 inrättade Fjärrvärmenämnden på Statens energimyndighet överförs 2 miljoner kronor till anslag 35:1 *Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader*.

Regeringen föreslår att 85 miljoner anvisas under 2009. För 2010 och 2011 beräknas anslagen till 90 och 92 miljoner kronor.

Tabell 3.30 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:12 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	81 219	81 219	81 219
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	0	2 669	4 552
Beslut	1 500	3 549	3 653
Överföring till/från andra anslag	3 256	2 513	2 569
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	85 975	89 950	91 994

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2008 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.1.13 1:13 Energiteknik

Tabell 3.31 Anslagsutveckling 1:13 Energiteknik

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2007			0
2008	Anslag	0 ¹	0
2009	Förslag	100 000	
2010	Beräknat	122 000	
2011	Beräknat	117 000	

¹ Inklusivt tilläggsbudget i tilläggsbudget enligt 2008 års tilläggsbudgetproposition (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för stimulera spridningen av vissa energitekniska lösningar som bedöms ha positiva effekter på klimatet. Högst 5 miljoner kronor av anslaget får användas för de administrativa kostnader detta medför.

Regeringens överväganden

Det är angeläget att stimulera användning av

energitekniker som är gynsamma i ett klimatperspektiv, men som ännu inte är kommersiellt konkurrenskraftiga i jämförelse med på marknaden etablerade tekniker. Biogas och solceller är två tydliga exempel på sådana tekniker.

Regeringen avser att lämna ekonomiskt stöd till satsningar på denna typ av energiteknik, och föreslår därför att 100 miljoner kronor anvisas under anslaget 1:13 *Energiteknik* för 2009, varav 50 miljoner kronor beräknas gå till stöd för solceller. För 2010 beräknas anslaget till 122 miljoner kronor och för 2011 till 117 miljoner kronor.

Tabell 3.32 Härledning av anslagsnivån 2009–2011, för 1:13 Energiteknik

Tusental kronor

	2009	2010	2011
Anvisat 2008¹	0	0	0
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	100 000	122 000	117 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	100 000	122 000	117 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2007 (bet. 2007/08:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.2 Svenska kraftnäts ekonomiska resultat

Svenska kraftnäts verksamhet är i huvudsak uppdelad på affärsverksamhet och elberedskapsverksamhet. Affärsverksamheten finansieras genom nät- och systemavgifter medan elberedskapen är anslagsfinansierad. Elberedskapsverksamheten utgör en mindre del av affärsverkets verksamhet. Vidare finansieras verksamheten rörande elcertifikatsystemet och ursprungsgarantier för högeffektiv kraftvärmeel respektive förnybar el med offentligt rättsliga avgifter som disponeras av Svenska kraftnät.

Svenska kraftnät redovisade en omsättning på 6 326 miljoner kronor 2007, jämfört med 6 838 miljoner kronor för 2006. Den lägre omsättningen beror främst på mindre intäkter från balanskraft, som en följd av lägre marknadspriser på el.

Tabell 3.33 Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Rörelseintäkter		Rörelseresultat	
	2007	2006	2007	2006
Nät	3 409	3 074	791	677
Systemansvar	2 531	3 388	-38	-41
Telekom	103	99	30	31
Naturgas	41	36	5	7
Intressebolag	-	-	69	48
Myndighetsverksamhet	264	253	0	0
Elcertifikat	10	20	7	14
Segmentseliminering ¹	-32	-32	-	-
Summa	6 326	6 838	864	736

¹ Telekomverksamheten har utfört tjänster åt Nätverksamheten för 32 (32) miljoner kronor, vilket redovisas som rörelseintäkt för Telekom och motsvarande andel av rörelsekostnaden för Nät.

Målen för 2007 var, liksom för 2006, att Svenska kraftnät ska uppnå en räntabilitet på justerat eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 procent. Svenska kraftnät ska även ha en skuldsättningsgrad på högst 55 procent och

kostnadseffektiviteten enligt beslutade mål vara lika hög som i jämförbara företag. Kostnadseffektivitet mäts kontinuerligt i jämförande studier med andra motsvarande företag. Sådana studier visar att Svenska kraftnät hör till de mest kostnadseffektiva stamnätsföretagen i världen. Även de europeiska stamnätsoperatörernas organisation, ETSO, gör jämförelser av stamnätsavgifterna i medlemsländerna. Jämförelserna visar att den svenska stamnätsavgiften är låg och tillhör de lägsta inom EU.

Räntabiliteten på justerat eget kapital blev 8,9 procent för 2007 jämfört med 7,9 procent för 2006. Det är högre än det uppsatta målet om 6 procent efter schablonmässigt avdrag för skatt. Skuldsättningsgraden blev 0,33 (0,38), vilket är i överensstämmelse med målet om högst 0,55. Resultatet för 2007 uppgår till 732 miljoner kronor vilket är 56 miljoner kronor högre än resultatet för 2006. Svenska kraftnäts resultat ska dock ses över en flerårsperiod eftersom de hydrologiska förhållandena kan få stora genomslag under enskilda år (se vidare tabell 5.2).

Tabell 3.34 Översikt av de ekonomiska målen 2005–2008

Mått	Mål 2005	Utfall 2005	Mål 2006	Utfall 2006	Mål 2007	Utfall 2007	Mål 2008
Räntabilitet på justerat eget kapital, %	6,0	10,1	6,0	7,9	6,0	8,9	6,0
Skuldsättningsgrad, ggr	0,55	0,22	0,55	0,38	0,55	0,33	0,55

Utfallet för elberedskapsverksamheten, som finansieras via utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*, uppgick till 264 miljoner kronor jämfört med 253 miljoner kronor för 2006. Medlen avser bl.a. utbildning av civilpliktiga, ersättning till beredskapsreserven, inköp av materiel för omedelbara reparationer vid ledningshavrier i stamnät och regionnät och åtgärder i kraftverk för att möjliggöra s.k. ö-drift.

Mot bakgrund av utvecklingen av den nordiska och europeiska elmarknaden till en allt mer integrerad och väl fungerande marknad samt Svenska kraftnäts mångfacetterade verksamhet är en finansiell och redovisningsmässig genomlysning med en tydlig uppdelning på verksamhetsgrenar av stor vikt. Kostnader för mer renodlade myndighetsavgifter samt kostnader för annan verksamhet bör fortsatt särskiljas på ett tydligt sätt. Svenska kraftnät påbörjade 2004 en ratingprocess som redovisades 2005. Svenska kraftnät har haft i uppdrag att genomgå en upp-

följande rating även under 2007 i syfte att öka genomlysningen av verksamheten.

3.3 Förslag avseende Affärsverket svenska kraftnäts verksamhet

3.3.1 Investeringsplan

Svenska kraftnät har redovisat sin verksamhetsplan, inklusive investeringsplan, för treårsperioden 2009–2011 till regeringen.

Svenska kraftnäts förslag till investerings- och finansieringsplan för åren 2009–2011 för affärsverkskoncernen omfattar åtgärder i stamnätet inklusive utlandsförbindelserna och utrustning för telekommunikation. De planerade investeringarna under perioden beräknas till högst 4 575 miljoner kronor varav 1 200 miljoner kronor avser 2009. Investeringarna i stamnätet avser dels åtgärder i befintliga anläggningar, s.k. rein-

vesteringar om 1 400 miljoner kronor, dels nyinvesteringar om 3 175 miljoner kronor. Av nyinvesteringarna avser 22 miljoner kronor investeringar i utrustning för telekommunikation.

Efter att under en tioårsperiod sedan början av 1990-talet ha varit i en fas av förvaltning och låga investeringsnivåer har stamnätet nu övergått till en fas av ombyggnad och utbyggnad. Det kommer att innebära en väsentligt ökad investeringsvolym under de kommande åren för att öka överföringskapaciteten i Norden, förbättra driftsäkerheten och ansluta vindkraftsparker.

Investeringsplaneringen inom Svenska kraftnät syftar främst till att upprätthålla en god drift- och personsäkerhet i stamnätet. Stamnätet i Sverige dimensioneras, liksom i övriga Norden, utifrån att alltid klara ett ledningsfel, transformatorfel eller fel på någon ställverkskomponent utan att det leder till avbrott i elförsörjningen (det s.k. n-1-kriteriet). Som en följd av störningen den 23 september 2003 som innebar att södra Sverige och Själland i Danmark blev utan el upprättades bl.a. en förstärkt plan för förnyelse av transformator- och fördelningsstationerna i stamnätet. Planen innebär att två sådana stationer om året byggs om till en investeringskostnad om mellan 150–200 miljoner kronor per år. I Ängsberg väster om Gävle planeras ett nytt ställverk anläggas i stället för att i närtid förnya den befintliga stationen i Stackbo. Motiven är bl.a. planerna på anslutning av vindkraft, behovet av att ansluta en 400 kV ledning och att förstärka ledningskapaciteten söderut. Investeringskostnaden beräknas till 130 miljoner kronor varav 105 miljoner kronor beräknas hamna inom treårsperioden.

Vidare finns ett behov av omfattande åtgärder för att förstärka korrosionsskyddet i kraftledningsnätet och förnyelse av topplinor. Under 2005 inleddes en systematisk kartläggning av korrosionens omfattning som har utmynnat i en åtgärdsplan för förnyelse av ledningsbeståndet. Investeringskostnaderna för utbyte av topplinor beräknas till cirka 250 miljoner kronor för perioden 2009–2011.

De omfattande planer på vindkraftsparker som för närvarande håller på att förverkligas innebär också ett utökat behov av investeringar i stamnätet. Kostnaderna för investeringar ligger emellertid i huvudsak efter 2011.

Svenska kraftnät arbetar inom ramen för Nordel – samarbetsorganet för systemansvariga företag i Norden – med att identifiera flaskhalsar

i överföringsnäten som kan vara begränsande för elhandeln och elöverföringen inom Norden. I juni 2004 presenterade Nordel ett paket med fem strategiska projekt som syftar till att förbättra förutsättningarna för den nordiska elmarknaden. Svenska kraftnät medverkar i genomförande av tre av dessa projekt.

Svenska kraftnät har påbörjat en ombyggnation av nuvarande 275 kV ledning till 400 kV (ny ledning) på sträckan Nea–Järpströmmen mellan Norge och Sverige. Ombyggnationen beräknas höja kapaciteten på förbindelsen med cirka 500 MW och planeras vara färdigställd 2009. Investeringskostnaden beräknas för svensk del uppgå till 265 miljoner kronor.

Projektering pågår även av en ny 400 kV ledning från Närke till Skåne som tidigare har benämnts Sydlänken. I början av 2008 beslutades emellertid att slå ihop investeringsprojektet med en förbindelse via Västsverige till Norge som innebär att investeringsprojektet nu benämns SydVästlänken. Genom ledningen ökar driftsäkerheten och överföringsförmågan mellan Mellansverige, Sydsverige och Norge. Investeringskostnaden beräknas uppgå till drygt 4 000 miljoner kronor, varav 200 miljoner kronor under treårsperioden.

En ny likströmsförbindelse mellan Sverige och Finland, Fenno–Skan 2, har även beslutats och beräknas vara färdigställd 2011. Förstärkningen förbättrar den nordiska elmarknadens funktionssätt genom att reducera förekomsten av flaskhalsar mellan länderna. Investeringen beräknas uppgå till 1 815 miljoner kronor, varav 1 630 miljoner kronor beräknas att falla ut under perioden.

Inom ramen för det s.k. Stockholms Strömprojektet som avser förnyelse av elmatningen i Storstockholmsområdet pågår och planeras ett flertal större investeringar. Beslut har fattats om en ny 220 kV ledning mellan Nacka och Gustavsberg i syfte att förbättra elförsörjningen i Värmdöområdet. Kostnaden för Svenska kraftnät beräknas till 130 miljoner kronor, varav 110 miljoner kronor belastar investeringsperioden.

En ny 400 kV ledning planeras mellan Hagby och Danderyd i Stockholm (det s.k. City Linkprojektet), delvis som luftledning, delvis som kabel i tunnel och mark. Investeringskostnaden beräknas till totalt ca 600 miljoner kronor varav 420 miljoner kronor faller ut under treårsperioden. Den andra etappen av City Link- projektet

utgörs av sträckan Danderyd–Skanstull. En ny 400 kV ledning planeras, byggd i borrhad berg-tunnel genom Stockholms centrala delar, och genomförandebeslut beräknas kunna tas under 2009. Investeringskostnaden beräknas till 1 400 miljoner kronor varav 250 miljoner kronor under treårsperioden.

En ny 220 kV förbindelse planeras mellan Danderyd och Järva i Stockholm. Investeringskostnaden beräknas till 190 miljoner kronor varav 180 miljoner kronor faller inom treårsperioden.

För att förstärka elmatningen till Lidingö planeras nuvarande 70 kV regionnätledning ersättas med en 220 kV förbindelse mellan Värtan och Koltorp. Investeringskostnaden för Svenska kraftnät uppskattas till 105 miljoner kronor varav 15 miljoner kronor beräknas falla ut inom treårsperioden.

Kablifiering av befintlig 220 kV förbindelse mellan Hägerstalund och Beckomberga planeras inom ramen för projektet Stockholms Ström bl.a. i syfte att genomföra exploateringsplaner och ombyggnad av väg E18. Investeringskostnaden beräknas till 100 miljoner kronor varav 80 miljoner kronor inom treårsperioden.

Utöver de större projekt som nämns ovan sker investeringar i en ny 400 kV ledning mellan Stenkullen och Lindome i syfte att säkra en tillförlitlig elförsörjning i Göteborgsområdet. Investeringskostnaden beräknas till 130 miljoner kronor och ledningen beräknas vara färdigställd tidigast 2010. Utdragna tillståndprocesser har fördröjt färdigställandet. Därutöver sker en förnyelse av en 220 kV ledning i södra Norrland mellan Krångede och Horndal i Bergslagen. Investeringen genomförs i etapper och har delvis försenats p.g.a. utdragen koncessionsförnyelse. Kostnaden beräknas till 165 miljoner kronor och bedöms vara slutförd till 2010.

En utredning pågår om förstärkningar av stamnätet från norra Norrland till mellersta Sverige som bl.a. föranleds av planer på stora vindkraftsparker i norra Sverige. En bedömning är att investeringskostnaden uppgår till 240 miljoner kronor varav 130 miljoner kronor inom treårspe-

rioden.

För att förstärka ledningskapaciteten söderut från Ångermanland planeras en ny 400 kV förbindelse mellan Långbjörn och Ramsele. Investeringskostnaden är beräknad till 105 miljoner kronor varav 10 miljoner kronor inom treårsperioden.

Effekthöjningar i kärnkraftverket i Forsmark kommer att medföra investeringsbehov i stamnätet. Totalt bedöms investeringskostnaden till ca 350 miljoner kronor varav 30 miljoner kronor beräknas falla ut under treårsperioden. Även effekthöjningar i kärnkraftverket i Oskarshamn kommer att medföra investeringsbehov i stamnätet. Totalt bedöms investeringskostnaden till 270 miljoner kronor varav ca 50 miljoner kronor inom treårsperioden.

Därutöver pågår flera utredningar i olika faser som gäller etablering av nya kabelförbindelser mellan Sverige och bl.a. Tyskland och de baltiska länderna. En av projektplanerna benämns Baltic Wind Link och avser en likströmskabel mellan Sverige och Tyskland. En förstudie har också genomförts av den s.k. SwedLit-förbindelsen som utgörs av en likströmskabel mellan Sverige och Litauen.

De omfattande planerna på vindkraftsparker som för närvarande håller på att förverkligas innebär i många fall också ett utökat behov av investeringar i stamnätet. De största projekten rör Finngrund, Kriegers Flak, Middelgrund och Midsjöbanken. Tidpunkter för genomförande är inte fastställda och kostnaderna för investeringar i stamnätet beräknas i huvudsak infalla efter 2011.

Ett nytt driftövervakningssystem, HUDS, planeras då nuvarande system inte längre uppfyller dagens krav på funktionalitet och IT-säkerhet. Investeringskostnaden beräknas till 100 miljoner kronor varav 70 miljoner kronor under treårsperioden.

En sammanfattande investeringsplan för Svenska kraftnät för budgetåren 2009–2011 redovisas i tabell 3.35. Planen stämmer överens med Svenska kraftnäts hemställan till regeringen.

Tabell 3.35 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Total kostnad 2009–2011	Utfall 2007	Prognos 2008	Budget 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2011
Investeringar exkl. SwePol Link, Gasturbiner AB och optofiberutbyggnad	4 493	542	907	1 154	1 452	1 896
SwePol Link	-	3	-	-	-	-
Optofiberutbyggnad	22	15	6	16	3	3
Gasturbiner AB	50	36	40	30	20	0
Summa investeringar	4 575	596	953	1 200	1 475	1 900
Amortering av externa lån, Svenska kraftnät	0	238	0	0	0	0
Amortering av externa lån, SwePol Link	318	106	106	106	106	106
Amortering av externa lån, Gasturbiner AB	0	0	0	0	0	0
Summa investeringar och amorteringar	4 883	940	1 059	1 302	1 581	2 000
Egen finansiering	2 638	940	639	867	941	830
Extern upplåning RGK	2 245	0	420	435	640	1 170
Summa finansiering	4 883	940	1 059	1 302	1 581	2 000

Regeringens förslag: Den investeringsplan som Affärsverket svenska kraftnät har föreslagit för perioden 2009–2011 godkänns.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att den nu redovisade investeringsplanen för Svenska kraftnäts verksamhetsområde för treårsperioden 2009–2011 ska godkännas. Investeringsverksamheten inom Svenska kraftnät kan därigenom planeras med relativt god framförhållning. Regeringen är medveten om att tidsmässiga förskjutningar, som kan påverka investeringsnivåerna de enskilda åren, kan förekomma. Regeringen har inget att erinra mot de överväganden och förslag om verksamhetens mål och inriktning som presenteras i Svenska kraftnäts treårsplan. Svenska kraftnät ska uppnå en räntabilitet på justerat eget kapital¹, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 procent och ska högst ha en skuldsättningsgrad² på 55 procent. Som riktlinje för utdelning och skattemotsvarighet gäller krav på 65 procent av årets

resultat för affärsverkskoncernen. Kostnadseffektiviteten bör vara minst lika hög som i jämförbara företag.

Avgiftsinkomster

Svenska kraftnät finansierar sin nätverksamhet och balanstjänst genom avgifter. Svenska kraftnät är fr.o.m. den 1 juli 2005 även systemansvarig för naturgas och tar ut motsvarande avgifter för denna verksamhet. Dessutom tar Svenska kraftnät ut en avgift för att täcka kostnader för utfärdande och kontoföring av elcertifikat. Dessa prognostiseras för åren 2009–2011 i tabell 3.38.

Tabell 3.36 Avgiftsinkomster

Miljoner kronor

2007	2008	2009	2010	2011
6 030	6 630	6 835	7 819	7 781

Beräknade inleveranser från affärsverk

Enligt Svenska kraftnäts verksamhetsplan för 2009–2011 förväntas utdelningen bli 399 miljoner kronor 2009 baserad på 2008 års resultat vid ett avkastningskrav på justerat eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt,

¹ Justerat eget kapital definieras som genomsnittet av in- och utgående bundna egna kapital samt 73,7 procent av det fria egna kapitalet vilket beräknas utifrån regeringens förslag i vol. 1 avsnitt 6.2.51.

² Med skuldsättningsgrad avses räntebärande skulder dividerat med justerat eget kapital inklusive minoritetsandelar.

på 6 procent. Aktuellt års utdelning inlevereras nästkommande verksamhetsår. Det beräknade resultatet samt utdelningen och skattemotsvarigheten från Svenska kraftnät under budgetåren 2009–2011 redovisas i tabell 3.37 givet ett utdelningskrav på 65 procent av verksamhetsårets resultat.

Det prognosticerade resultatet för 2008 beaktar inte effekterna av avyttringen av intressebolaget Nord Pool AB:s clearingverksamhet, internationella derivathandel, dess konsultbolag samt aktieandelen i den tyska elbörsen EEX som avses slutföras under hösten 2008.

Tabell 3.37 Beräknade inleveranser

Miljoner kronor (löpande priser)

	Utfall 2007	Prognos 2008	Beräknat 2009	Beräknat 2010	Beräknat 2011
Årets resultat	732	613	671	752	600
Utdelning och skattemotsvarighet ¹	476	399	436	488	390

¹ Inleverans nästföljande år.

3.3.2 Finansiella befogenheter

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2009 teckna borgen för lån och lämna kreditgarantier intill ett belopp om 1 520 miljoner kronor till förmån för bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier.

Regeringen bemyndigas att för 2009 låta affärsverket Svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret till ett sammanlagt belopp om högst 2 000 miljoner kronor. Regeringen bemyndigas även att för 2009 låta Affärsverket svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret.

Regeringen bemyndigas för 2009 att besluta om delägarlån om högst 300 miljoner kronor till förmån för bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier.

Regeringen bemyndigas för 2009 att besluta om förvärv och bildande av bolag som ska verka inom Affärsverket svenska kraftnäts verksamhetsområde intill ett belopp om 10 miljoner kronor samt avyttra aktier intill ett belopp om 10 miljoner kronor.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet om att teckna borgen för lån och lämna kreditgarantier till bolag där Svenska kraftnät förvaltar statens aktier intill ett belopp om 1 520 miljoner kronor är avsett för större projekt, som t.ex. för borgensåtaganden och kreditgarantier för likströmslänken till Polen, vilken ägs av Svenska kraftnäts dotterbolag SwePol Link AB. Regeringen bemyndigade 1999 Riksgäldskontoret att ställa ut garanti för externa lån som SwePol Link AB tar upp för att finansiera Polenkabeln till ett belopp på högst 1 000 miljoner kronor. Regeringen gav i maj 2006 Riksgäldskontoret ett förnyat sådant bemyndigande till ett belopp om 1 000 miljoner kronor. Av bemyndigandet har regeringen tidigare även gett Svenska kraftnät själv rätten att fatta vissa beslut om att teckna borgen för lån till förmån för bolag i vilka Svenska kraftnät förvaltar statens aktier.

Bemyndigandet om att låta Svenska kraftnät få rätt att ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret inom en sammanlagd ram om 2 000 miljoner kronor ska främst täcka lånebehovet inom investeringsverksamheten. I och med den ökade investeringsvolymen under kommande år finns ett behov av en utökad låneram. Regeringen föreslår även att riksdagen bemyndigar regeringen att låta Svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret i enlighet med nu gällande ordning.

Vidare föreslås att regeringen bemyndigas att lämna delägarlån till bolag där Svenska kraftnät förvaltar statens aktier intill ett belopp om 300 miljoner kronor. Liksom tidigare avser regeringen att delegera denna rätt till Svenska kraftnät. Vid utgången av 2008 får dessa delägarlån uppgå till ett belopp om högst 300 miljoner kronor. Den största delen av ramen utgörs av delägarlån från affärsverket till Svenska Kraftnät Gasturbiner AB för finansiering av dess verksamhet. Svenska Kraftnät Gasturbiner AB reinvesterar bl.a. i kontrollanläggningar för samtliga gasturbiner till en total kostnad av 100 miljoner kronor under åren 2005–2009. Genom att finansiera investeringarna med lån från affärsverket kan räntekostnaderna för koncernen som helhet hållas nere.

För 2009 föreslås regeringen att kunna besluta om förvärv av aktier eller bilda bolag intill ett belopp om 10 miljoner kronor samt även avyttra aktier intill ett belopp om 10 miljoner kronor. Förvärv av aktier eller bildande av bolag ska ske inom ramen för Svenska kraftnäts verk-

samhetsområde. Regeringen avser liksom tidigare att för 2009 delegera denna rätt till Svenska kraftnät.

Regeringen kommer att kräva full ersättning för statens risk i samband med borgensteckning eller långivning.

3.4 Förslag angående dispositions rätt avseende vissa avgifter inom naturgasområdet

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att låta de myndigheter som tar ut avgifter för tillsyn och försörjningstrygghetsfrågor enligt naturgaslagen (2005:403) disponera sådana avgiftsintäkter.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 10 kap. 5 § naturgaslagen (2005:403) får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter som tillsynsmyndigheten har enligt naturgaslagen. Enligt förordningen (2000:672) om naturgasavgift får Energimarknadsinspektionen ta ut en tillsynsavgift som disponeras för att finansiera den del av verksamheten vid Energimarknadsinspektionen som sker enligt naturgaslagen. Energimarknadsinspektionen är sedan den 1 januari 2008 en fristående myndighet och utövar tillsyn enligt naturgaslagen (2005:403), förutom de delar som avser försörjningstrygghetsfrågor som Statens energimyndighet är ansvarig myndighet för.

Regeringen avser att fr.o.m. 2009 låta såväl Energimarknadsinspektionen som Statens energimyndighet disponera de avgiftsintäkter som avser myndighetens uppgifter enligt naturgaslagen. Enligt 10 kap. 5 a § naturgaslagen får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, den systemansvariga myndigheten meddela föreskrifter om avgifter för att finansiera de uppgifter som den systemansvariga myndigheten har enligt 8 a kap. om trygg naturgasförsörjning i naturgaslagen. Affärsverket svenska kraftnät är enligt 21 § naturgasförordningen (2006:143) systemansvarig myndighet. Riksdagen har tidigare bemyndigat regeringen att låta Svenska kraftnät disponera avgifter enligt lagen (2003:113) om elcertifikat och lagen (2003:437) om ursprungsgarantier avseende förnybar el samt övriga offentligt rättsliga avgifter inom Affärsverkets svenska kraftnät verksamhet (prop. 2004/05:1, utgiftsområde 21 Energi, avsnitt 7.2.3, bet. 2004/05:NU3, rskr. 2004/05:120). Regeringen avser att fr.o.m. 2009 låta Svenska kraftnät ta ut en avgift för att finansiera affärsverkets kostnader enligt 8 a kap. naturgaslagen.

Ovan nämnda avgifter enligt naturgaslagen utgör offentligt rättsliga avgifter som syftar till att täcka statens kostnader för verksamheterna enligt naturgaslagen. För att det inte ska råda några oklarheter om att de berörda myndigheterna får förfoga över de avgifter för tillsyn och försörjningstrygghetsfrågor som tas ut enligt naturgaslagen, bör det klargöras att regeringen eller de myndigheter som regeringen bestämmer får disponera sådana avgiftsintäkter.